

Politisk kommentage

- et studie af politiske kommentatorer i
forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik

Kandidatafhandling
Copenhagen Business School, Cand.merc.(kom.) 2008

Thomas Brodersen
Mads Young Christensen

Aflevering: 16.09.2008
Satsenheder: Ca. 241.000

Vejleder: Kresten Schultz Jørgensen
Censor: René la Cour Sell

Indholdsfortegnelse

Forord	1
English Summary	2
Kapitel 1: Indledning og problemformulering	4
1.1 Indledning.....	4
1.2 Problematisering og problemformulering	5
1.3 Definitioner	8
1.4 Progression/læsevejledning	10
Kapitel 2: Analysedesign.....	12
2.1 Afhandlingens metode.....	12
2.2 Teoretisk ramme	18
Kapitel 3: Forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik	24
3.1 Det politiske kommunikationssystem.....	24
3.2 Journalistisk offentlighed	26
3.3 Definition: Forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik	27
Kapitel 4: Foranalyse.....	30
4.1 Forskningen og faglitteraturen om politisk kommentage.....	30
4.2 Institutionel forståelse af kommentagefænomenet.....	36
Kapitel 5: Den politiske kommentar – genrebetragtninger om politisk kommentage.....	40
5.1 Kommentarformer	40
5.2 Tv-mediets betydning for politisk kommentage.....	43
5.3 Distinktionen mellem politisk kommentar og politisk analyse	46
Kapitel 6: Den politiske kommentator	52
6.1 Kommentatoren som en del af produktet	52
6.2 Adgangsgivende kompetencer.....	53
6.3 Kommentatorernes mission, indflydelse og ansvar.....	55
Kapitel 7: Relationer i forhandlingsinstitutionen	61
7.1 Partiapparaterne	61
7.2 Kommentatorerne	68
7.3 Politiske journalister.....	72
Kapitel 8: Konklusion og perspektivering.....	80
8.1 Konklusion	80
8.2 Perspektivering	83
Litteraturliste	86
Bilagsoversigt	

Forord

Vores interesse for politisk kommentage stammer fra en umættet nysgerrighed, der for alvor blev undfanget under folketingsvalgkampen 2007, hvor kommentatorer i flæng kårede vindere af de tv-transmitterede statsministerdueller mellem Anders Fogh Rasmussen og Helle Thorning-Schmidt. Hos disse politiske kommentatorer lå fokus i udtalt grad på, hvor mange stik hver kandidat tog hjem i emnerunderne, men de pointgivende kort var ikke Fogh og Thornings løsningsforslag på politiske problemer, men derimod kandidaternes taktiske formåen og evne til at præsentere sig selv som tillidsfuld statsmand/-kvinde.

En interessant – men også paradoksal – måde at bedømme politik på, der bestemt gør moderne politik spændende, men som også må granskes nøje for ikke at udhule den politiske substans. Til vores nysgerrighed omkring dette kommentagefænomen skal lægges en generel interesse for mediernes nyhedslogik og strategisk, politisk kommunikation. Dermed var emnevalget oplagt.

Uden bidrag fra en lang række personer, der velvilligt har ofret tid og interessante betragtninger i forbindelse med vores empiriindsamling, havde denne afhandling om politisk kommentage aldrig set dagens lys. Der skal derfor lyde en oprigtig tak til Ask Rostrup, Anders Krab-Johansen, Jarl Cordua, Niels Krause-Kjær, Helle Ib, Bjarne Steensbeck, John Frølich, Frank Korsholm, Christine Cordsen, Anne Mette Svane, Bjarne Fog Corydon og Tøger Seidenfaden. Vi sætter stor pris på den åbenhed vi har mødt fra jeres side, og den interesse I har vist for emnet.

En varm tak skal også tilfalde Kresten Schultz Jørgensen for kyndig vejledning i forbindelse med de processer, udarbejdelsen af afhandlingen har gennemgået.

English Summary

Political commentary in Denmark – a study of political commentators in the institution of negotiation for political journalism

Throughout the Danish general election of 2007, political commentators were given a new and distinctive role in and by the media. While political commentators have been a part of politics in countries like the USA and Great Britain for years, this is a fairly new phenomenon in Denmark. The spin and spin doctor debate has more or less ebbed away, and today, political commentators are subject to much criticism and discussion. Political commentators are being criticized from a broad variety of people, among those, scholars, present parliament members and former politicians. The choir of critics believes that political commentators gain too much influence and tend to focus only on spin and process instead of political substance.

We believe that this criticism needs to be nuanced, and we find it relevant to put the phenomenon of political commentators into perspective. The underlying idea is to look at political commentators from a negotiation perspective and from an institutional point of view, and not as a democratic issue. As an extension to this, we have defined what we call *the institution of negotiation for political journalism*, which consists of politicians (and their advisors, etc.), traditional political journalists and political commentators. As such, this becomes a focal point of the thesis. By means of this delimitation, we exclude the public from the equation. An analysis of the relation between the commentators and the public is not irrelevant; however we find it to be out of scope in this particular thesis.

On the basis of the above stated we have raised the following two research questions:

1. What characterizes the phenomenon of political commentary in Denmark?
2. How is the influence of political commentators in the institution of negotiation for political journalism expressed through relations within this particular institution?

The first question stems from an initial desire to understand political commentary more thoroughly. The second question was crafted concurrently with the new and profound knowledge that derived from the prior question by which we were able to establish that political commentators do have influence in the institution of negotiation for political journalism. In order to answer our research questions, we have chosen a pragmatic approach and our empirical data is based on 12 qualitative interviews (including political commentators, journalists and representatives from two major parties) as well as observations of the Danish media. Theoretically, we draw from the new-institutional theoretic base combined with media literature from Danish scholars. The institution of negotiation for political journalism derives from these theories and especially the theories of Ove Kaj Pedersen et al. (2000) and Anker Brink Lund (2002) play a significant role.

Having researched political commentary in Denmark, it becomes obvious that this is a broad phenomenon, where conditions concerning the commentator and comment provide for a complex issue. In regard to the political comment, it takes on various shapes and forms. The distinction between the comment and the analysis is a crucial topic for discussion and provides ground for certain vagueness when talking about political commentary.

Looking at the political commentators, it is difficult to characterize the flock unambiguously. Instead, we are dealing with an inhomogeneous group, where the commentators can be placed in a continuum. A key finding is how much the commentators are driven by journalistic rules and principles, in other words a journalistic ideal reigns. One can argue that the mission of the commentators is to decode the political game, a game that is an inevitable part of modern politics. Adding to this, the commentator takes on a responsibility as a consequence of the “rostrum” given by the media. Through our interviews, it is clear that political commentators express their utmost respect for the potential influence that comes along with the high-profiled profession.

While working conditions for political journalists – for a long time – have been governed by institutionalized rules and norms, political commentary is still a young phenomenon, and as a consequence, the institutionalizing process is still ongoing. Based on our empirical findings, it seems that the influence of the commentators reveals itself through the relations between the players in the institution and very much depends on how other players perceive them in the continuum. The continuum consists of two poles, where the first positive pole is characterized by coherence between competence and professional standards embedded in journalistic ideals. Being physically close to the politicians is another important factor, and reciprocity is the cornerstone in the relation between the commentator and political party. The second, negative pole illustrates, by lack of journalistic ideals, that the commentators miss the slight differences and comments derive from personal opinions more than source-based analysis. Here, the relation is dominated by conflict of interests.

The fact that political commentators do have influence in the institution of negotiation for political journalism now seems like a simplistic conclusion, but prior to initiating the research, this was far from obvious. The quantity of influence the individual commentator possesses is not possible for us to evaluate and is neither the objective of the thesis. However, what we can say is that commentators who are placed in the positive end of the continuum have greater influence on the political agenda than commentators positioned closer to the negative pole. One of the reasons is that the commentators with beneficial relations are capable of getting better information through key sources.

Rounding of, it is fair to say that factors like competency, journalistic professionalism and physical closeness becomes expressions of influence.

Indledning og problemformulering

1.1 Indledning

Spørgsmålene er mange og langt hen af vejen ubesvarede, når de stilles om fænomenet politisk kommentage i Danmark. Hvor professionaliseringen af den politiske kommunikation er nagelfast dokumenteret, den redaktionelle nyhedslogik ganske velanalyseret og massemediernes status som den fjerde statsmagt evigt diskutabel, er de politiske kommentatorer og deres kommentarer derimod kun betragtet i et beskedent omfang i forskningsøjemed. Netop summen af den politiske kommentator og den politiske kommentar udgør det fænomen, vi har valgt at betegne politisk kommentage.

Kommentagefænomenets eskalerende omfang har medført opstandelsen af en kritisk debat, der har ligheder med diskussionen af spinfænomenet, som i Danmark rejste sig omkring årtusindeskiftet. Nu synes spinhysteriet at være aftaget, og de politiske rådgiveres tilstedeværelse er reguleret og bredt accepteret som en uundværlig del af moderne politik. Måske kommer det til at gå samme vej for den i øjeblikket kritiserede politiske kommentage – intet tyder på stagnation i fænomenets vækst, men anerkendelsen er til diskussion.

Lad os slå fast med det samme, at denne afhandling ikke anskuer politisk kommentage som et ophøjet, demokratisk problem forankret i massemediernes uansvarlige skabelse af magtfulde orakler og en sideløbende tese om politikens indholdsmæssige forfald. Det ville unægtelig være en interessant hypotese at efterprøve, men den analyse ligger desværre uden for vores rækkevidde. I stedet har vi taget fat, hvor vi kan nå, og analyserer de relationelle forhold, der eksisterer mellem partiapparaternes politikere og strategiske kommunikatører, de traditionelle politiske journalister og de politiske kommentatorer, som de ser ud i den forhandlingsinstitution for politisk journalistik, vores analyser kredser omkring. Netop denne forhandlingsinstitution står som en grundpille i afhandlingen, og dermed har vi også tildelt det institutionelle perspektiv en fremtrædende rolle. Det primære teoretiske vidensgrundlag hentes i den forbindelse hos Ove Kaj Pedersen et al. (2000) og Anker Brink Lund (2002) og deres nyere analyser af magtforholdene omkring politisk journalistik i Danmark. På baggrund af 12 kvalitative interviews gennemført med kommentatorer, journalister og repræsentanter fra partiapparaterne søger vi en dybere forståelse af politisk kommentage og fænomenets indflydelse i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik, hvor den mediepolitiske dagsorden undfanges. Undervejs byder afhandlingen også på mellemregninger i form af afstikkere, der betragter den politiske

kommentar som genre og forhold omkring den politiske kommentator som journalistisk aktør.

På baggrund af teorivalg og empirisk fokus er det vores ambition, at denne afhandling skal tjene som – om end et lille – bidrag til den eksisterende viden om politisk kommentage i krydsningsfeltet mellem journalistik og politik.

1.2 Problematisering og problemformulering

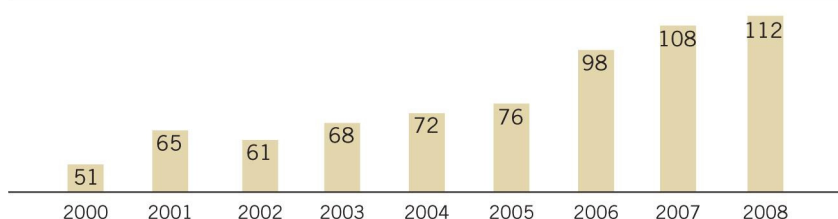
Som bemærket i indledningen er politisk kommentage blevet et aktuelt diskussionsemne igennem de seneste år. Kendetegnende for den generelle problematisering er, at den har afsæt i de forpligtelser journalistikken tillægges i forbindelse med de politisk-demokratiske samfundsprocesser.

Infomedia har for Ugebrevet A4 i marts 2008 opgjort mediernes brug af kommentage. Overskriften blev den – for medierne – lidet flatterende *Medierne skamrider stadig politiske kommentatorer*. Datamaterialet dækker over otte landsdækkende avisers brug af politiske kommentatorer, der ikke er universitetsforskere. Uden at tage højde for tv, radio og internet viser undersøgelsen¹, hvis resultater er gengivet herunder, en jævn vækst (Ugebrevet A4, 31.03.08).

A4 | Flere kloge åger i medierne

Medierne bruger flere og flere politiske kommentatorer. Infomedia har undersøgt, hvor ofte de danske dagblade har citeret kommentatorer i de samme fire uger hvert år siden 2000.

Antal artikler med kommentatorer i uge 7-10 i alle år.

Note Kommentatorer er defineret som »eksperter udnævnt af medierne«. Altså ikke forskere med tilknytning til et universitet. Der er talt artikler, hvor kommentatorerne er direkte citeret.

Kilde Infomedia for Ugebrevet A4. Søgning i Berlingske Tidende, BT, Børsen, Jyllands-Posten, Ekstra Bladet, Kristeligt Dagblad, Politiken og Weekendavisen.

¹ Undersøgelsens tal skal qua omfang og fravalget af specielt tv, men også radio og internet, kun betragtes som en indikator på væksten.

Koret af kritikere af politisk kommentage er stort og omfatter bl.a. folk fra medieverdenen, det danske universitetsmiljø samt nuværende og tidligere politikere. En af de skarpest formulerede kritikker har Kim Brinckman, fakultetsdirektør på Københavns Universitet, leveret i en kronik i Politiken (19.05.2008). Heri beskylder Brinckman de politiske kommentatorer for at pille indholdet ud af dansk politik og i stedet fokusere alt for ensidigt på magtspil, spin og taktik. Han mener ligeledes, at kommentatorerne har en tendens til at dramatisere og forstærke de politiske hældninger samtidig med, at kommentatorfeltet udgøres af tidligere spindoktorer og politikere, hvis troværdighed burde diskvalificere dem som bedømmere af dansk politik. Grundlæggende mener Brinckman, at kommentatorerne er for dominerende i mediernes politiske dækning.

Ida Auken (SF), Jeppe Kofod (S) og tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen (V) kritiserer i tråd med Brinckman mediernes, og tilslutter sig kritikken af, at kommentatorerne fylder alt for meget og skaber et overdrevent fokus på proces frem for på politisk debat og indhold. Ellemann-Jensen betragter desuden mediernes eskalerende brug af kommentatorer som et udtryk for dovenskab (Ugebrevet A4, 26.05.08).

Den dom, Per Egil Hegge, Chefredaktør på Norske Aftenbladet, fældede over de danske mediers dækning af valgkampen i 2007, var heller ikke blid. *Mediernes bananrepublik* var overskriften på hans artikel, hvori inhabilitet var hovedargumentet bag hans kritik, der gik på kommentatorernes fortid som spindoktorer og i et enkelt tilfælde nuværende ægteskab med en minister (Ralf Pittelkow). Heggens opråb førte til en kort international rundspørge gennemført af journalisten.dk (22.11.07) under overskriften *Er de inhabile?*. De adspurgte taler både for og imod. Ralph Negrine, professor i politisk kommunikation ved Sheffield University, er blandt dem, der ikke forstår kritikken. Han mener, at medier og politik er naturligt forbundet. Journalister bliver parlamentsmedlemmer, og tidligere politiske aktører får arbejde i mediernes. Som et konkret eksempel nævner han Alistair Campbell, Tony Blairs tidligere og sagnomspundne toprådgiver, der ofte anvendes som kommentator i de britiske medier. Ifølge Negrine vil man se en endnu tættere kobling mellem medier og politik i fremtiden (ibid.).

Også de politiske kommentatorer stiller (naturligvis) op til forsvar. Eksempelvis var politisk kommentator og tidligere spindoktor for de Konservative, Niels Krause-Kjær, i Deadline på DR2 d. 19. maj for at diskutere problematikken med Kim Brinckman. Kommentator og politisk redaktør på TV2, Anders Krab-Johansen, har på journalisten.dk (19.12.07) også været ude i et forsvar og gjort rede for, at TV2's forbrug af politisk kommentage i 19- og 22-nyhederne under valgkampen i 2007, var ganske minimalt. Ovenstående er langt fra en udtømmende gennemgang af angreb på og forsvar af politisk kommentage, men den præsenterer en række centrale punkter i kritikken. Bl.a., at kommentage fokuse-

rer alt for meget på proces frem for substans, at kommentatorernes habilitet i mange tilfælde kan drages i tvivl, og sidst, men vigtigst, at kommentage fylder for meget i mediernes dækning af politik, hvilket tildeler kommentatorerne en betydelig og uhensigtsmæssig politisk indflydelse.

Denne afhandling favner ikke en analyse af den indflydelse politisk kommentage har på mediernes publikum – eller politikernes vælgere om man vil. Vores analyseobjekt er derimod den institution, vi i kapitel tre definerer som forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik. Ovenstående problematisering ligger imidlertid til grund for, hvordan politisk kommentage betragtes af forhandlingsinstitutionens aktører, og hvordan de relationelle forhold i denne institution tildeler de politiske kommentatorer indflydelse. Det er, sagt med andre ord, interne forhold i forhandlingsinstitutionen vi analyserer, men det giver kun ringe mening at analysere disse forhold uden en konstant skelen til institutionens kontekstuelle virkelighed.

Problemformulering

Dermed når vi frem til afhandlingens problemformulering, der består af to spørgsmål, hvor arbejdet med besvarelsen af det første, har ledt frem til formuleringen af det andet. For problemformuleringen som helhed gælder, at den er præget af en stærk empirisk forankring og er et resultatet af vores arbejds- og erkendelsesproces.

Vi har indledningsvist ønsket at opnå en generel indsigt i og forståelse for fænomenet politisk kommentage. Det har ledt frem til følgende brede og eksplorative spørgsmål:

➤ Hvad karakteriserer fænomenet politisk kommentage?

Arbejdet med besvarelsen af dette spørgsmål medførte bl.a. viden om de relationelle forhold i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik, der vakte vores interesse for at fokusere på de politiske kommentatorers indflydelse i denne institution. Det førte frem til følgende spørgsmål:

➤ Hvordan kommer de politiske kommentatorers indflydelse i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik til udtryk gennem de relationelle forhold i denne institution?

Afhandlingens analyse er i sin helhed et forsøg på at besvare disse problemformulerende spørgsmål.

Problemformuleringen er i vores øjne relevant, fordi de søgte svar bidrager til forståelsen af et fænomen i den politiske journalistik, der til dato kun er svagt diskuteret i dansk kontekst og mangler at blive analyseret i dybden. Afhandlingen henvender sig bredt med potentiel interesse for den politiske journalistiks redaktionelle ledere og journalister, politikere og deres portefølje af kommunikatører, de politiske kommentatorer selv samt fænomenets kritikere.

Vi har bevidst valgt ikke at betragte forhold mellem politisk kommentage og mediernes publikum (eller vælgerne om man vil). Ej heller analyseres kommentage i forhold til den generelle nyhedsinstitution². Disse fravalg skyldes ikke, at relationerne er uinteressante, men derimod, at sådanne analyser ligger ud over afhandlingens ramme og kunne udgøre hele afhandlinger i sig selv. Vores definition af forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik fungerer derfor også som en afgrænsning og en prioritering.

1.3 Definitioner

Herunder definerer vi indflydelsesbegrebet (som det anskues i denne afhandling) og politisk kommentage. I kapitel 3 defineres forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik, der er den tredje, centrale størrelse i problemformuleringen.

Definition af indflydelse

Når vi i denne afhandling benytter begrebet indflydelse, sker det med udgangspunkt i Dahls (1967: 73) definition, der lyder således: ”A har indflydelse over B i den grad han kan få B til at gøre ting, som han [B] ellers ikke ville have gjort. [...] Med brug af en samfundsvidenskabelig jargon kan vi sige, at indflydelse er et spørgsmål om relation mellem aktører, hvor én aktør påvirker andre således, at de handler på en måde, som de ellers ikke ville gøre”.³

Dahl definerer altså indflydelse som værende baseret på relationer mellem aktører, der bl.a. kan være individer, grupper og organisationer (ibid.). Det er på baggrund af den forståelse, at vi i denne afhandling betragter begrebet indflydelse som værende ophængt i relationer. I forhold til Dahls definition vil vi tilføje et tredje aktørled. Altså et scenarium, hvor A påvirker C, og gennem påvirkningen af C får B til at agere, som B ellers ikke ville have gjort. I ovenstående bogstavleg kan man forestille sig, at A er politisk kommentator, C er politisk journalist og B er politiker. Indflydelse udøves naturligvis ikke kun af A over B og C. Qua sin base i relationelle forhold mellem aktører, kan indflydelse derimod gå begge (alle) veje mellem aktørerne.

² Med nyhedsinstitutionen henviser vi til Ørsten (2005). Se også kapitel 2.

³ Vi har i citatet oversat Dahls norske tekst til dansk.

I forbindelse med analyser af indflydelse er det jf. Dahl (ibid.: 82) en nødvendighed at beskrive, hvilken indflydelse der er tale om. Altså at stille spørgsmålet; indflydelse på hvad? Denne afhandlings 'hvad' kan i den forbindelse beskrives som de politiske kommentatorers indflydelse på den politiske dagsorden i medierne, der er et produkt af forhandlinger gennemført i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik. Sekundært berører afhandlingen dog også en mere direkte indflydelse; de politiske kommentatorers påvirkning af politiske handlinger og beslutninger.

Vi vil i den sammenhæng slå fast, at denne afhandling kun i ringe grad kan måle denne indflydelse kvantitativt. Altså for det første, hvor *stor* indflydelse en politisk kommentator har på den politiske dagsorden, og, for det andet, hvor stor indflydelse en kommentator har på den politiske dagsorden, i forhold til hvor stor indflydelse en anden kommentator har på den samme dagsorden. Ifølge Dahl (ibid.: 74ff) er sådanne kvantitative målinger af indflydelse yderst komplicerede og ofte umulige af to årsager. For det første kendes udgangspointen hos der den skal måles sjældent og for det andet er det svært at opstille praktisk brugbare måleenheder (skal vi eksempelvis måle på antallet af spaltmillimeter eller mængden airtime, graden af politisk reaktion på en kommentar etc.). Disse kvantitativt, umulige måleforhold er i høj grad til stede omkring denne afhandlings analyser, og vi er derfor nødt til at anskue indflydelse i en kvalitativ optik. Det har vi valgt at gøre ved at analysere de relationelle forhold mellem aktørerne i forhandlingsinstitutionen. Sagt med andre ord forsøger vi altså at "oversætte" relationer og interaktioner til et kvalitativt mål for indflydelse baseret på de interviewede aktørers beretninger og betragtninger – hvad vi med udgangspunkt i Dahl begrebsliggør som relationel indflydelse. Den vinkel gør os altså grundlæggende ikke i stand til at sige, om den ene kommentator har X indflydelse, mens den anden har Y, og om Y er halvanden gang eller dobbelt så stor som X. Den gør os derimod i stand til at betragte indflydelse gennem en række kvalitative parametre, der udtrykker de relationelle forhold. Eksempelvis kompetence, journalistisk faglighed, nærhed og professionalisme.

Definition af politisk kommentage

En definition af politisk kommentage⁴ – og dermed også politisk kommentator og politisk kommentar – er vigtig for at undgå misforståelser og sikre, at der er kongruens mellem vores forståelse og det billede vi ønsker, afhandlingens læsere danner sig.

Vi betragter en *politisk kommentator* som en offentlig aktør, der regelmæssigt vurderer og fortolker dansk politik på/i et eller flere nationale danske medier fra en fremtrædende tale-

⁴ Vi stødte på betegnelsen politisk kommentage i en artikel af Claes Kastholm i Berlingske Tidende (03.11.07). Vi knytter ikke kommentage til en defineret genre. Betegnelsen skal i denne afhandling opfattes jf. vores definition.

position, og dermed producerer *politiske kommentarer* baseret på sin viden om politisk strategi og/eller substans. *Politisk kommentage* er summen af den politiske kommentator og kommentar.

I definitionen ligger der altså nogle krav til en given aktør om at kunne udfylde rollen som politisk kommentator, men der ligger også et krav til kommentaren som produkt, der skal være vurderende og fortolkende (og ikke blot refererende). Overordnet udgør politisk kommentage en rammebetegnelse for os, der indbefatter aktøren den politiske kommentator og produktet den politiske kommentar. Det er en væsentlig pointe, at det ikke giver mening at betragte kommentaren løsrevet fra kommentatoren eller omvendt, hvis intentionen er at belyse indflydelse.

Definitionen er dog ikke uproblematisk. Den udelukker den almindelige danskers politiske ytringer, der blogges på en hjemmeside eller skrives i et læserbrev. Den udelukker også majoriteten af politiske journalister. Det helt grove filter virker. Men der er en gråzone, hvor filterets finere masker kan komme til kort.

Eksempler fra gråzonen er TV2's Kaare R. Skou og DR's Jens Ringberg. De er begge offentlige aktører, der ytrer sig om dansk politik fra fremtrædende talepositioner på baggrund af deres politiske viden. Vi betragter dem imidlertid ikke som kommentatorer, fordi deres virke primært er refererende og journalistisk, hvorimod vurderende og fortolkende indlæg ikke fremkommer med den nødvendig regelmæssighed – men de fremkommer. Andre gråzone-eksempler er Henrik Dahl, Lisbeth Knudsen og Tøger Seidenfaden. På baggrund af definitionen mener vi, at den regelmæssighed, hvormed de producerer politiske kommentarer, er utilstrækkelig i forhold til at skrive dem ind i kommentatorpopulationen. Et andet argument er, at det spænd de præsenterer i valg af emner, i højere grad gør dem til hvad man kan kalde samfundsdebattører.

Derimod er Peter Mogensen, Michael Kristiansen, Ralf Pittelkow, Niels Krause-Kjær, Henrik Qvortrup og Hans Engell alle eksempler på aktører, der begår sig indenfor politisk kommentage. Det samme gælder Ask Rostrup, Anders Krab-Johansen, Thomas Larsen og Helle Ib. Disse ti udgør jf. vores opfattelse den politiske kommentages top.

1.4 Progression/læsevejledning

Afhandlingen består af otte kapitler, hvoraf de første fire gøder jorden for analysen, der udfoldes i de følgende tre. Ottende kapitel runder afhandlingen af med konklusioner og perspektivering.

I kapitel to gennemgås afhandlingens analysedesign, der omfatter vores metodiske overvejelser og teorivalg. Med udgangspunkt i Steinar Kvaales kvalitative interviewmetode redegør vi for tilblivelsen og analysen af empiriske data. Kapitlets anden del introducerer afhandlingens primære teori.

Kapitel tre ligger i nær forlængelse af kapitel to, og definerer med udgangspunkt i den primære teori forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik. Kapitlet udgør dermed også et videnskabsmæssigt udgangspunkt og fundament for afhandlingen.

Kapitel fire gennemfører en foranalyse, der præsenterer såvel dansk som angloamerikansk forsknings- og faglitteratur om politisk kommentage. Kapitlet afsluttes med en teoretisk baseret identifikation af de drivere, der oppebærer politisk kommentage.

I kapitel fem indledes den primære analyse med et fokus på den politiske kommentar som journalistisk genre. Heri belyses kommentarens mange former, distinktionen mellem kommentar og analyse samt tv-mediets særlige betydning for politisk kommentage.

Kapitel seks skifter fokus fra kommentar til kommentator og diskuterer kommentatorens person som et selvstændigt element i den politiske kommentage. Desuden identificerer vi de adgangsgivende og regulerende krav, der stilles til kommentatorernes kompetencer. Slutteligt analyseres kommentatorernes præsentation af egen mission.

I kapitel syv studeres kommentatorernes relationer i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik fra tre vinkler: Partiapparaternes, de politiske kommentatorers og de politiske journalisters. Herudfra opstilles de relationelle forhold i forhandlingsinstitutionen.

Kapitel otte, afhandlingens sidste, falder i to dele. Første del, konklusionen, besvarer afhandlingens problemformulering og redegør i den forbindelse for afhandlingens primære slutninger. I anden del, perspektivering, bevæger vi os ud over afhandlingens analytiske grænser og giver bl.a. et bud på fremtiden for politisk kommentage i Danmark.

Analysedesign

Dette kapitel diskuterer først afhandlingens metode og forklarer dermed grundlæggende, hvordan vi søger at besvare afhandlingens problemformulering. I den forbindelse står de kvalitative interviews vi har gennemført centralt, hvorfor metoden omkring og analysen af disse tillægges stor vægt. I den forbindelse har Steinar Kvaales (1997) omfattende beskrivelse af kvalitative interviews som videnskabelig forskningsmetode udgjort vores grundlag hele vejen igennem arbejdsprocessen.

Kapitlets anden del præsenterer den primære teori, afhandlingen trækker på. Her står Ove Kaj Pedersen et al.'s (2000) og Anker Brink Lunds (2002) forskningsprojekter om politisk journalistik i Danmark som centrale udgangspunkter. Disse nyinstitutionelle medieteorier sættes i scene af en præsentation af afhandlingens overordnede tilgang til det institutionelle perspektiv.

2.1 Afhandlingens metode

Nærværende afhandling er et empirisk forankret studium, hvor en række kvalitative interviews udgør det primære grundlag for analysen. Dette metodeafsnit er derfor fokuseret på forhold omkring disse semistrukturerede, kvalitative forskningsinterviews og trækker i den forbindelse på Kvaales (1997) beskrivelser af denne undersøgelsesmetode, der har til formål at producere viden om, og forståelse af, ønskede fænomener i den interviewedes livsverden.

Vores grundlæggende udgangspunkt er en hermeneutisk, fortolkende tilgang, der søger at forstå de formulerede problemer. Vi søger altså ikke nagelfaste forklaringer og forventer heller ikke, at sådanne eksisterer. Afhandlingens konklusioner er i den sammenhæng kontingente og til stadighed diskuterbare. At tale om generaliserbarhed i forhold til denne afhandlings konklusioner giver derfor kun ringe mening. Den valgte metode er nemlig svært efterlignelig qua sit fortolkende fokus, der i høj grad knytter sig til vores valg, fravalg, forforståelser og fortolkninger.

Gennemførelsen af et i forskningsøjemed brugbart interview har aldrig været en let disciplin. I en positivistisk tradition betragtes metoden desuden som uvidenskabelig. Kvale argumenterer mod denne opfattelse og beskriver et skred mod og en accept af socialkon-

struktivistiske metoder: ”Den grundlæggende genstand er ikke længere objektive data, der skal kvantificeres, men meningsfulde relationer, der skal fortolkes” (ibid.: 23).

Kvale (ibid.: 95) har opstillet syv stadier for gennemførelsen af en interviewundersøgelse, der giver den åbne og fleksible undersøgelsesmetode struktur:

1. Tematisering
-
2. Design
-
3. Interview
-
4. Transskribering
-
5. Analyse
-
6. Verificering
-
7. Rapportering

Selvom stadierne fremstår ganske lineært skal det pointeres, at der i praksis har været tale om en mere cirkulær proces, hvor trufne beslutninger undervejs er blevet omstødt i erkendelse af mangler eller fremkomsten af en bedre vej. Nedenfor gennemgår vi denne afhandlings metode i forhold til de første seks stadier⁵. Nogle prioriteres højere end andre.

1) Tematisering: Afhandlingens første stadie var at indkredse og beskrive det valgte emne – politisk kommentage. Herunder var studier af den generelle problematisering af politisk kommentage et naturligt element akkurat som litteratursøgningen om emnet. Hvor bidragene til problematiseringen relativt hurtigt lod sig finde, var søgningen efter eksisterende forsknings- og faglitteratur dog mere kompliceret. Bl.a. fordi omfanget ikke er prangende, men også fordi den angloamerikanske litteratur benytter specielle betegnelser for kommentage, som først skal erfares, før vejen til litteraturen åbnes.

Sideløbende hermed foregik en søgning efter og selektering blandt teoretiske muligheder. Hvor medieteoretiske bidrag om politisk journalistik hele tiden har været uundgåelige værktøjer i vores øjne, fandt institutionel teori først sin endelige plads i specialet efter nøje overvejelser. Tematiseringen udmøntede sig i en foreløbig formulering af det problem, der har været styrende for arbejdsprocessen, men som også er blevet justeret undervejs.

2) Design: Dermed har vi også taget hul på undersøgelsens design, der omfatter alle Kvales syv stadier. Et helt centralt element i designet blev for os at afgrænse afhandlingen og skabe en rød tråd gennem det omfattende mulighedsscenario, vi har bevæget os i. Den eksisterende viden omkring politisk kommentage er nemlig ikke synderligt videnskabeligt forankret, og størstedelen af litteraturen om emnet har mere debatterende end analyserende og akademisk karakter (se kapitel 4). Derfor er afhandlingen i sit udgangspunkt også eksplorativ⁶, og vores undersøgelsesmetode har til formål at bidrage til forståelsen af politisk

⁵ Det sidste stadie, rapporteringen, undlades, da det omhandler produktionen af nærværende afhandling.

⁶ Vi benytter Kvales (1997: 104) forståelse af en eksplorativ undersøgelse, som dækker over en søgen efter ”ny information og nye vinkler på emnet” erhvervet via det kvalitative interview (I modsætning til fx Bitsch

kommentage. Planlægningsmæssigt har arbejdsprocessens stadier hele tiden sigtet mod dette mål, selvom stadierne har overlappet hinanden på kryds og tværs.

3) Interview: Vi har foretaget 12 interviews i maj og juni måned 2008, der udgør afhandlingens primære empiri. I udvælgelsen af interviewpersoner har vi tilstræbt en bred repræsentation fra de valgte aktørgrupperinger⁷ i forhandlingsinstitutionen: Udover politiske kommentatorer drejer det sig om journalister/politiske redaktører og kommunikatører fra partiernes apparater. Hvad angår politiske kommentatorer har vi interviewet såvel kommentatorer med 'rent' journalistisk baggrund som kommentatorer med politisk baggrund. Vi har kontaktet Peter Mogensen, Michael Kristiansen og Thomas Larsen med henblik på interviewaftaler, men desværre uden held. Mogensen og Kristiansen har dog produceret et dobbeltinterview med relevans for afhandlingen, da de i en artikel i *Euroman* (Juli 2008) udsurgte hinanden om kommentatorvirket (se bilag N). Som repræsentanter for den politiske journalistik har vi fokuseret på de tre store morgenaviser (Jyllands-Posten, Berlingske Tidende og Politiken) qua disse mediers tradition i miljøet. Fra partiapparaterne er Frank Korsholm (Konservative) og Bjarne Fog Corydon (Socialdemokraterne) valgt som repræsentanter for henholdsvis regering og opposition.

Følgende oversigt over respondenter, og deres for denne afhandling aktuelle virke, er opstillet i den rækkefølge, vi har interviewet dem i:

- ◆ **Ask Rostrup** → Politisk redaktør, DR.
- ◆ **Anders Krab-Johansen** → Politisk redaktør, TV2.
- ◆ **Jarl Cordua** → Politisk kommentator, bl.a. Jarls Blog, Information.
- ◆ **Niels Krause-Kjær** → Politisk kommentator, bl.a. blog på berlingske.dk og Jersild & Spin.
- ◆ **Helle Ib** → Politisk kommentator, bl.a. B.T. og TV2.
- ◆ **Bjarne Steensbeck** → Politisk redaktør og journalist, Berlingske Tidende.
- ◆ **John Frølich** → Lektor, Danmarks Journalisthøjskole.
- ◆ **Frank Korsholm** → Pressechef, Konservative.
- ◆ **Christine Cordsen** → Politisk journalist, Politiken. Næstformand i Folketingets Presseloge.
- ◆ **Anne Mette Svane** → Politisk redaktør og journalist, Jyllands-Posten.
- ◆ **Bjarne Fog Corydon** → Afdelingschef, Socialdemokraternes Analyse- & Informationsafdeling.
- ◆ **Tøger Seidenfaden** → Ansvarshavende chefredaktør, Politiken.

Ti af de 12 interviews er gennemført face-to-face og med en varighed på 30-75 minutter. Interviewet med Tøger Seidenfaden er foretaget via e-mail⁸ og interviewet med John Frø-

& Pedersens (2003: 186) beskrivelse af den eksplorative undersøgelse som udvikling af idéer, begreber og teorier).

⁷ Betegnelsen 'gruppe' anvender vi i denne sammenhæng som en hensigtsmæssig kategorisering af fx politiske journalister.

⁸ Vores intention var et face-to-face-interview, hvilket ikke var muligt pga. Seidenfadens travle kalender.

lich er gennemført som telefoninterview. Vi har ikke foretaget en prioritering af interviewene forstået sådan, at nogle er kategoriseret som værende vigtigere end andre. Interviewet med John Frølich adskiller sig dog ikke kun på form, men også i indhold. Frølich er interviewet som 'genreekspert' vedr. distinktionen mellem kommentar og analyse, og indtager dermed ikke samme empiriske rolle som de øvrige respondenter.

Undervejs er der sket positive fremskridt fra interview til interview. Vores interviewteknik og vidensniveau har udviklet sig samtidig med, at spørgsmålene i interviewguiderne har ændret sig (dog i minimalt omfang) og er blevet vægtet anderledes i samspil med afhandlingens udvikling.

Forberedelse: Jf. Kvale (ibid.: 131) er grundig forberedelse afgørende for interviewets interaktion og resultat. Udover etablering af tilstrækkelig baggrundsviden (som beskrevet under tematisering) har vi derfor benyttet os af interviewguider⁹ for at sikre, at interviewene nåede rundt om de ønskede områder med henblik på senere analyse. Vores interviewtaktik var dog at lade respondenterne tale frit og i alle retninger, så guiderne havde i den forbindelse en kontrollerende funktion, der muliggjorde samtale om - for os - uopdagede forhold, men alligevel under rammer, der sikrede en hvis konsistens.

Interviewsituationen: Vi har været meget opmærksomme på at lade interviewpersonerne konstruere deres syn på og opfattelse af de områder, vi har bedt dem forholde sig til. Det har fra vores side været en bevidst strategi at forsøge at skabe en tillidsfuld situation, og af samme årsag har vi været påpasselige med kritiske spørgsmål for ikke at fremkalde forsvarspositioner. Alle interviews har haft karakter af samtale, hvor respondenterne har virket åbne og ærlige. Vores fravalg af anonymitet har påvirket interviewsituationen og medført en potentiel tilbageholdenhed fra respondenternes side. Den synes vi også at have mærket i enkelte tilfælde, men primært omkring personfølsomme udtalelser. Det er vores opfattelse, at fravalget af anonymitet ikke har forårsaget væsentlige begrænsninger, men derimod bidrager positivt til afhandlingens samlede reliabilitet.

Vi må dog markere, at der i forbindelse med interviewene har været en asymmetri. Vi har, som Kvale (ibid.: 131) beskriver, været styrende i interviewene, men vi har mødt respondenterne på deres præmisser – og i de fleste tilfælde på deres hjemmebane – med stor respekt og ydmyghed.

4) Transskribering: Med hensyn til transskriberingen af de bandede interviews har vi tilstræbt en skriftlig fremstilling, der ligger så tæt op ad de mundtlige formuleringer som

⁹ Et eksempel på en interviewguide er vedlagt som Bilag A.

muligt. Naturligvis er talesproget i et vidst omfang konverteret til skriftsprog af hensyn til læsevenligheden. Alle respondenterne har efterfølgende fået den relevante transskribering til gennemlæsning for at undgå misforståelser og for at fange følsomme oplysninger. Som konsekvens heraf er der i nogle af transskriberingerne foretaget rettelser efter respondenternes ønsker, men disse har ikke påvirket interviewenes væsentlige indhold. Som oftest er det personfølsomme oplysninger, der er fjernet, eller styrkemarkeringer, der er blødt op. Denne redigeringsfase er bl.a. en konsekvens af de mundtlige kontrakter vi har indgået med respondenterne. Her har vores fravalg af anonymitet medført en fælles accept af, at vi naturligvis ikke kan videregive oplysninger, der kan kompromittere respondenternes professionelle virke.

En anden vigtig betragtning vedr. transskriberingerne er, at interviewenes fulde mening ikke kun skal forstås ud fra disse, men, at tone og kropssprog også leverer betydning. Denne helhedsopfattelse, som man får ved et face-to-face-møde, er ikke mulig at gengive i en transskribering. Transskriberingerne udgør derfor ikke alene de data vi har analyseret, men er en skriftlig stedfortræder for disse.

5) Analyse: Den fremgangsmåde vi har benyttet til analyse af de gennemførte interviews betegnes bedst som den Kvale (ibid.: 201) betegner meningskabelse ad hoc, der ikke er baseret på en standardmetode, men kombinerer forskellige teknikker. Vi har bl.a. dannet helhedsindtryk af interviewene, skabt mening ud fra bestemte passager og søgt efter komparative elementer på tværs af interviewene. Rent praktisk har vi i arbejdsprocessen tagget interviewtransskriberingerne for at skabe overblik over datamaterialet.

Analysen af de frembragte data foretages med udgangspunkt i det institutionelle fokus, der opstilles i kapitel 3. Det har betydning for den måde, vi afkoder interviewene på, idet data hele tiden forstås i forhold til forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik og dennes kontekst. Denne vinkel giver efter vores opfattelse god mening, fordi denne institution udgør en stor del af respondenternes (professionelle) livsverden. Det foretrukne selv, den interviewede må forventes at forhandle sig frem til i interviewet, skal jf. Järvinen (2005: 30) netop forstås i sin kontekst.

Hvad angår afhandlingens metodologi, ser vi både induktive og abduktive elementer i analysen. Respondenterne tilhører forskellige aktørgrupperinger i forhandlingsinstitutionen, og deres svar generaliserer vi, hvor det er muligt, til hele aktørgruppen. Eksempelvis de tre gennemførte interviews med Christiansborg-journalister, som vi generaliserer til en forståelse af den samlede journalistgruppe. Her er der altså tale om en induktiv metode, hvilket altid medfører, at konklusioner kan blive behæftet med forkerte slutninger, fordi metoden er baseret på sandsynligheden af, om generaliseringerne nu også er holdbare. Desuden er

der i forbindelse med induktiv metode også en tendens til at 'opdage' de ting, der bekræfter den altid eksisterende forforståelse man (vi) har af emnet. Qua afhandlingens eksplorative karakter ser vi også abduktive elementer. Vores slutninger er nemlig også baseret på forskellige observationer, som vi efterfølgende kan forklare ved at opstille sammenhænge for institutionen. Disse slutninger er ikke nødvendigvis logiske, men de er bestemt heller ikke tilfældige. Kendetegnende for disse abduktioner er et kvalitativt spring mellem de tilgængelige data og de herfra udledte slutninger.

6) Verificering: Hvad angår pålideligheden (reliabiliteten) af de producerede data har vi forsøgt at undgå ledende spørgsmål, og det er i den sammenhæng vores opfattelse, at respondenterne qua deres kompetencer (bl.a. kommunikative og erfaringsbaserede) ikke lader sig manipulere til bestemte svar. Faren har snarere været, at der 'snakkes uden om', og det har i den sammenhæng været en udfordring at facilitere de ønskede svar, hvilket vi i flere tilfælde har observeret i transskriberingsfasen.

Gyldigheden (validiteten), forstået som forholdet mellem det vi har ønsket at undersøge, og den viden interviewene har frembragt i den valgte teoretiske ramme, kræver også et par bemærkninger. Vores kvalitative metode medfører en balancegang mellem for mange og for få interviews. Det er vores opfattelse, at et bredere empirisk grundlag ville have styrket afhandlingens analyser og konklusioner. Desuden har vi omkring samtlige interviews haft en fornemmelse af at være kommet godt rundt om emnerne, men i den efterfølgende analyse af og til savnet muligheden for opfølgende spørgsmål – en anden interviewrunde.

Teoretiske valg: Hvad angår sammenhængen mellem benyttet teori og indhentet empiri opfatter vi den som værende stærk. Med udgangspunkt i de primære teoretiske bidrag fra Pedersen et al. (2000) og Lund (2002) definerer vi den forhandlingsinstitution (kapitel 3), afhandlings analyser omhandler. Alle interviews er gennemført med det formål at forstå forhold i og omkring institutionen.

Vi kunne have erstattet institutionel teori med det systemteoretiske blik Pedersen et al. anlægger, eller offentlighedsperspektivet, der er centralt for Lunds analyser¹⁰. Ingen af disse valg kunne dog være truffet uden et anderledes fokus end det valgte. At vi ikke anvender systemteorien skyldes dennes tilgang til systemer som autopoietiske, lukkede og selvreferentielle. Denne lukkethed stemmer grundlæggende ikke overens med det blik, vi mener denne afhandlings analyseobjekter må angribes med. De skal netop forstås i deres kontekst. Hvad angår offentlighedsperspektivet definerer Esmark (i Pedersen et al. 2002: 61) dette som en synkronisering mellem folkeviljen og statsviljen: ”*At der til et velfungerende*

¹⁰ Med systemteorien henviser vi til Luhmann (2000) og med offentlighedsperspektivet til det perspektiv, der er forankret i Habermas' (1962) borgerlige offentlighed.

demokrati hører en national debat og diskussion, der sikrer, at beslutninger med gyldighed for et samfund aldrig er ude af takt med den generelle mening i samfundet". Esmark viser efterfølgende, at perspektivet har været dominerende og har hindret en indsigt i, hvordan "den politiske dagsorden i de sidste 20 år langsomt har udviklet sig til en egentlig politisk institution..." (ibid.: 62-63). I Esmarks udlægning ligger et selvstændigt argument for at fravælge det perspektiv pga. dets begrænsninger. Desuden er offentlighedspektivet baseret på et ideal, og analyser bedrives på baggrund af dette (urealistiske) ideal (ibid.: 79). Som et sidste argument for fravalget af offentlighedspektivet som teoretisk udgangspunkt vil vi nævne, at vores empiriproduktion og analyse generelt ser bort fra betragtninger omkring offentligheden, der i den forbindelse skal forstås som mediernes publikum eller politikernes potentielle vælgere.

2.2 Teoretisk ramme

Vores overordnede, teoretiske ramme udgøres af institutionel teori og medieteorier. Mere præcist en kombination af disse retninger, fordi afhandlingens medieteorier værker samtidig trækker på en institutionel forståelsesramme i deres analyser af forholdet mellem politik og journalistik og mediernes rolle i samfundet. Sagt med andre ord henter den benyttede medieteorier bl.a. legitimitet til at diskutere og analysere mediernes politisk-samfundsmæssige indflydelse gennem brugen af det institutionelle perspektiv, og de medieteorieriske bidrag kan med rette betragtes som nyinstitutionelle.

Efter en kort præsentation af vores tilgang til den institutionelle teori trækker vi på Ørstens (2005) beskrivelse af nyhedsinstitution for at præsentere et vigtigt inter-institutionelt blik i forhold til mediernes virke i samfundet. Herefter sætter vi fokus på Pedersen et al.'s (2000) og Lunds (2002) empirisk baserede forskningsprojekter fra starten af årtusindeskiftet, der omhandler den politiske journalistik og står centralt for denne afhandling. Det skal retfærdigvis siges, at vi også trækker på en række andre teoretikere som supplement til de ovennævnte, og, at afhandlingen grundlæggende har et pragmatisk forhold til brug af teori.

Den nyinstitutionelle forståelsesramme

Inden for samfundsvidenskaberne er institutionel teori for alvor kommet i fokus omkring årtusindeskiftet. DiMaggio (1998) taler om en *institutionel periode* mens Jessop (2001) beskriver en *institutionel drejning* - samlet beskrives retningen som værende nyinstitutionel. Nielsen (2005: 11) forklarer årsagen til det eskalerende fokus som svar på en util-

fredshed med de hidtil dominerende teoriretningers forklaringskraft - bl.a. systemteorien¹¹. Desuden begrundes Nielsen væksten med række samfundsmæssige udviklingstræk¹².

Også hvad angår medieforskningen har den institutionelle teori vundet frem, og ifølge Esser (2001) er det en ny drejning i medieforskningen at betragte nyhedsmedierne som en selvstændig, politisk institution. Ifølge Bro et al. (2006: 13) er forholdet mellem politik og journalistik i en dansk kontekst kun i ringe grad blevet genstand for forskning, hvilket skyldes det politiske felts traditionelle tilhør til samfundsvidenskaberne og det journalistiske felts ditto til humanvidenskaberne. Institutionel teori kan bl.a. gå på tværs af denne videnskabelige kløft.

Institutionel teori er dog på trods sin forklaringskraft en kompleks størrelse, og institutionsbegrebet er defineret af utallige teoretikere på ligeså mange måder, hvilket også er et af de kritikpunkter, der diskuteres omkring den bredt favnende teoretiske retning. Overordnet er der dog konsensus om, at institutioner er socialt konstruerede fænomener (Pedersen, 2004: 146), og March & Olsen pointerer desuden, at institutioner er historisk betingede, influeres af eksterne faktorer og ofte er uidentiske på tværs af grænser (1994: 259) ligesom de befolkes af aktører, der (ofte¹³) har modstridende interesser og handler strategisk (ibid.: 252). I vores tilgang til institutionsbegrebet har vi valgt at lægge os op af et par simple definitioner. Ifølge MacIver er en institution ”*en organiseret, etableret fremgangsmåde (procedure eller rutine)*” (i Pedersen, 2004: 153). Der er i denne definition tale om vedtagne spilleregler, der reproduceres, og som der kan knyttes specifikke forventninger til (ibid.). Jessop definerer institutioner som ”*Social practices that are regularly and continuously repeated, that are linked to defined roles and social relations, that are sanctioned and maintained by social norms, and have a major significance in the social structure*” (Jessop, 2001: 1220). De to definitioner er kendetegnet ved hver deres tilgang til regulering af institutionen. Den første gennem (eksplicite) regler og den anden gennem normer. Mac (2005: 71-73) definerer udover regler og normer også kognition som et bærende princip i institutioner. Det kognitive element skal forstås som et tavst virkende grundlag for aktørernes handling og fortolkning. Både regler, normer og kognition er i vores forståelse af institutioner gældende reguleringsformer, der også markerer grænserne for en given institution.

Kendetegnende for ovenstående beskrivelse af institutioner er, at den anlægger et institutionsinternt fokus. Det vil sige, at de benyttede definitioner fokuserer på relationer i en gi-

¹¹ Klaus Nielsen refererer her primært til neoklassisk økonomisk teori. Også behaviorismen nævnes.

¹² Bl.a. nævnes fænomener som globalisering og teknologisk udvikling som eksempler, men også inden for landets egne grænser sker der markante ændringer. Velfærdsstaten, det offentlige og erhvervslivet gennemgår signifikante forandringer, og grænserne er blevet mere flydende.

¹³ Vores tilføjelse i erkendelse af, at ikke alle aktører nødvendigvis har modstridende interesser.

ven institution, og ikke på, hvordan denne institution interagerer med andre institutioner. Det er også nødvendigt at anlægge en 'inter-institutionel'¹⁴ vinkel på medierne (og dermed forhandlingsinstitutionen) i et samfundsperspektiv. Ørsten (2005) beskriver med udgangspunkt i en gennemgang af studier af politisk journalistik i såvel Amerika som Skandinavien, at medierne har udviklet sig til en selvstændig politisk institution i samfundet med væsentlig betydning for den politiske kommunikation. Ørsten benævner denne størrelse nyhedsinstitutionen – en institution, der favner medieverdenen bredt. Lad os slå fast med det samme, at denne nyhedsinstitution ikke er identisk med den forhandlingsinstitution, vi senere definerer som omdrejningspunktet for denne afhandling (se kapitel 3). Denne nyhedsinstitution ”udgøres af fælles idealer, normer og rutiner for produktionen af nyheder. Det vil i første omgang sige: fælles journalistiske idealer, fælles nyhedskriterier, fælles organisationsstrukturer, fælles etiske normer, fælles regler for kildebrug, kildeomgang og kildekritik, fælles genrebrug osv.” (ibid.: 6). Ørsten benævner den mekanisme, der regulerer nyhedsinstitutionen, passendehedslogikken (ibid.: 14). Denne logik udgøres dog ikke kun af de i citatet herover beskrevne faktorer for journalistisk virke, men også af medievirksomhedernes økonomiske og konkurrencemæssige situation ligesom interaktion med andre politiske institutioner må medtænkes (ibid.: 19).

Ørstens centrale pointe i forhold til denne afhandling er, at nyhedsmedierne (nyhedsinstitutionen) spiller en politisk rolle. Med andre ord, så præsenterer han et inter-institutionelt perspektiv, hvor det er en helt grundlæggende præmis, at institutioner udøver påvirkning på andre institutioner, men også bliver påvirket internt af eksterne faktorer. Denne politiske rolle og indflydelse skal dog ikke forstås sådan, at medierne har politisk magt. Jf. vores forståelse af institutionel teori søger det institutionelle perspektiv ikke at placere magt entydigt hos aktører eller organisationer. Indflydelsen ligger derimod i de relationelle forhold, og der er tale om konstante forhandlinger. Selvom det lyder banalt, bliver Ørstens inter-institutionelle tilgang, der placerer nyhedsinstitutionen som politisk indflydelsesrig, et argument for at udføre den institutionsinterne analyse, vi gennemfører. Denne afhandling var næppe interessant, såfremt vi anlagde den indgangsvinkel, at forhandlingsinstitutionen ikke er i stand til at influere sin omverden.

Medieteoretiske bidrag

Akkurat som vedr. den institutionelle teori er bredden i medieteorien stor, og vores første træk bliver derfor at slå fast, at denne afhandlings medieteoretiske bidrag primært behandler den politiske journalistik og mere præcist forholdet mellem politik og journalistik. Hvad angår den politisk-samfundsorienterede del af medieteorien synes der at være en tendens til at basere denne på et demokrati- og magtperspektiv. Den tilgangsvinkel skyldes

¹⁴ Med inter-institutionel mener vi, når institutioner gensidigt påvirker hinanden. Der er ikke tale om et teoretisk begreb, men (for os) blot en måde at beskrive vekselvirkningen mellem institutioner på.

bl.a. et Habermasiansk ideal, hvor medierne i demokratiet skal indtage en rolle som fjerde statsmagt og årvågen vagthund. På grund af Habermas' betydning for problematiseringen af politisk kommentage og dansk medieforskning generelt, redegør vi herunder ganske kort for hans teori.

Jürgen Habermas' offentlighedsteori (1962) er uomgængelig milepæl i medieteorien, og kan med en vis rimelighed siges at stå fadder til en stor del af den danske litteraturs medieteoritiske bidrag (Bondebjerg, 2000). Analyser, der fravælger offentlighedsbegrebet (bl.a. Pedersen et al., 2000), benytter Habermas' teori som en referenceramme. Både Lund (2002) og Pedersen et al. (2000) pointerer, at Habermas' tanker om den borgerlige offentlighed i høj grad stemmer overens med de præmisser, journalister baserer deres selvforståelse på. Habermas' oprindelige og ideelle forestilling om den borgerlige offentlighed er, at den skal overvåge, diskutere og ansvarliggøre den tredelte statsmagts handlinger og derigennem sikre demokratiet, der er baseret på offentlig politisk diskussion (Habermas, 1962). Offentlighedens grundtanke forudsætter upartiskhed og rationel argumentation i en herredømmefri dialog. Ud fra et normativt perspektiv får offentligheden en særstilling, fordi den tilbyder et rum, hvor alle har mulighed for at deltage i diskussionen om, hvordan samfundet skal styres (Eriksen & Weigård, 2003). Habermas' analyser førte imidlertid til tesen om offentlighedens forfald, hvor han problematiserer sin idealforestilling, fordi politik som en diskurs mellem ligemænd bliver umuliggjort af markedsøkonomien og dannelsen af politiske partier. Det er ikke længere den rationelle debat, der forklarer politiske handlinger, sådan som den klassiske offentlighedsmodel forudsatte det. På grund af økonomiske interesser og magtkampe er offentligheden blevet en arena for propaganda og interessekampe i stedet for rationel meningsudveksling og respekten for det bedre argument (ibid.). I det scenarium spiller massemedierne en central rolle, fordi de ikke er i stand til at gennemføre de påkrævede kritiske ræsonnementer som konsekvens af, at de er blevet underlagt markedsmekanismer og derfor underholder i stedet for at informere og debattere.

Man kan med rimelighed diskutere det Habermasianske ideals berettigelse i den moderne journalistik, hvor medievirksomhederne med få undtagelser (Danmarks Radio og til dels TV2) er privatejede virksomheder, der agerer under skarpe konkurrencevilkår, og skal drive en profitabel forretning. Medierne kunne betragtes i et økonomisk perspektiv – fx kunne politisk kommentage analyseres som en tilføjelse til mediernes produktportefølje og et konkurrenceparameter ud fra en økonomisk rationel vinkel. Selvom vi ikke arbejder ud fra et Habermasiansk grundsyn, lægger vi os alligevel i kølvandet på den eksisterende medieteorien, og ovenstående kritik skal derfor også opfattes som en selvkritik.

Centrale udredninger om politisk journalistik

For denne afhandling står to forskningsprojekter tilsammen som et centralt udgangspunkt. Det drejer sig om Anker Brink Lunds bidrag til Magtudredningen og Ove Kaj Pedersen et al.'s udredning af forhold omkring politisk journalistik i Danmark. Begge projekters omfang er markant og skaber en valid viden om politisk journalistik og hvilke forhold den indgår i, i slutningen af 1990'erne og starten af det nye årtusinde. Desuden er projekterne gennemført umiddelbart før fænomenet politisk kommentage for alvor begyndte at vokse omfangsmæssigt. Vi har derfor mulighed for at lægge vores analyser af politisk kommentage til forskningsprojekterne og dermed bygge endnu en – om end beskednen – klods på det eksisterende vidensniveau.

Inden vi beskriver de to forskningsprojekter nærmere er det vigtigt at explicitere, at der ligger to forskellige teoretiske perspektiver til grund for Pedersen et al.'s og Lunds analyser. Med sin journalistiske offentlighedsmodel holder Lund fast i en Habermasiansk tilgang, hvor offentlighedsperspektivet spiller en central rolle. Pedersen et al. bryder til gengæld med offentlighedsperspektivet og argumenterer for, at offentligheden langt fra er en defineret og afklaret størrelse, men derimod inkonsistent og modsætningsfyldt. I stedet gennemfører Pedersen et al. et perspektivskifte, hvor offentlighedsbegrebet erstattes med et systemperspektiv. Heri ligger en klar reference til Luhmanns systemteori. Som tidligere beskrevet har vi fravalgt såvel offentlighedsperspektivet som systemteorien. Det skal dog påpeges, at projekterne - forskellighederne til trods - begge trækker på en institutionel forståelsesramme og leverer komplementerende bidrag til forståelsen af politisk journalistik og mediernes virke.

I perioden november 1997 til november 2000 blev projektet *Politisk journalistik – historie og udvikling* gennemført under ledelse af Ove Kaj Pedersen og Erik Meier Carlsen¹⁵. Projektets formål var at kortlægge den politiske journalistiks udvikling og samtidig forklare, hvordan den politiske journalistik fungerer i samspil med det politiske system. Bogen *Politisk journalistik* (Pedersen et al., 2000) rapporterer og analyserer forskningsresultaterne. Forskningsprojektet har sit empiriske udgangspunkt i de landsdækkende aviser og betragter af økonomiske og omfangsmæssige årsager ikke tv- og radiomediet ligesom den lille presse¹⁶ heller ikke analyseres. Forfatterne slår dog fast, at de har tiltro til, at ”de ’klassiske’ politisk-journalistiske medier, morgenaviserne, stadig står så markant placeret i den journalistiske fødekæde, at de både repræsenterer og på anden måde synliggør de vigtigste forandringsprocesser i den politiske journalistik” (ibid.: 24). Som tidligere nævnt anlægger Pedersen et al. et systemperspektiv, der bl.a. leder frem til forekomsten af et politisk kommunikationssystem, der primært udgøres af politikere og politiske journalister. Som vi

¹⁵ Projektet blev finansieret af Center for Journalistik og Efteruddannelse.

¹⁶ Lokalmedier, annonceblade samt fag- og foreningsblade.

skal se om lidt, er der med kommunikationssystemet en klar forskel til Lund, da han indtager nyhedsmediernes publikum i sin analyse.

Den redigerende magt (Lund, 2002) er et videnskabeligt og empirisk baseret bidrag til Magtudredningen¹⁷, hvor Lund supplerer offentlighedsteori med begreber fra institutionsanalyse og politologisk magt teori. Bl.a. beskriver Lund nyhedsinstitutionens indflydelse. Projektet er baseret på dataindsamling i en udvalgt nyhedsuge omfattende såvel nationale som regionale aviser samt radio- og tv-kanaler. Som titlen indikerer, er Lunds mål at analysere, hvilken politisk magt nyhedsmediernes besidder gennem deres redigerende virke. Projektets primære konklusion er i den forbindelse, at journalister og redaktører kun undtagelsesvis kan bestemme, hvad publikum skal mene, men at medierne i høj grad er med til at bestemme, hvad politiske autoriteter skal mene noget om (ibid.: 189). Dermed er det også skrevet, at Lunds analyse favner bredt (faktisk hele samfundet), og, at den skelner mellem nyhedsmediernes indflydelse på henholdsvis publikum (borgerne) og politikerne.

En kritik af såvel Pedersens og Lunds projekter, som d' herrer dog ikke kan drages til ansvar for, er, at de begge er gennemført før medierne trådte ind i det nye årtusindes såkaldte mediekrig, der bl.a. karakteriseres af internetrevolution, gratisaviser, 24-timers nyhedskanaler, nedgang i morgenavisernes oplagstal og et deraf følgende pres på mediehusenes økonomi. Forskningsprojekterne kan altså med en hvis rimelighed siges at være gennemført før en markant brydningstid i det danske mediebillede. Pedersens et al.'s (2000:18) formulering "*det spektakulære fænomen spin doctors*" er et glimrende billede på projekternes 'alderdom'. Var Pedersen et al.'s og Lunds udredninger baseret på empiri dateret 2008, havde fænomenet politisk kommentage efter vores mening været en selvskreven ingrediens i deres analyser. At et fokus på kommentage i moderne form mangler er derfor en historisk naturlighed.

I næste kapitel definerer vi på baggrund af Lunds og Pedersen et al.'s resultater forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik.

¹⁷ Folketinget besluttede i 1997 at iværksætte en analyse af demokrati og magt i Danmark - også kaldet *Magtudredningen*. Resultaterne af denne analyse er blevet udgivet i en række forskningsbaserede bøger, hvoraf *Den redigerende magt* er en af disse (se www.ps.au.dk/magtudredningen).

Forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik

Dette kapitel uddyber først centrale begreber fra Pedersen et al.'s og Lunds forskningsprojekter – henholdsvis det politiske kommunikationssystem samt den politiske dagsorden og den journalistiske offentlighedsmodel.

Dernæst defineres og illustreres forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik med udgangspunkt i det politiske kommunikationssystem. Fordi forhandlingsinstitutionen tjener som et væsentligt omdrejningspunkt i afhandlingen, har nærværende kapitel stor betydning for den senere analyse af de relationelle forhold i denne institution.

3.1 Det politiske kommunikationssystem

Pedersen et al.'s (2000) analyser af politisk journalistik i Danmark udgør det primære, videnskabelige grundlag for denne afhandlings definition af forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik. Pedersen et al. udvikler i den forbindelse to begreber med væsentlig betydning; *det politiske kommunikationssystem* og *den politiske dagsorden*. Vedrørende Pedersen et al.'s beskrivelser af den politiske dagsorden er det vigtigt at understrege, at der er tale om de emner, der udgør den politiske dagsorden i medierne. Det er altså ikke Folketingets dagsorden og konkrete elementer i den politiske beslutningsproces, der refereres til. Pedersens begrebspræsentation rummer imidlertid også en lille forvirring, der fremkommer i den følgende gennemgang, der desuden omfatter størrelsen *den politiske nyhed*.

Sammenhængen mellem det politiske kommunikationssystem, den politiske dagsorden og den politiske nyhed beskriver Pedersen et al. således:

”Der er en tendens til, at den politiske dagsorden er ved at blive en politisk institution, og at det sker i sammenhæng med, at den politiske journalistik er blevet gjort selvstændig fra de ’traditionelle’ politiske institutioner – det være sig Folketinget og dets dagsorden, partiernes indflydelse eller statens medie- og informationspolitik. Fortidens partipresse og nutidens mediepolitik er ved at blive afløst af et politisk kommunikationssystem, i hvilket den politiske dagsorden spiller en central rolle. Samtidig er den politiske nyhed blevet den vigtigste adgangsport til en politisk dagsorden, som alle – jour-

nalister som politikere, organisationer som embedsmænd, forskere såvel som den almindelige borger – viser, at de tillægger betydning gennem den måde, de handler på, og de handlinger, de giver udtryk for. På den måde hænger de tre størrelser sammen – det politiske kommunikationssystem er under dannelse, den politiske dagsorden er ved at blive institutionaliseret, og den politiske nyhed viser sig at være det 'sted', hvorom kommunikationen foregår, og det 'sted', hvor indflydelsen på dagsordenen afgøres” (ibid.: 275).

Hvor den *politiske nyhed* fremstår tydeligt og beskrives som et samspil og en forhandling om nyhedsværdi mellem journalister og politikere (ibid.: 276), efterlader citatet et behov for en uddybning af kommunikationssystemet og dagsordenen.

”...det politiske kommunikationssystem er blevet en måde at konkurrere om magten på – en konkurrence, der foregår ved kommunikation mellem journalister, politikere og andre, og hvor det er den politiske dagsorden, der er målet for konkurrencen, og den politiske nyhed, der er midlet” (ibid.: 278).

På den måde bliver adgangen til at sætte den politiske dagsorden altså udtryk for den indflydelse, en given aktør kan opnå gennem sit konkurrerende virke i det politiske kommunikationssystem. Hvor politikere og journalister er klart definerede aktører, er betegnelsen 'andre' noget mere diffus. Vi betragter denne aktør-kategori som værende et udtryk for den rolle praktisk taget alle andre end politikere og journalister kan indtage, hvis de formår at trænge ind i kommunikationssystemet og påvirke dagsordenen.

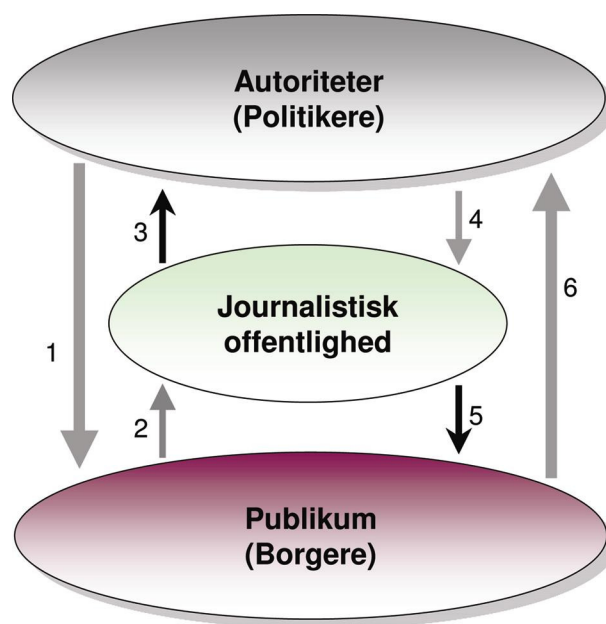
Den politiske dagsorden definerer Pedersen et al. som *”den dagsorden, som fremgår af medierne, og som er et resultat af konkurrencen mellem flere, ikke konstitutionelle aktører om, hvad den skal omfatte, hvem der skal deltage, og hvilken tidsrytme den skal følge. Til denne dagsorden findes der hverken konstitutionelle eller lovgivne spilleregler. Der findes heller ikke formelle regler for, hvem der har ret til at deltage eller ret til at afgøre, hvem der må deltage [...] Vi har derfor valgt at bruge begrebet den politiske dagsorden for den dagsorden, hvor journalister og politikere og andre konkurrerer om adgangen til den politiske meningsdannelse gennem den politiske nyhed” (Pedersen et al., 2000: 277-278).*

Her præsenterer Pedersen til slut den politiske dagsorden som en konkurrence mellem forskellige aktører. Det er her, den førnævnte begrebsforvirring opstår. Tidligere blev kommunikationssystemet nemlig præsenteret som rummende konkurrencen, der har den politiske dagsorden som mål. Vores sammenfattende forståelse af Pedersen et al.'s begreber og sammenhænge er, at det politiske kommunikationssystem, rummende politikere, journali-

ster og andre aktører, undergår en institutionaliseringsproces, og at der i systemet konkurreres om, hvilke politiske nyheder, der skal tegne den politiske dagsorden, der i sidste ende tillægges betydning af journalister, politikere, organisationer, embedsmænd, forskere og den almindelige borger.

3.2 Journalistisk offentlighed

Lund (2002) præsenterer på baggrund af sin forskning et bud på en mere nutidig og ikke mindst operationel forståelse af Habermas borgerlige offentlighed; nemlig den journalistiske offentlighedsmodel. Grundlæggende mener Lund (ibid.: 17), at Habermas' tanke om den borgerlige offentlighed skal ses som en målestok - et ideal - baseret på offentlig meningsdannelse, og ikke som en politisk realitet. I stedet for at tale om offentlighedens forfald pointerer Lund, at det er mere relevant at tale om offentlighedens institutionalisering, bl.a. i form af journalistisk professionalisering af mediearbejdet. Vi har til højre gengivet Lunds journalistiske offentlighedsmodel.

I praksis fungerer modellens relationer ikke uafhængigt af hinanden. Den journalistiske offentlighed bliver en form for stedfortræder for den borgerlige offentlighed samtidig med, at den får karakter af et dagsordensættende filter (ibid.: 197-198).

Lund benytter desuden begrebet nyhedsinstitutionen¹⁸ og taler i den forbindelse om ”nyhedsinstitutionens selvstændige magt” (ibid.: 74-76), der dog ikke er en beslutningsmagt, men en diskursiv magt. Lunds beskrivelser af nyhedsinstitutionen minder på mange områder om Pedersen et al.’s kommunikationssystem – også Lunds (ibid.: 20-21) aktørdefinition består nemlig af politikere, journalister og andre, der alle påvirker den journalistiske nyhedsproduktionen.

Lunds (2002: 198) model skal forstås således; **Relation 1** repræsenterer autoritative beslutninger formidlet direkte fra politikerne til borgerne. Det kan fx være bekendtgørelser af love. **Relation 2** beskriver situationer, hvor journalister enten på eget initiativ eller på foranledning af borgerne sætter fokus på konkrete hændelser. **Relation 3** er tegnet mere skarpvinklet idet den repræsenterer de udspil og hændelser, der af nyhedsinstitutionen defineres som politiske og som forelægges for politikerne af den journalistiske offentlighed. **Relation 4** er udspil og hændelser som journalister selv finder frem til eller informeres om fra politikerne. Det er under denne relation, at spindoktorerne har deres arbejde. Det er kun de væsentligste af de udspil og hændelser, der bliver forelagt i relation 4, som formidles videre til borgerne i **relation 5**. **Relation 6** udgør den magt som borgerne direkte udøver på politikerne. Det vil typisk være ved valg, når der afgives stemmer, men det er også delvist tilfældet, når der laves opinionsmålinger.

¹⁸ I øvrigt med samme betydning som Ørstens (2005) præsentation af begrebet.

Selvom Lunds nyhedsinstitution har flere ligheder med Pedersen et al.'s kommunikationssystem, er der en væsentlig forskel: Nyhedsinstitutionen skal nemlig forstås i sammenhæng med den journalistiske offentlighed og som medtænkende publikum - og i øvrigt ikke kun som favnende den politiske journalistik, men journalistikken som helhed. Ifølge Lund er nyhedsinstitutionens politiske journalistik nemlig ”ophængt i relationer mellem publikum og politisk anerkendte autoriteter” og hovedpointen er, at ”hverken journalister, autoriteter eller publikum almægtigt eller systematisk kan tvinge de andre aktører til en bestemt stillingtagen” (ibid.: 197).

3.3 Definition: Forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik

Vi står nu foran en definerings af den institution, denne afhandling betragter. Som beskrevet ovenfor er produktionen af politiske nyheder en kompleks proces, der favner adskillige aktører; journalister, politikere, kommunikatører i partiapparaterne, interesseorganisationer, vælgere/publikum m.fl. Vores definition tager udgangspunkt i Pedersen et al.'s politiske kommunikationssystem. Det skyldes, at vi ikke tildeler publikum/vælgerne aktørstatus, hvilket er en forudsætning i Lunds tilgang. Vi skriver dog ikke publikum/vælgere helt ud af ligningen – de må betragtes som udgørende et vigtigt grundlag, der skaber såvel kognitive som normative reguleringslementer, der påvirker aktørernes (for)handlinger.

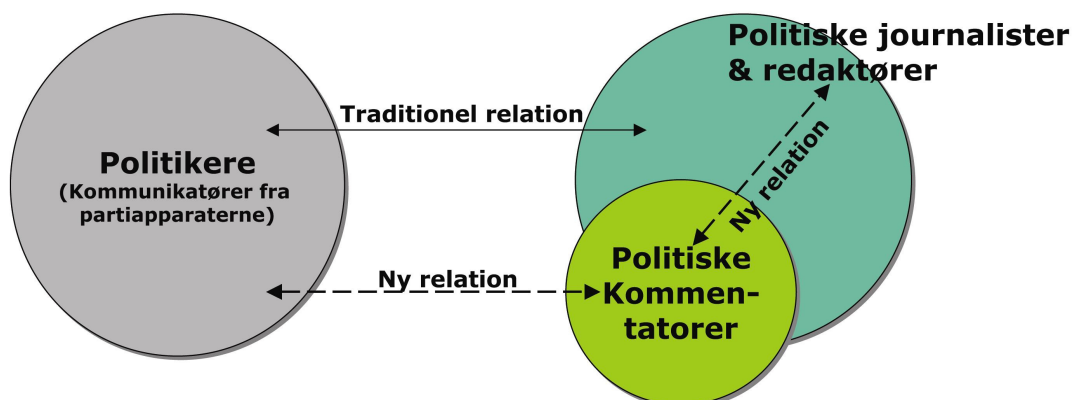
Vi har valgt betegnelsen *forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik* for denne institution. Udover Pedersen et al. og Lunds bidrag til denne institution, skal vores definition også forstås i lyset af de empiriske observationer vi har gjort. Vi definerer institutionen således:

Forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik er den institution, der rummer aktører fra partiapparaterne (politikere og andre kommunikatører såsom pressemedarbejdere og rådgivere), aktører fra de politiske redaktioner på de nationale medier (primært Christiansborg-journalister) og i særlige tilfælde andre aktører, der er i stand til at tiltvinge sig en position i institutionen.

I denne institution forhandler aktørerne bl.a. om den politiske dagsorden forstået som de politiske nyheder og temaer, der formidles i medierne. Dermed forhandler aktørerne også om, hvilke potentielle nyheder og temaer, der ikke skal formidles.

Vi har illustreret forhandlingsinstitutionen, og samtidig indskrevet de politiske kommentatorer, nedenfor. Det er værd at bemærke, at det er de *nye relationer*, som udgør afhandlingens primære fokusområde:

Forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik

I forhold til afhandlingens problemformulering mangler vi at knytte politisk kommentage til den definerede forhandlingsinstitution. Vi opfatter de politiske kommentatorer som tilhørende grupperingen *andre aktører* med reference til ovenstående definition. Det valg er primært truffet af operationelle årsager, fordi det giver os muligheden for at skelne analytisk mellem kommentatorer og journalister (Grundlæggende opfatter vi dog politisk kommentage som en del af den politiske journalistik).

At vi har valgt forhandling som institutionens 'fornavn' er der to årsager til. For det første vil vi markere, at interaktionerne mellem institutionens aktører skal opfattes i et relationelt spænd, der strækker sig fra konkurrence (kamp) til samarbejde (gensidigt udbytte). Der er altså ikke nødvendigvis tale om konkurrence, men snarere forhandlinger af forskellig karakter. For det andet vil vi pointere, at interaktionerne i denne institution drejer sig om den politiske (medie)dagsorden, men, at der bag mange interaktioner ligger andre intentioner; eksempelvis aktørønsker om styrkelse af netværk i institutionen og i forlængelse heraf handlinger, der kan bringe aktører i en fordelagtig position.

Forhandlingsinstitutionen skal desuden forstås i en historisk kontekst: Her tænker vi primært på den institutionaliserede praksis, der placerer politiske journalister side om side med politikere og partiapparater på Christiansborg. Kendetegnende for forhandlingsinstitutionen er, at dens aktører er tæt knyttet til dette miljø. Ikke nødvendigvis gennem en fysisk tilstedeværelse, men gennem relationer til andre aktører i institutionen. Forhandlingsinstitutionen skal også forstås i en institutionsekstern ramme. Den vekselvirker eksempelvis med den generelle nyhedsinstitution (jf. Ørstens og Lunds beskrivelser) og med Folketinget forstået som politisk beslutningsinstitution. Udvides perspektivet i sin

videste ramme, interagerer forhandlingsinstitutionen også med samfundet forstået som mediernes publikum og politikernes vælgere.

For at undgå misforståelser i forbindelse med vores definition af forhandlingsinstitutionen, vil vi for god ordens skyld kort opridse vores forståelse af henholdsvis 'den politiske dagsorden' og brugen af betegnelsen 'partiapparat'. Selvom Pedersen et al.'s kommunikationssystem er erstattet af forhandlingsinstitutionen, holder vi stadig fast i hans forståelse af den politiske dagsorden som den dagsorden medierne sætter, der er et resultat af forhandlinger i kommunikationssystemet (for denne afhandlings vedkommende forhandlingsinstitutionen). Når vi anvender begrebet 'partiapparat', er der tale om en fællesbetegnelse for politikere og partipolitisk ansatte – eksempelvis pressemedarbejdere og rådgivere. Den daglige kontakt i forhandlingsinstitutionen foregår ikke kun mellem politikere og journalister/kommentatorer, men i høj grad også mellem partipolitisk ansatte og journalister/kommentatorer. Det er derfor ikke fyldestgørende kun at skrive politikere, da forhandlinger i forhandlingsinstitutionen i høj grad også gennemføres af andre aktører tilknyttet partiapparaterne. Det skal nævnes, at embedsværket ikke betragtes som en del af partiapparaterne.

Foranalyse

Indledningsvis sætter dette kapitel fokus på angloamerikansk forsknings- og faglitteratur om politisk kommentage, hvor pundit-begrebet står centralt. Dernæst betragtes den beskedne mængde danske forsknings- og faglitteratur, der suppleres med et fokus på ekspertrollen i medierne. Kapitlet sætter således fokus på eksisterende viden om politisk kommentage og skal forstås som et bidrag til forståelsen for og karakteriseringen af fænomenet.

Kapitlet afrundes med en teoretisk forankret identifikation af de drivere, der i en institutionel forståelsesramme udgør den platform, der oppebærer politisk kommentage og fænomenets vækst.

4.1 Forskningen og faglitteraturen om politisk kommentage

At kommentere på politiske begivenheder er ikke et nyt mediefænomen opstået i sen-90'erne. Politisk kommentage strækker sig derimod langt tilbage i historien. Nimmo & Combs (1992: 13-14) sammenligner bl.a. den politiske kommentator med historiske roller indtaget af orakler, profeter og sofister, der var udstyret med såvel taletid som -gaver og udfyldte sociale funktioner. Det, der er nyt, er imidlertid mediernes omfattende brug af politisk kommentage og de benyttede kommentators personlige historik. I Danmark er omfanget vokset støt siden starten af det nye årtusinde (jf. problematiseringen i kapitel 1). Sideløbende er der også sket et skred i hvilke personer, der benyttes som kommentatorer. Hvor det tidligere var forskere med forankring i universitetsmiljøet, der vurderede politiske forhold, er det i dag i langt højere grad fremtrædende politiske journalister samt tidligere folketingspolitikere og partipolitiske rådgivere.

Hvad angår forskning er politisk kommentage forholdsvist ubelyst i en dansk kontekst. Ifølge Bro et al. (2006) skal forklaringen herpå bl.a. findes i den danske forskningstradition, hvor studier af det politiske felt traditionelt har hørt under samfundsvidenskaberne, mens medieteorien traditionelt har hørt under humanvidenskaberne. Pedersen et al. (2000) og Lund (2002) er eksempler på studier, der krydser denne institutionelle barriere. I dansk faglitteratur er politisk kommentage berørt perifert, men ikke som en selvstændig disciplin. I den angloamerikanske litteratur er størrelsen bredere belyst, og derfor indleder vi denne foranalyse med et internationalt udsyn. Det skal indledningsvist understreges, at

denne afhandlings primære fokus på de relationelle forhold politisk kommentage indgår i i forhandlingsinstitutionen, ikke er de primære omdrejningspunkter i hverken forsknings- eller faglitteraturen, der primært problematiserer fænomenet i en overordnet demokratisk-journalistisk kontekst.

De angloamerikanske 'pundits'

Når vi herunder adresserer amerikansk og britisk litteratur om politisk kommentage, er det vigtigt at markere en potentiel definatorisk forskel i tilgangen; hvor trækkes den grænse der afgør, hvilke personer der falder ind under kategorien politiske kommentatorer? Nimmo & Newsome gennemgår i *Political Commentators in the United States in the 20th Century* (1997) udviklingen af politisk kommentage i USA, og bredden i deres tilgang til kommentatorrollen fremgår af følgende citat: "*There is a vast array of types of political commentary. There are the obvious ones: newspaper and news magazine columnist, radio broadcasters, and television broadcasters. There are others not so obvious: political media consultants, press agents, information officers, spin doctors; special and public interest spokespersons; religious leaders; and so on. There are also political humorists, political and entertainment celebrities, academicians, innumerable freelance writers, and cyberspace commentators on the Internet*" (ibid.: xix). Havde vi valgt at bevæge os indenfor Nimmo og Newsomes grænser, kunne tegneren Kurt Westergaard, Statsministerens rådgiver Michael Ulveman, forfatterne til cirkusrevyen og mange andre været inddraget i det, der efter vores opfattelse ville blive en uoverskuelig kommentatorpopulation. "*The obvious ones*" i ovenstående citat kan med en hvis ret siges at være den sfære, vi opererer indenfor. På trods af, at den amerikanske og engelske litteratur ikke nødvendigvis har samme definatoriske udgangspunkt som vores analyser, er den alligevel yderst relevant, fordi der naturligvis er store ligheder med kommentage i Danmark, og fordi danske forhold imiterer angloamerikanske forhold over tid.

I USA og England benyttes blandt andre betegnelsen 'pundit' om en kommentator og 'punditry' om kommentage¹⁹. Pundit betyder en vismand, en lærd eller en ekspert. Nimmo & Combs går i deres værk, *The Political Pundits* (1992), i rette med politisk kommentage. De benytter i den forbindelse betegnelsen 'punditocracy', til at beskrive det kommentatorvælde (vores oversættelse, der slet og ret også kunne være punditokratiet), hvori kommentatorerne udfolder deres ifølge Nimmo & Combs magtfulde metier. Nimmo er, hvad enten hans forfatterskab ledsages af Combs eller Newsome, kritisk overfor dette kommentatorvælde. Kritikken går bl.a. på den politiske kommentages forankring i underholdningskriterier og kommentatorvældets påståede status som en femte statsmagt:

¹⁹ Betegnelserne 'columnist' (bl.a. Fisher, 1944; McNair, 2000) og 'opinionmaker' (Rivers, 1965) benyttes også om kommentatorrollen.

“[...] With respect to many in the contemporary generation of political commentators, the craft’s conventions for evaluating commentary are so elastic in application and so grounded in entertainment criteria that caveat emptor is required of any discerning citizen” (Nimmo & Newsome, 1997: xiv).

“It is the conviction of this book that punditry now constitutes a fifth estate alongside Montesquieu’s three and Burke’s fourth. Punditry is a knowledge industry that has grown into a political force demanding recognition, understanding, and reckoning.” (Nimmo & Combs, 1992: 20)

Også Eric Alterman (2000) er kritisk (og satirisk) i sin beskrivelse af kommentatorvældet og angriber dets eksistens og virke som et demokratisk problem: *“Except in the most extreme cases, it is the punditocracy, not the general public, to whom our politicians have become answerable [...] Congress and the President are graded everyday not by the public, but by the punditocracy” (ibid.: 279).* Alterman beskriver desuden kommentatorvældet som havende *“power without responsibility” (ibid.: 286)* og i generelle termer som værende den afgørende faktor for den politiske diskurs i USA.

Brian McNair (2000) er mindre kritisk og forkaster teorien om britiske pundits som den femte statsmagt, Nimmo & Combs beskriver kommentatorvældet i USA som værende. I samme ombæring beskriver McNair dog kommentatorerne som en elite: *“That said, within the British journalistic profession of some 50.000 individuals, the political columnists of the national media are undoubtedly an elite” (ibid.: 80).* Generelt tegner McNairs analyse et afbalanceret billede af kommentatorelitens indflydelse i England, men britiske problemer er der naturligvis – summeret kan de sammenskrives som følgende bekymring; *“For some observers, the existence of the punditocracy presents a threat to the democratic process” (ibid.: 80).* Hvor McNairs analyser er balancerede og med god mening synes at kunne stå alene som et billede af britiske forhold, mangler de amerikanske bidrag kontrapunkter. Vi har søgt efter mere balanceret amerikansk litteratur uden held, og vil i den sammenhæng gerne understrege, at vi ikke tager de ovenstående kritikker af politisk kommentage til indtægt for faktuelle forhold, om end der sjældent er røgdudvikling uden brand.

Selvom ovenstående blik på politisk kommentage i USA og England markerer en kritisk tilgang til fænomenet, bl.a. i et demokratisk perspektiv, er det vigtigt at understrege, at denne kritik ikke kun er rettet mod kommentatorerne, men i høj grad også mod nyhedsinstitutionen og de politiske institutioner.

Dansk forsknings- og faglitteratur

Som nævnt tidligere er dansk forskning i politisk kommentage en relativt blind plet i det politisk-journalistiske forskningsfelt. I faglitteraturen nævnes og diskuteres fænomenet perifert, men til gengæld i en form, der synes at understrege en selvfølghed i den politiske kommentages eksistens. På grund af manglen på dansk litteratur om politisk kommentage har vi også søgt viden om kommentaren og kommentatoren mere generelt. Bl.a. igennem analyser af ekspertrollen.

Peter Bro og Anker Brink Lund (2008) har sat fokus på politisk kommentage i Danmark i artiklen *Valgkampens politiske kommentatorer*, hvori de betegner den politiske kommentator som en hyppigt anvendt og udskældt kildekategori. Bro og Lund knytter kommentatorrollen til kildefunktionerne markør, translatør og aktør og argumenterer for, at politiske kommentatorer kun undtagelsesvist forlader deres translatørstatus, men at de af og til også optræder som aktører (eksempelvis i Qvortrup-Khader-sagen under valgkampen i efteråret 2007) og desuden bliver problematiseret i medierne for deres rolle i det politiske spil og dermed fungerer som markører.

Træder man udenfor forskningsmiljøet og ned i den blødere faglitteratur findes en række udgivelser, der nævner og diskuterer den politiske kommentator og kommentar mere eller mindre overfladisk. Stig Hjarvard (2007) beskriver mediernes store interesse i spinbegrebet som et udtryk for, at det sætter selv samme medier i en særlig fordelagtig position. Spin bliver jf. Hjarvard fremstillet som et onde med politikerne som skurke. De politiske kommentatorer indtager i denne aktantform rollen som helte, der med tætte bånd til magthaverne og sammen med den politiske journalistik skal udøve modspin. Hjarvard beskriver altså en mediestrategi, hvor spinbegrebet benyttes til at legitimere politisk kommentage.

Også Niels Krause-Kjær's *Den politiske landsby* (2003) rummer input til forståelsen af politisk kommentage fra relevante aktører i, eller observatører af, den politiske journalistik. Krause-Kjær selv tilhører begge kategorier, og problematiserer de personlige relationer i *landsbyen*, og i endnu højere grad publikums manglende mulighed for at gennemskue dette aktørnetværk, hvor politikere og journalister spiser frokost sammen for efterfølgende at skulle forholde sig kritisk til hinanden (ibid.: 112ff). Troels Mylenberg tilhører observatørstanden qua sin stilling som leder af journalistuddannelsen på Syddansk Universitet²⁰. Tidligere har han dog været aktør som politisk journalist og politisk redaktør på adskillige større medier. I *Den politiske landsby* rummer Mylenbergs indlæg bl.a. følgende interessante udlægning:

²⁰ Troels Mylenberg tiltræder til oktober 2008 som politisk journalist hos Berlingske Tidendes Christiansborg-redaktion.

”De politiske journalisters fornemmeste opgave burde være at oversætte det politiske spil til almindeligt forståeligt dansk. At pille spillet fra hinanden i stedet for at deltage i det. Man skal eksempelvis ikke have været mange døgn på Christiansborg for at vide, at politikere meget ofte ikke siger det, de mener. At politik er strategisk håndværk, hvor der spilles fordækt og bluffes. Hvor de ekstra esser og knivene sidder løst i ærmerne. Og hvor politikerne sjældent viger tilbage for at bruge medierne i deres spil. Men læserne, lytterne og seerne inviteres alt for sjældent med ind på spillepladsen. I stedet referer de politiske journalister spalte op og skærm ned politikernes ligegyldige og taktiske lurendrejier, som var det sandhed. Imens ynder mange politiske journalister at skele hånligt til de politiske kommentatorer, men rent faktisk er kommentatorerne de bedste politiske journalister, vi har. For tiden er de nemlig trods den ekstremt subjektive arbejdsmetode nærmest ene om at fortælle offentligheden, hvad der virkelig foregår bag murene. [...] befolkningens politiske bevidsthed formes af et halvt dusin kommentatorer, der aldrig er blevet valgt til noget som helst” (Mylenberg, 2003: 17).

Christian Elmelund-Præstekær og David Nicolas Hopmann leverer i bogen *Teflon og Bullshit?* (2008) en beskrivelse af ti myter, der præger forholdet mellem politik og journalistik. Gennemgangen står som en modpol til Mylenberg og afslører følgende kritiske blik på politiske kommentatorer, der bl.a. italesættes som spindetektiver: *”Den skråsikkerhed, hvormed de politiske kommentatorer ofte udtaler sig om taktik og strategi, kunne måske nedtones, hvis de på lidt længere sigt har deres troværdighed kær. [...] Spindetektiverne har derfor helt frie hænder til på belejlig vis at opfinde den bagvedliggende strategi, de ønsker at se virkelighedens hændelser som et eksempel på. Problemet er, at spindetektiverne på den måde ender i en cirkelslutning som sikrer, at de umuligt kan tage fejl – helt uden at nogen, nok ikke engang de selv, opdager det”* (ibid.: 22). Hvor Elmelund-Præstekær & Hopmann problematiserer den manglende kvalitetskontrol med kommentatorernes fortolkning af opfattet spin og dertilhørende spådomme, roser Mylenberg til gengæld selv samme kommentatorer for deres evne til at trænge dybere ned end den traditionelle politiske journalistik. Citaterne udtrykker også forskellige opfattelser af den politiske journalistiks prioritering af hhv. proces og substans, og desuden må Mylenbergs indikation af et opgør mellem politiske journalister og kommentatorer nævnes som et relationelt element med relevans for denne afhandling.

Jakob Arnoldi har i sin bog *Den offentlige ekspert* (2005) analyseret forskellige former af ekspertrollen i medierne. Hans analyse forholder sig ikke til, om ekspertisen er økonomisk, politisk, juridisk eller af en helt fjerde slags. Arnoldis empiriske og analytiske til-

gangsvinkel er, at eksperter betragtes som en rolle, der benyttes af en journalist i journalistens produktion – altså en kilde. Eksperten er således ikke den navngivne afsender af et journalistisk produkt. I forhold til denne afhandling svarer Arnoldis vinkel til brugen af en politisk kommentator i en nyhedsudsendelse på tv eller i radioen, hvor studieværten stiller kommentatoren spørgsmål, eller til den skrivende journalist, der har stillet kommentatoren spørgsmål, og i sin artikel citerer dennes svar. Et blik på kommentatorens egenproduktion, der også står centralt i denne afhandling, præsenterer Arnoldi altså ikke. Arnoldi skelner i analysen som udgangspunkt mellem eksperter og den intellektuelle, og udleder herfra opstandelsen af en tredje rolle; kommentatoren:

”Eksperter og intellektuelle er personer, der i kraft af en bestemt status, som de besidder i kraft af uddannelse, profession, titler og generel anerkendelse, får tildelt en privilegeret og autoritativ rolle i den stadige konstruktion af virkeligheden, som foregår bl.a. i massemedierne: De er personer, hvis viden og udsagn tillægges en særlig værdi. I øvrigt vil jeg tilføje endnu en betegnelse – nemlig kommentator – i kapitlets diskussion. Årsagen til dette er, at journalister ofte benytter denne betegnelse...” (ibid.: 37).

Arnoldi diskuterer mestendels de tre roller samlet og påpeger i den forbindelse, at præcise kategoriseringer kun vanskeligt lader sig operationalisere. Som en sidste vigtig konklusion fra Arnoldis studie vil vi nævne hans påvisning af, at eksperter ofte i medierne får tildelt en meget autoritativ taleposition. Hvor sagsparter som regel bliver modsagt, så får ”eksperter ofte ophøjede talepositioner, hvor de står alene og dermed uimodsagt” (ibid.: 73).

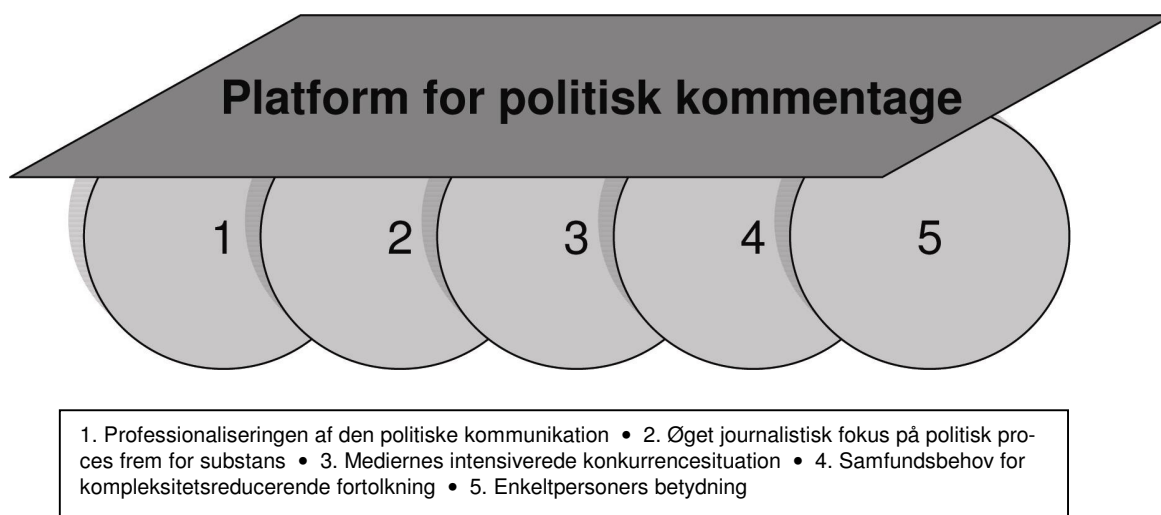
Studier af emnespecifikke kommentatorroller i Danmark er svære at opdrive i faglitteraturen. Mark Ørsten og Nete Nørgaard Kristensen har i *Krigen i medierne, medierne i krig* (2006) analyseret den militære kommentatorrolle i forbindelse med Irak-krigen. I deres analyse laves en bevidst, analytisk distinktion, hvor kommentatorrollen deles op i to; den rene kommentator og rollen som spåmand. Distinktionen er foretaget for at ”synliggøre den store forskel mellem brugen af den moderne kommentator og den gammeldags ekspert” (ibid.: 129). Distinktionen er et interessant indspark til denne afhandlings analyse af, hvordan den politiske kommentar, som i denne sammenhæng benyttes som rammebetegnelse, egentlig skal og kan kategoriseres mest korrekt. Denne problemstilling behandles i kapitel fem i forbindelse med distinktionen mellem analyse og kommentar. En anden pointe Ørsten og Kristensen præsenterer er, at brugen af militære kommentatorer i så udpræget grad som var tilfældet, og med så omfattende taletid, var med til at give disse en høj offentlig status.

4.2 Institutionel forståelse af kommentagefænomenet

Ovenstående gennemgang af mere eller mindre tung litteratur om politisk kommentage bidrager også til forståelsen af fænomenets vækst og potentiale, som vi i dette afsnit forsøger at indkredse.

Det giver efter vores bedste overbevisning ingen mening at forsøge at placere et ansvar for væksten i politisk kommentage hos enten medier, politikere eller tredjeparter. Selvom partiapparaterne ynder at give medierne skylden og vice versa, kan der nemlig identificeres flere forskellige (men dog sammenhængende) drivere, der alle har betydning for politisk kommentage og udgør en platform for fænomenet.

Disse drivere udspringer fra forskellige institutionelle og inter-institutionelle processer, og den platform de stiller til rådighed for politisk kommentage, er derfor hverken et produkt af politikens, mediernes eller for den sag skyld samfundets udvikling, men skal derimod betragtes som en konsekvens af institutionelle forhold. Mediernes brug af politisk kommentage forstår vi således som en reaktion på krav, forventninger og påvirkninger fra omverdenen samt en udnyttelse af de sammenhængende journalistiske og økonomiske muligheder, der eksisterer for medierne i omverdenen. Vi vil i nedenstående belyse og uddybe de fem drivere, der er illustreret i figuren herunder.

1) Professionaliseringen af den politiske kommunikation: Jønsson (2006) beskriver indholdet af denne professionalisering som en postmoderne fase, hvor den politiske kommunikation tænkes markedsorienteret og holistisk. Firedoblingen af den danske partistøtte (Olsen, 1998), der blev gennemført som en konsekvens af mediernes status som primær formidler mellem politikere og vælgere, muliggjorde denne professionalisering, der bl.a. har medført oprustninger i partiapparaternes presseafdelinger. ”*Det sprog, som man skal man skal beherske for at kunne blive minister i dag, er journalistikkens sprog.*”

man skal beherske for at kunne blive minister i dag, er journalistikkens sprog. Kan man ikke tale og forstå dette sprog, når man ikke ud til vælgerne, og i værste fald bliver man selv fortæret af pressen og andre politikere”, skriver Bro et al. (2006: 11) om denne medialisering af politikken. Pedersen et al. (2000: 25) fandt tegn på denne udvikling før årtusindeskiftet og beskriver bl.a. den politiske journalistik som værende underlagt professionelle mediestrateger. Ørsten (2005: 24) taler om kildernes øgede professionalisering mens Lund (2002: 12) understreger, at evnen til at sætte dagsorden og profilere sig i medierne er blevet vital for at opnå politisk succes. Krause-Kjær (2006: 167) beskriver et sound-bite-demokrati, hvor politikernes medialiserede adfærd medfører ultrakorte statements, der ikke kan redigeres og dermed misforstås. Spin er en anden metafor for denne kommunikative professionalisering af politikken, der følger i kølvandet på udviklingen i USA og England.

2) Øget journalistisk fokus på proces frem for substans: Parallelt med professionaliseringen af den politiske kommunikation, er der i den politiske journalistik sket et skred, hvor fokus på politisk proces (strategiske, taktiske og operationelle overvejelser) vinder frem på bekostning af politisk substans (realindhold i politiske forhandlinger og udspil). Pedersen et al. (2000: 169) beskriver historikken i denne udvikling, hvor journalistikken går fra at være refererende og konsensusøgende i 1958 til at fokusere på konflikter og drama i 1998: *”Den politiske nyhed viser, hvordan opfattelsen af det danske samfund har ændret sig – fra et konsensus- til et konfliktsamfund, fra et samfund, hvor strukturer skaber problemer, til et samfund, hvor menneskelig dumhed eller inkompetence gør det”* (ibid.). Sammenfattende beskriver litteraturen denne procesorientering i den politiske journalistik som en generel tendens (bl.a. McNair, 2000: 77; Lund, 2002: 192; Bro, 2006: 127 & Bro et al., 2005: 12). Bro & Lund (2008) beskriver i den forbindelse de politiske kommentatorer som translatører, der kan benyttes af nyhedsformidlingen på tværs af politiske sagområder (miljø-, velfærds-, værdi-, EU-politik osv.) gennem dette fokus på politisk proces frem for substans, fordi specialiserede forskere har ringe redaktionelt potentiale på tværs af sagområder.

3) Mediernes intensiverede konkurrencesituation: Massemediernes konkurrencesituation må også anskues, og uden at skyde medievirksomhederne noget i skoene synes det nærliggende at konstatere tilstedeværelsen af et økonomisk pres, der bl.a. forstærkes af internetrevolutionen, 24-timers nyhedskanaler, gratisaviser og den deraf følgende kamp om at fastholde såvel publikum som strømmen af annoncekroner. Nimmo & Combs (1992: 17) bidrager i den forbindelse med en simpel pointe: *”There is however the old adage that talk is cheap”*. McNair (2002: 64) beskriver en *”commodification of the public sphere”* og i forlængelse heraf, at *”the commentator is crucial to securing brand identification and consumer loyalty to a journalistic provider and political columnists, to this ex-*

tent, have commercial as well as intellectual functions". Bro og Lund (2008) fremhæver, at politisk kommentage rammer et aktuelt behov i mange nyhedsorganisationer, hvor kravet til større produktivitet på et stadigt stigende antal platforme er udtalt. I et markedsøkonomisk perspektiv er politisk kommentage altså billigt at producere og udnytter et kommercielt potentiale blandt mediernes publikum. I tillæg hertil har kommentatorerne væsentlige kvaliteter, der brander deres medie. Kommentatorernes kontraktforhold til de danske mediehus underbygger denne brandingstrategi. Flere kommentatorer optræder således aldrig for konkurrerende morgenaviser, men gerne på diverse tv- og radiokanaler. Bro & Lund (2008) beskriver i den sammenhæng, at nyhedsorganisationerne har et incitament til at auto-autorisere de politiske kommentatorer i eget medie for at sikre deres gennemslagskraft og benyttelse i andre, ikke-konkurrerende medier.

4) Samfundsbehov for kompleksitetsreducerende fortolkning: Inspireret af den polsk-britiske sociolog Zygmunt Bauman påpeger Arnoldi (2005: 43), at *"viden i det postmoderne samfund er blevet kastet ud i en krise, fordi nye usikkerhedsmomenter er dukket op, og fordi viden er blevet partikulariseret, fragmenteret og især relativiseret. Det store universelle ideal om sandhed er forsvundet og erstattet af pluralisme"*. Ifølge Bauman betyder det, at de intellektuelle eksperter får en ny rolle som fortolkere, *"der får den vigtige funktion at oversætte og fortolke mellem de forskellige kulturer og traditioner, som de værdi- og kulturpluralistiske postmoderne samfund rummer"* (ibid.). McNair (2000) bruger betegnelsen *"the interpretative moment"* om journalistikkens kommentage (i den sammenhæng ikke kun politisk) og beskriver, at medierne ved hjælp af denne fortolkende, meningsbårne journalistik forsøger at navigere sit publikum gennem det eksisterende *"information overload"*. Væksten i kommentagefænomenets udvikling er altså også et resultat af mediernes identifikation (og kommercielle udnyttelse) af et kompleksitetsreducerende behov hos publikum.

5) Enkeltpersoners betydning: Som en sidste driver vil vi markere den betydning enkeltpersoner synes at have for politisk kommentage – altså en personbåren driver. Alterman beskriver Walter Lippmanns betydning for politisk kommentage i USA som signifikant og betegner bl.a. Lippmanns analyser som *"so vastly superior to those that preceded his arrival that he single-handedly raised both the social status and the professional standards of his chosen profession"* (Alterman, 2000: 12). Alterman beskriver desuden Lippmann som pioneren, der satte standarderne for tv-kommentage. Vores påstand er ikke, at der findes en dansk udgave af Lippmann (eller at Lippmann reelt er så markant en pundit som Alterman beskriver). Vores argument er derimod, at tidligere politiske rådgivere – herunder bl.a. femkløveren Henrik Qvortrup, Michael Kristiansen, Ralf Pittelkow, Peter Mogensen og Niels Krause-Kjær – må betragtes som andet og mere end blot fremtrædende politiske journalister. Havde disse tidligere spindoktorer ikke stillet insiderviden og tit-

ler knyttet til diverse ministre til rådighed, havde politisk kommentage formentlig ikke være underlagt samme opmærksomhed. En stor del af det eksisterende fokus på politisk kommentage skyldes netop adskillige kommentatorers historik. Om de journalistiske kommentatorer uden partipolitisk baggrund kunne have ført den politiske kommentage frem alene, bliver selvfølgelig en hypotetisk diskussion, men vores svar må være; 'nej – langt fra i samme grad'.

Som før nævnt giver det kun ringe mening at betragte ovenstående drivere adskilt, og sammenhængen er i flere tilfælde åbenlys. Eksempelvis er der stærke bånd mellem professionaliseringen af den politiske kommunikation og det journalistiske fokus på proces. Hvilken af de to, der determinerer den anden, kan vi ikke sige. I forlængelse heraf er der desuden kommercielle fordele ved at fokusere på proces, og ved at benytte markante personligheder – der samtidig tilbyder sig selv, fordi de også ser gevinster og har personlig interesse – udnytter medierne desuden et aktuelt samfundsbehov for kompleksitetsreduktion. Flere sammenhænge mellem ovenstående drivere kan formentlig identificeres, men vores mål er ikke her at gennemføre en udtømmende diskussion af disse sammenhænge. Det væsentlige er, at driverne opfattes som vekselvirkende faktorer, der tilsammen bidrager til en platform for politisk kommentage, der pt. er ganske solid. Det er i det lys, at fænomenets eskalering skal forstås.

Den politiske kommentar – genrebetragtinger om politisk kommentage

Dette kapitel påbegynder afhandlingens primære analyse og indledes med et blik på de former politisk kommentage antager – herunder hvad der karakteriserer de enkelte former. I forlængelse heraf diskuteres tv-mediets særlige betydning for politisk kommentage og dernæst problematiseres distinktionen mellem politisk kommentar og politisk analyse med afsæt i såvel genreteori som afhandlingens empiri.

Udover at betragte politisk kommentage som journalistisk genre, er kapitlet også et bidrag til forståelsen af de relationelle forhold i forhandlingssituationen, fordi aktørernes forståelse af genren tildeler kommentatorerne mere eller mindre indflydelsesrige positioner i institutionen.

Da kapitlet er det første, der aktivt benytter citater fra de gennemførte interviews, er det nødvendigt at redegøre for vores brug af referencer til bilagene. Vi har formidlingsteknisk fravalgt konsekutive referencer ved de mange citater, der optræder herunder. Det valg er truffet for læsevenlighedens skyld. Alle citater er dog knyttet til en bestemt respondent og refererer dermed til interview-transskriberingerne (bilag B-M). Specielt for citater af Peter Mogensen og Michael Kristiansen gælder, at de er hentet fra en artikel i *Euroman* (juli 2008), hvor d’herrer interviewer hinanden om kommentatorrollen (bilag N). Referencer til denne artikel er givet på samme måde som til de egenproducerede interviews.

5.1 Kommentarformer

Som journalistisk produkt antager den politiske kommentar mange former. For at skabe et overblik gennemgår vi nedenfor de former, vi har observeret i vores arbejde med fænomenet, og hvilke karakteristika, der knytter sig til de enkelte former. Først skal det bemærkes, at politisk kommentage i Danmark kan sidestilles med den retning McNair (2000: 64) kalder *analytical-advisory*, der er kendetegnet ved dybdegående og overvejende eksploration af aktuelle politiske emner og begivenheder. Denne form er dominerende i England. McNair beskriver også polemiske og satiriske former, som vi (endnu) ikke har observeret i danske medier. De former, vi herunder beskriver, skal altså betragtes som seriøse, fortolkende produkter i den politiske journalistik.

Vores formopstilling er fremkommet via observationer af landsdækkende medier²¹. Vi har valgt at lave en overordnet opdeling, der skelner mellem en mundtlig og en skriftlig form, hvor den mundtlige kommentar fremkommer i tv og på radio²², mens den skriftlige opleves i aviser og på internettet. Opdelingen kunne være gennemført med udgangspunkt i andre kriterier, men vores vurdering er, at den nedenstående er den mest overskuelige. McNair (ibid.) laver en grundlæggende opdeling, der minder en del om vores, idet han skelner mellem skrevne 'Columns' og mundtlige 'Broadcasts'.

Før formerne opstilles vil vi markere to grundlæggende parametre, formerne kan knyttes til. Det første parameter omhandler hvilken taleposition formen skaber (jf. Arnoldis analyse af ekspertrollen beskrevet i kapitel 4). Her skelner vi mellem en uimodsagt og modsagt taleposition. Det andet parameter er, om formens emne er styret af redaktionel nyhedslogik²³ (i dette tilfælde optræder kommentatoren som en kildekategori) eller om emnet er et resultat af kommentatorens egne valg.

Hvad angår den *mundtlige kommentar*, kan der foretages en første og åbenlys distinktion mellem radio- og tv-kommentarer. Tv-mediets særlige betydning diskuterer vi særskilt senere, men grundlæggende er det de samme kommentarformer, der fremkommer i radio og på tv. Den mundtlige kommentar har vi opdelt i en interviewform og en magasininform, hvor programmets type og den dertil hørende varighed i tid i høj grad er afgørende for, hvilken form der er tale om. En tredje form, web-tv-formen, knytter vi også bemærkninger til.

Interviewformen omfatter primært nyhedsudsendelser, hvor en vært interviewer en kommentator. Her udstyres kommentatoren sjældent med lang taletid, men talepositionen er som oftest uimodsagt. Desuden sætter programmets redaktionelle processer rammen for kommentarens emne. Interviewformen har udover nyhedsudsendelser også fundet vej til andre programtyper med større underholdningskarakter såsom Go' Morgen Danmark, Go' Aften Danmark (begge TV2), Aftenshowet (DR1), P3 Morgen, Mondo (begge DR P3) m.fl. Kommentarer i disse programtyper adskiller sig fra nyhedsudsendelser ved at være mindre formelle og længere i varighed, men talepositionen er oftest uimodsagt. I interviewformen optræder kommentatoren som regel som ekspert.

²¹ Primært DR (radio, tv og internet), TV2 (tv og internet) og de største aviser; Berlingske Tidende, Politiken, Jyllands-Posten, B.T., Ekstra Bladet og Information samt disse mediers hjemmesider.

²² I den forbindelse også internet-tv og -radio.

²³ Her henviser vi til Ida Schultz' bog *Bag Nyhederne* (2006), der analyserer nyhedslogikken og de redaktionelle processer på danske nyhedsredaktioner.

Magasinformen omfatter længerevarende politiske programmer. På tv for eksempel Mogensen & Kristiansen, Tirsdagsanalysen (begge TV2 News), Jersild & spin, Debatten og Deadline (alle tre DR2). I radioen er der primært tale om programmer på DR's P1 såsom Politisk debat og Krause på tværs. De nævnte programmer er alle forskellige, men fælles er, at kommentatoren har tid til at udføre sin metier, og ikke er underlagt et krav om at begrænse sine ytringer. Desuden er magasinformen kendetegnet ved debat, hvor en kommentator diskuterer med en vært, en eller flere andre kommentatorer, universitets eksperter, politikere eller andre relevante personer, og der er dermed ikke tale om en uimodsagt taleposition. Emnet (eller emnerne, da der ofte er flere) kan både være redaktionelt valgt (fx Jersild & spin) eller valgt af kommentatoren selv (fx Mogensen & Kristiansen).

Web-tv-formen har vi kun observeret på politiken.tv (Politikens web-tv) udført af Peter Mogensen. Her er der tale om en transformation af den 'rene' skriftlige form (se herunder) til web-tv-mediet. Altså en uimodsagt taleposition, hvor kommentatoren selv vælger det aktuelle emne.

Den **skriftlige kommentar** har tilsvarende en række underformer, som vi har valgt at opdele i tre. Også her kan der laves en indledende distinktion gående på medietypen; altså avis-kommentarer og internetkommentarer.

Den første form er den '**rene**' kommentar, hvor kommentatoren er forfatter af produktet og selv vælger sit emne samt tidspunkt for publicering og dermed har en entydig, uimodsagt taleposition, der i udgangspunktet ikke er underlagt andres redaktionelle valg, men som (kan) påvirkes af den politiske dagsorden. Denne form ligner udtryksmæssigt den traditionelle (avis)klumme, men optræder også på internettet. Ofte er det den samme kommentar mediehusene bruger på nettet og i avisen (Thomas Larsens produkter i Berlingske Tidende og på berlingske.dk er et eksempel herpå).

Den anden form er **interviewformen**, hvor en journalist udspørger kommentatoren og bruger dennes citater i en artikel. Her sætter skribenten en redaktionel ramme for kommentatorens udtalelser med sine spørgsmål, og vælger efterfølgende, hvilke citater, han vil bruge. Kommentatoren optræder ofte som ekspert (jf. Arnoldi, 2005) og tildeles en uimodsagt, autoritativ taleposition. Denne form er en skriftlig parallel til nyhedsudsendelsens interviewform på tv eller radio.

Den tredje og sidste form er **blog-formen**, der selvsagt kun eksisterer på internettet, og som rummer muligheden for, at publikum kan interagere (ved at kommentere

kommentaren). Netop dette oplæg til debat, om det af kommentatoren valgte emne, adskiller blog-formen fra den 'rene' kommentar, hvormed den ellers har mange træk tilfælles – bl.a. kommentatorens frihed til emnevalg. Talepositionen kan dog ikke siges at være uimodsagt pga. den mulige interaktion med konsumenterne, der er et centralt element i bloguniversets natur. I visse tilfælde bliver den samme kommentar både anvendt som blog og i en avis. Peter Mogensens (Politiken og politiken.dk) og Anders Krab-Johansens (Børsen og politik.tv2.dk) produkter er eksempler herpå.

Udover at skabe overblik over fænomenet politisk kommentage skal ovenstående formgennemgang også forstås i forhold til forhandlingsinstitutionen. Mange kommentatorer optræder nemlig i adskillige af ovenstående former for flere forskellige medier, og vil man forstå deres relationelle indflydelse i forhandlingsinstitutionen, skal den forståelse skabes på baggrund af den vægt, forhandlingsinstitutionen tillægger den samlede produktion af kommentarer. Dermed er det også skrevet, at det i denne afhandlings kontekst ikke giver mening at betragte enkelte kommentarformer isoleret, fordi den vægt formerne tillægges af aktørerne i forhandlingsinstitutionen er forskellig.

5.2 Tv-mediets betydning for politisk kommentage

Selvom betragtningen om tv-mediets generelt store betydning i mediebilledet på ingen måde er ny (se bl.a. Carlsen et al., 1999; Pedersen et al., 2000), og altså heller ikke er speciel for politisk kommentage, vil vi alligevel knytte nogle bemærkninger til national tv-kommentage, der indenfor genren har en central status – også i forhold til forhandlingsinstitutionen.

De to landsdækkende tv-kanaler, DR1 og TV2²⁴, præsenteres af vores respondenter – og lidet overraskende – som de mest indflydelsesrige platforme. Set i forhold til avisklummer, blogs mv., så tildeler specielt nyhedsudsendelserne med store seertal kommentatorerne indflydelsesrige talepositioner. Anders Krab-Johansen påpeger med stor rimelighed, at halvandet minut til 800.000 seere har større indflydelse end en klumme. Bjarne Fog Corydon understreger mediets betydning for Socialdemokraternes partiapparat således: *”Tv-medit er vigtigst for os, simpelthen. Det er jo et objektivt faktum, at tv rammer bredest - altså man har en million seere i samtlige dagstimer og om aftenen. Og avismedierne kører kun en vej, og det er ned, oplagsmæssigt og læsermæssigt. Og i øvrigt tyder alting jo på, det viser alle undersøgelser, at svingvælgere, og for den sags skyld vores kernevælgere, ikke er forbrugere af de store morgenaviser i særligt stort omfang. Det er ikke deres medier. Hvis de læser aviser, så er det gratisaviser”*. Corydons ord kan ikke problemfrit gene-

²⁴ Andre landsdækkende kanaler udelades, fordi vi ikke har observeret politisk kommentage på nogen af disse.

raliseres til andre politiske partier²⁵. Det viser bl.a. de sidste to linier i citatet, hvor et bestemt vælgersegment italesættes. Alligevel er det vores vurdering, at partiapparaterne generelt vurderer tv-mediet som den mest indflydelsesrige platform.

Som en naturligvis konsekvens af tv-mediets status får politiske kommentatorer, der leverer tv-kommentage, størst opmærksomhed i forhandlingsinstitutionen. Helle Ib beskriver, at hun har mærket en forandring efter sine første tv-optrædener: *”Der var politikere, der simpelthen begyndte at henvende sig til mig - selv. [...] Jeg er stensikker på, at det har fået den betydning for mig, at jeg simpelthen har lettere adgang til de mennesker, jeg gerne vil tale med, fordi der bare er flere, der gerne vil tale med mig - også ministre. [...] Jeg kan bare mærke helt tydeligt, at jeg har fået en eller anden status via tv-mediet, der hjælper mig i det daglige arbejde, fordi jeg har lettere adgang til nogle centrale politikere i forhold til, hvis jeg sad anonymt og skrev klummer på et blad”*. Corydon fortæller at kommentatorer med taletid på DR1 og TV2 prioriteres højest og siger i den forbindelse: *”Det er da fuldstændig klart, at med DR og TV2’s politiske redaktører [Rostrup og Krab-Johansen], der smider man alt, hvad man har i hænderne, når det er tid til at snakke med dem - selvfølgelig”*. Vedr. Corydons vurdering af Rostrup og Krab-Johansen er netop deres dobbeltrolle som politisk redaktør og kommentator vigtig, men underminerer ikke billedet af tv-mediets betydning og prioriteringen af kommentatorer med adgang til tv-mediet. Partiapparaternes fokus på kommentatorer, der optræder på tv, er logisk qua mediets rækkevidde, og dermed den mængde vælgere kommentatorerne kan nå. Det betyder samtidig, at tv-kommentatorer opnår fordele i form af bedre arbejdsvilkår i forhandlingsinstitutionen i forhold til kommentatorer, der ikke optræder på tv. Det skal understreges, at der i denne udlægning primært er tale om DR1 og TV2. DR2 og TV2 News, og dermed programmer som Jersild & spin samt Mogensen & Kristiansen, tillægges af vores respondenter mindre betydning. Årsagen er den simple, at antallet af personer, der ser disse kanaler er begrænset, og, at seerne er personer, der i forvejen har et klart politisk ståsted og ikke nemt lader sig flytte.

Som et sidste led i analysen af tv-mediet vil vi diskutere den betydning 24-timerskanalen TV2 News har for politisk kommentage i forhandlingsinstitutionen. Christine Cordsen siger generelt om kanalens rolle på Christiansborg: *”TV2 News har en enorm effekt herinde. Det kører hele tiden, alle politikerne ser det hele tiden, man reagerer på de ting, der bliver sagt. Det er i meget høj grad i stand til at sætte en dagsorden”*. Også Krab-Johansen tildelede kanalen betydning og beskriver, at den har *”brudt den der spinmaskine, fordi nu kan de [politikere] ikke udtale sig i sound-bites. Nu kan man se dem stå og udstille sig selv i tre-, fire-, femminutters-interviews. Så hvis de ikke har styr på deres sag, så bryder det sammen*

²⁵ Interviewet med Korsholm belyser ikke det Konservative partiapparats vurdering af tv-mediets betydning.

for dem”. Corydon er mere tilbageholden i sin vurdering af kanalens betydning, men forklarer bl.a., at mange historier starter på TV2 News, hvorefter de sejler ind i nyhedsudsendelserne på TV2’s hovedkanal. Desuden er det *”enormt hurtigt at få de politiske aktører plottet ind og komme på - du sender bare din politiske ordfører 20 skridt ned ad gangen, så har du kommentar på, og det er fuldstændig råf*”. TV2 News synes altså at være den ’støj’, der kører i baggrunden på Christiansborgs politiske og journalistiske kontorer – den kanal, der minut for minut opdaterer forhandlingsinstitutionen med seneste nyt om store og små sager. Samtidig er TV2 News den kanal, der har det absolut største forbrug af politisk kommentage. I forbindelse med folketingsvalgkampen i 2007 gennemførte Krab-Johansen en optælling af brugen af kommentatorer på TV2 og TV2 News i perioden 24. oktober til 13. november. På TV2 optrådte Krab-Johansen selv tre gange og Helle Ib to gange i 19- og 22-nyhederne - det var alt. På TV2 News optrådte kommentatorer tilsammen 157 gange²⁶. Tallene hverken kan eller skal generaliseres til andre medier eller perioder udenfor valgkampe, men de underbygger opfattelsen af TV2 News som kommentatorernes kanal. Kanalen omfatter i øvrigt også magasinprogrammerne Mogensen & Kristiansen og Tirsdagsanalysen.

Vores sammenfattende argument vedr. TV2 News er, at kanalens betydning for forhandlingsinstitutionen, kombineret med den store tilstedeværelse af politisk kommentage, tildeler de politiske kommentatorer, som optræder på kanalen en taleposition, der medfører indflydelse i forhandlingsinstitutionen. Dermed er tv-kommentatorernes mulighed for at påvirke den politiske dagsorden større end ikke-tv-kommentatorers. Alt i alt har TV2 News en særlig position i forhandlingsinstitutionen, og i forbindelse med denne position må de politiske kommentatorer medtænkes. Hvad angår argumentets styrke, kan dette naturligtvis anfægtes. Corydon siger i den forbindelse, at *”hvad en kommentator sidder og siger på News om en eller anden situation er stort set ligegyldigt, hvis ikke det påvirker andre medier eller løber ind i TV2’s hovedmedier*”. Vi anlægger to vinkler på denne udtalelse. I forhold til vælgerne giver vi Corydon ret - der er den direkte betydning ikke stor, med mindre at klip fra TV2 News bliver brugt i de regulære nyhedsudsendelser på TV2. Men i forhold til forhandlingsinstitutionen og fastsættelsen af den politiske dagsorden, kan kommentatorernes virke på TV2 News spille en (stor) rolle, fordi de netop bliver hørt i institutionen.

²⁶ Antal optrædere på TV2 News: Helle Ib (39), Peter Mogensen (35), Hans Engell (26), Michael Kristiansen (25), Anders Krab-Johansen (24), Erik Meier Carlsen (5) og Thomas Larsen (3). Derudover optrådte TV2’s Peter Lautrup-Larsen og Kaare R. Skou hhv. 73 og 48 gange på TV2 News, hvorimod kun Skou optrådte en enkelt gang på TV2. Både Lautrup-Larsen og Skou henregnes i denne afhandling ikke som kommentatorer. Data er hentet fra artiklen *Tal punkterer myte om dominerende kommentatorer* af Anders Krab-Johansen bragt på journalisten.dk d. 19. december 2007.

5.3 Distinktionen mellem politisk kommentar og politisk analyse

Selvom denne afhandling ikke er et dybdeborende genrestudie, der indholdsanalyserer politiske kommentarer, har det vist sig relevant at diskutere den manglende klarhed omkring distinktionen mellem politisk kommentar og analyse. Vores mission er ikke at placere analysen/analytikeren som værende bedre end kommentaren/kommentatoren eller vice versa. Derimod ønsker vi at problematisere de ”varedeklarationer” medierne mere eller mindre ukritisk benytter om politisk kommentage. I forhold til kommentatorernes indflydelse i forhandlingsinstitutionen er distinktionen også relevant, fordi kommentatorerne tildeles positioner alt efter, hvordan deres produkter vurderes af aktørerne.

Vi har tidligere, og uden at skele til distinktionen kommentar/analyse, benyttet kommentator og kommentar som rammebetegnelser. I dette analytiske afsnit ser vi os nødsaget til at lave en retorisk ændring. Betegnelsen ’kommentar’ afløses således af ’produkt’ mens ’kommentator’ afløses af ’producent’. Det giver plads til at differentiere en politisk kommentar fra en politisk analyse og en politisk kommentator fra en politisk analytiker.

Mediernes italesættelse af politisk kommentage

Vi har observeret en grundlæggende betegnelsessammenblanding i medierne, der knytter sig til både produkt og producent. Eksempelvis politiske analyser, der leveres af producere benævnt kommentatorer, eller produkter, der betegnes analyse, selvom de reelt bærer kommentarens karakteristika.

Lad os give et par eksempler på betegnelsessammenblandingen:

- I programmet Tirsdagsanalysen på TV2 News tituleres Peter Mogensen og Michael Kristiansen ’politiske kommentatorer’²⁷.
- Mogensen skriver under benævnelsen ’Politisk analyse’ i Politiken og på politiken.dk., men tituleres i forbindelse med samme produkter ’politisk kommentator’. Tidligere blev Mogensens klumme benævnt ’Politisk kommentar’ og Mogensen betragtes i forhandlingsinstitutionen som kommentator.
- Thomas Larsen leverer, akkurat som Mogensen, produkter betegnet ’Politisk analyse’ i Berlingske Tidende og på berlingske.dk. Han omtaler imidlertid sig selv som ’politisk kommentator’ (Journalistforbundet.dk 2006) og tituleres ’politisk kommentator’ på berlingske.dk og når han benyttes af eller refereres i andre medier.
- Et sidste og mere indirekte eksempel er Ralf Pittelkow, der i Jyllands-Posten skriver under overskriften ’Bag nyheden’. Her er der tale om kommentarer og Pittel-

²⁷ Eksempelvis tirsdag d. 20. maj, hvor samtalen omhandlede Lars Løkkes bilagssag.

kow tituleres også kommentator. Problemet ligger i de konnotationer, 'Bag nyheden' giver til analyse.

Resumerende, og ikke kun begrundet med ovenstående eksempler, har vi observeret et medieforankret problem med italesættelsen af politisk kommentage. Spændvidden i tituleringen 'politisk kommentator' fremstår bl.a. som en paraply, der dækker over alle producer af såvel analyser som kommentarer, og det indholdsmæssige spænd der eksisterer herimellem.

Genrer er imidlertid komplekse størrelser, og eventuelle forventninger om fund af klinisk rene analyser eller kommentarer i den politiske journalistik kan med en teoretisk tilgang forkastes. Genreforsker Katja Teilmann skriver således, at *"selvom genreteorier kan se meget forskellige ud, synes de at have den samme akilleshæl: at tekster aldrig passer helt til deres genre"* (Teilmann, 2004: 9). Ebbe Grundwald har analyseret de journalistiske avisgenrer, og uden at generalisere hans resultater til også at omfatte tv-mediet og internettet, er hans markering af forskellen mellem analyse og kommentar central. Grundwald opstiller fem primære, journalistiske genrer: Nyheds-, baggrunds-, menings-, portræt-, og servicejournalistik. I denne ramme betragter han analysen som en undergenre til baggrundsjournalistikken og kommentaren som en undergenre til meningsjournalistikken (Grundwald, 2004: 164). Ifølge Grundwald befinder genrerne sig i *"en tilstand af permanente opbrud, ikke mindst som følge af den lige så permanente oplagskrise i dagspressen, hvor der dagligt kæmpes for at holde på læserne. Langs den frontlinie, som løber hen over slagmarken, er det muligt at følge med i, hvordan eksisterende genrer i aviserne blandes, forsvinder, udvider eller deler sig – og hvordan nye genrer kommer til, dels på baggrund af forandringer af de gamle, dels som en konsekvens af, at avisernes teknik og koncept med mellemrum ændrer sig"* (ibid.: 162).

Genreteorien synes ikke at have forsket specifikt i distinktionen mellem den politiske kommentar og den politiske analyse. For at indhente viden om dette brydningsfelt gennemførte vi et interview med John Frølich (bilag H), lektor ved Danmarks Journalist Højskole, der har analytisk journalistik og dansk politik blandt sine ekspertområder og bl.a. underviser i politisk analyse. Frølich forklarer, at en nyhedsanalyse skal besvare spørgsmålene hvorfor og hvad nu? Substansen udgøres af faktuelle oplysninger, og analysen skal redegøre for nogle årsagssammenhænge eller motiver, der kan ligge bag nyheden. Målet er, at læseren får en mere dybdegående forklaring på, hvorfor det her er sket. Analysen bør fremlægges ud fra en underbygget research, og journalisten bør desuden præsentere læserne for præmisserne samt holde sig fra værdiladede vendinger som 'jeg mener'. Der ligger i analysen også en væsentlighedsvurdering og en fortolkning. I den sammenhæng forklarer Frølich: *"Der kommer selvfølgelig noget subjektivt ind – det gør der altid i og med, at vi*

taler om journalistens væsentlighedsvurdering og hans fortolkning. Men det er meget, meget, meget vigtigt, at tilgangen er tilstræbt objektiv og fair". Hvor analysen er tilstræbt objektiv, beskriver Frølich kommentaren som en subjektiv modpol, "hvordan det faktisk er meningen, at skribenten skal give sin egen mening til kende".

Ud fra en genreteoretisk og journalistisk, faglig tilgang er der altså en ganske klar distinktion mellem den politiske analyse og kommentar, men der eksisterer jf. Frølich et subjektivt element i den objektive analyse. Hvor grænsen mellem tilladt/ikke tilladt skal trækkes i den sammenhæng, kan vi ikke ekspliciterer. Grundwalds (2004) beskrivelse af en genre-mæssig sammenblandingstendens i nutidens mediebillede bliver i den sammenhæng også et argument for, at distinktionen ikke er ukompliceret – man kan endda tale om, at grænsen er flydende. At producere politisk analyse kræver derfor stor genrebevidsthed for ikke at skabe unødigt forvirring på et i forvejen kompliceret område.

Distinktionen i praksis

Vores interviews har afdækket, at der blandt samtlige respondenter er relativt stor konsensus om, hvordan henholdsvis en politisk kommentar og en politisk analyse skal defineres, men også, hvad der adskiller de to discipliner. Empirien afdækker også, at mange faktorer påvirker distinktionen i praksis, som vi skal se nedenfor. Desuden er der bred enighed om, at distinktionen er vigtig, både for publikum og journalistikken selv, og, at genrebevidsthed i den forbindelse står centralt. Akkurat som Frølich problematiserer respondenterne den genresammenblanding, der foregår i praksis.

De interviewede kommentatorer har alle forholdt sig direkte til distinktionen. Den første observation vi har gjort, skal ikke findes ordret i deres svar, men derimod i den diskussion respondenterne førte med os såvel som med sig selv under interviewene. Denne diskuterende form – på et ellers klart spørgsmål – havde til tider karakter af refleksiv monolog, og står for os som et billede på, at kommentar og analyse for praktikere er svært adskillelige størrelser, der rummer overlap²⁸.

Grundlæggende er Anders Krab-Johansen, Helle Ib, Niels Krause-Kjær, Ask Rostrup og Jarl Cordua enige om, at analysen skal tilstræbe journalistiske idealer²⁹, og, at de alle i udgangspunktet laver analyser og dermed kan betragtes som analytikere³⁰. Men, og der er et stort men; alle fem pointerer, at en entydig kategorisering af egne produkter og en klar opdeling er kompliceret. Disse komplikationer rummer flere elementer. Vi har kategoriseret følgende fire, som vi finder primære:

²⁸ Respondenternes diskuterende svar fornemmes desværre dårligt i transskriberingerne.

²⁹ Med journalistiske idealer henviser vi til Frølich's beskrivelse og endvidere Ørsten (2005).

³⁰ Krause-Kjær og Cordua tilkendegiver, at de på deres blogs også præsenterer holdninger.

1) En generel opfattelse af en flydende grænse i distinktionen: Overordnet rummer selv den mest rendyrkede analyse et fortolkende element jf. Frølich, og dermed en grad af subjektivitet, der bl.a. fremkommer gennem valg af emne og framing³¹. Et eksempel herpå er Thomas Larsens produkter i Berlingske Tidende, som generelt opfattes som værende politiske analyser. Når Larsen er blevet kritiseret for at være regeringsvenlig (Berlingske Tidende, 22.06.2007), skal årsagen efter vores vurdering findes i netop emnevalg og framing, der således udgør analysens subjektive element. Respondenterne beskriver, at deres produkter ikke må blive kønsløse (Rostrups ordvalg). Sagt med andre ord er respondenterne meget opmærksomme på, at deres produkter skal have kant, men en analytisk og faktabaseret kant. Krab-Johansen siger om analysen: *”Men den er stadigvæk farlig – den har jo noget kommentar i sig”*. Der er en generel accept af, at en fast grænse mellem kommentar og analyse ikke eksisterer. Det subjektive element vil altid være til stede, og distinktionen drejer sig i høj grad om, hvor kraftigt dette må være.

2) Producentens personlige historik, der også knyttes til produktet: Hvad angår producentens personlige historik, bringer Rostrup denne i spil som en væsentlig del af distinktionen. Han ser to overordnede grupperinger af producenter, der kommenterer/analyserer politik. Den ene gruppe, kommentatorerne, udgøres af producenter, der har en fortid hos partier eller embedsværk. Den anden gruppe, analytikerne, udgøres af journalister uden politisk fortid som ham selv. Hverken Krab-Johansen, Ib eller Krause-Kjær markerer samme personhistoriske opdeling som Rostrup, men påpeger, at historiske forhold er vigtige: Bl.a. siger Krab-Johansen: *”Den politiske kommentator og hele det felt er et af de mest fñidrede og ubeskrivelige områder i politisk journalistik, fordi det er meget båret af den enkelte persons evner, etik og ja – måske også viden. Og faktisk også nogen gange deres fortid”*. Krause-Kjær har en politisk fortid som han på ingen måde benægter. Hans opfattelse af distinktionen afviger dog ikke fra Rostrups. Krause-Kjær siger generaliserende om den samlede producentgruppe: *”I hvert fald i kommentatorernes [producenternes] eget lys ville det være mere rigtigt at kalde dem for politiske analytikere”*. Cordua, der ligeledes har en politisk fortid, forklarer, at han på sin blog har politiske holdninger, men, at han i optrædener for andre medier altid tilstræber analysen. Uden at pådatte Mogenssen, Kristiansen, Pittelkow m.fl. denne opfattelse kan vi konstatere, at Rostrups gruppering på baggrund af personlig historik ikke vinder entydig opbakning, om end historikken spiller en fremtrædende rolle.

³¹ Med framing henviser vi til Anker Brink Lunds beskrivelse af begrebet (Lund, 2004).

3) Hvilket mediehus producenten optræder for: Der er selvsagt stor forskel på rammerne omkring Krause-Kjærs blog på berlingske.dk og Rostrups ytringer på DR1. Optrædener i DR1's nyhedsudsendelser fra Rostrup, Krause-Kjær eller for den sags skyld Hans Engell vil tilstræbe analysen jf. DR's public service-forpligtelse, hvorimod en blog på berlingske.dk giver rum for holdningsbaserede indlæg, men formentlig under en redaktionel forventning om et vist troskab mod mediehusets borgerlige standpunkt. Krab-Johansens redaktionelle beslutning om at titulere Peter Lautrup-Larsen og Kaare R. Skou politiske analytikere, fordi Krab-Johansen ikke ønsker, at de skal kommentere, er i høj grad også baseret på klare påvirkninger fra TV2 som institution. Der eksisterer, formuleret med mere generaliserende glosor, institutionaliserede forhold omkring et givent mediehus, der påvirker hvorvidt produkterne tilstræber analysen eller kommentaren.

4) Hvilken kommentarform, der er tale om: Det sidste element vi vil fremhæve, er de forskellige journalistiske kommentarformers³² tilknytning til distinktionen. Et par eksempler illustrerer problematikken: Ib skriver ledere i B.T., og i ledere ligger en legitimitet til, og en forventning om, at udtrykke holdninger. Derfor kan en leder af gode grunde ikke være en rendyrket politisk analyse. Ib beskriver selv sine ledere som bestående af – uden at det dog skal opfattes som en fast formel – *”en del beskrivelse, 50-70% som er analytisk og måske kun 20%, der er holdningspræget”*. Krause-Kjær forklarer, at han i Jersild & spin *”forsøger at gøre analysen så ren som overhovedet muligt”* mens bloggen på berlingske.dk stiller andre krav: *”Bloguniverset er jo også sådan lidt særligt. Hvis man ikke viser lidt af sig selv, hvis man ikke blottes sig lidt, så er den verden fuldstændig ligegyldig. Så man skal give lidt kant”*. Krause-Kjærs citat skal ikke overfortolkes – bloggen er ikke en propagandakanal for holdninger og Krause-Kjær beskriver sig selv som værende udfordret af, hvor grænserne går, og, at han altid holder sig fra ren politisering. Men forskellen mellem et seriøst diskuterende tv-program som Jersild & spin, en avisleder og den friere blogform illustrerer, at ikke kun institutionaliserede forhold i et givent mediehus, men også produktets form, har indflydelse på hvordan distinktionen kommentar/analyse anskues.

Lad os kort vende blikket mod de politiske journalisters og partiapparaternes opfattelse af distinktionen. Også Christine Cordsen, Bjarne Steensbeck og Anne Mette Svane – disse tre har også direkte forholdt sig til distinktionen i interviewene – anerkender eksistensen af den genreproblematik, der eksisterer. Alle tre markerer i øvrigt, at de (også) producerer politiske analyser, men at det sker ud fra nogle klare journalistiske principper, og, at det

³² Vi har tidligere beskrevet forskellige kommentarformer. I denne sammenhæng kan formerne nuanceres yderligere; bl.a. nævnes lederen, der er en afart af den rene, skriftlige kommentar.

foregår under en klar tilstræbelse af den rene analyse jf. Frølich's definition. Steensbeck beskriver analysen som værende indrammet af journalistiske hegnspæle, hvor alle pointer skal kunne føres tilbage til kilder. Cordsen opererer ud fra følgende regel: ”*Hvis du laver en baggrundsartikel, så kan du bruge udtrykket 'jeg ved'. Hvis du laver en analyse, så kan du bruge udtrykket 'jeg vurderer'. Hvis du laver en kommentar, så kan du bruge udtrykket 'jeg mener'.*”. Svanes karakteristika for analysen følger samme mønster.

Selvom vores interviews med Frank Korsholm og Bjarne Fog Corydon ikke direkte spurgte ind til analyse/kommentar-problematikken, indikerer deres svar alligevel en vigtig betydning i distinktionen. Partiapparaterne betragter nemlig overordnet analysen som værende det saglige, faktabaserede og nøgterne produkt, der næres respekt for, mens kommentaren er det holdningsbaserede produkt, der mangler forankring i fakta og derfor ofte betragtes som useriøs revolverjournalistik, der ikke afbilder den nuancerede virkelighed. Med andre ord påvirker distinktionen mellem kommentar og analyse, hvordan en given producent vurderes i forhandlingsinstitutionen.

Politisk kommentage: En hybridgenre

Målet med et fokus på distinktionen mellem kommentar og analyse var indledningsvist ikke at skabe klarhed. Heldigvis må man sige, for så var den mission faldet til jorden med et brag. Sammenfattende kan vi konkludere, at den tilstræbt objektive, nøgterne, faktabaserede og nuancerende analyse er et bredt accepteret ideal i forhandlingsinstitutionen. I direkte forlængelse heraf kan vi ligeså sikkert slå fast, at der netop er tale om et ideal, som i praksis umuliggøres af forskellige elementer. Betragter man analysen og kommentaren som poler, kan man i forhold til praksis forstå de enkelte produkter som hybrider herimellem, der afhængigt af de herover diskuterede elementer, placerer sig mere eller mindre i øst eller vest. Analyser produceret af de politiske journalister er som udgangspunkt de mest analytisk rene, men derefter bliver placeringen af de enkelte producenters produkter mere kompliceret. Det giver således ikke mening at placere et givet produkt på skalaen mellem analyse og kommentar uden at skele til producentens historik, hvilket medie han eller hun producerer for og produkts form. Politisk kommentage kan med god grund betragtes som en hybridgenre, hvor rimeligheden i brugen af genrebegrebet endda kan diskuteres. Desuden kan vi konstatere, at de varedeklARATIONER medierne anvender om politisk kommentage mangler nuancer, hvis de skal kunne kategorisere og differentiere fænomenet mere præcist.

Den politiske kommentator

Afhandlingens sjette kapitel fokuserer på den politiske kommentator og analyserer dermed forhold omkring de personer, der producerer politiske kommentarer. Kapitlet diskuterer i nævnte rækkefølge kommentatoren som en indlejret del af politisk kommentage, adgangsgivende kompetencer til kommentatorgerningen og kommentatorernes mission. Hvert afsnit har sin selvstændighed, men fælles for alle tre gælder, at de søger at beskrive forhold omkring den politiske kommentator. Det er i den forbindelse vigtigt at understrege, at kapitlet ikke søger at vurdere specifikke kommentatorer i det nuværende mediebillende, men at vi selvsagt er nødsaget til at tage udgangspunkt i den eksisterende kommentatorpopulation.

Personlige og historiske forhold omkring de politiske kommentatorer har også betydning for kommentatorernes relationelle indflydelse i forhandlingsinstitutionen. Kapitlet skal derfor også – akkurat som det foregående – forstås i denne indflydelseskontekst og er dermed ikke kun et bidrag til karakteristikken af politisk kommentage som fænomen.

6.1 Kommentatoren som en del af produktet

Titlen politisk kommentator er ubeskyttet, og enhver kan derfor påberåbe sig den. Specielt i blog-universet, men også i læserbreve, producerer mange ukendte personer politiske kommentarer om dette og hint. Netop 'ukendt' er i den sammenhæng et nøgleord, for i denne afhandlings kontekst giver det ikke megen mening at betragte en politisk kommentar separeret fra sin afsender. Marshall McLuhan (1964) fremsagde tesen *The medium is the message*, hvormed han mener, at et mediets form indlejrer sig selv i beskeden skabende et symbiotisk forhold, hvori mediet influerer, hvordan beskeden bliver perciperet. Vores pointe er, affødt af McLuhan's, at kommentatorens person er uadskillelig fra den politiske kommentar, og, at kommentaren henter en væsentlig del af sin betydning – og sin potentielle indflydelse i forhandlingsinstitutionen – gennem sammensmeltningen af producent og produkt. Selv den mest indsigtfulde politiske kommentar er ubetydelig, hvis den ikke afsendes fra en interessant taleposition. Derimod kan den knap så indsigtfulde kommentar være ganske indflydelsesrig, hvis kommentatoren besidder en betydelig taleposition. I forhold til politisk kommentage er det nok at gå for vidt at sige, at *the sender is the message*, men, at producenten er en stor del af budskabet, synes ganske rimeligt.

Medierne bidrager til dette stærke fokus på kommentatoren ved at benytte kommentatorerne i deres brandingstrategi, hvilket observationer af mediehusenes produkter afslører. Tøger Seidenfaden forklarer i den sammenhæng, at Peter Mogensens fremtrædende position hos Politiken skyldes, at man kun har én kommentator, og, at man gerne vil udnytte den synergieffekt der ligger i, at Mogensen også begår sig på tv og i radio. Vedr. brandingen af Thomas Larsen hos Berlingske forklarer Bjarne Steensbeck, at ”folk gerne vil læse, hvad Thomas Larsen skriver, og derfor er det også med at markedsføre manden. Det ville være at underspille sine kort, hvis bare man skrev ’af Thomas Larsen’ som en lille bitte by-line”. Hos TV2 ligger der også en klar brandingstrategi bag samarbejdet med Helle Ib. Anders Krab-Johansen forklarer, at TV2s eksklusivaftale med netop Ib hænger sammen med, at man hos TV2 ønsker, at folk skal forbinde hende med dem og ikke DR. Hos DR har branding-tankegangen også betydning. Ask Rostrup beretter, at han eksempelvis gerne ser Anne Mette Svane brugt i DR’s nyhedsudsendelser, men at ledelsen er tøvende, fordi folks kendskab til hende ikke er stort nok.

Kommentatorerne skal sammenfattende forstås som en del af mediernes produktporteføljer og brandingstrategier. Omfanget af spaltmillimeter og airtime er en konsekvens heraf – akkurat som kommentatorenes fremtrædende positioner. En størrelse som kendisfaktor bliver, hvad enten man vil det eller ej, et vigtigt element omkring politisk kommentage. Selvom respondenterne placerer kommentarens indhold som det centrale, skal kommentatorens person altså i høj grad medtænkes.

6.2 Adgangsgivende kompetencer

At blive en del af det etablerede kommentatorkorps – enten i form af en fastansættelse eller på freelance-basis – kræver kompetence og erfaring, som ikke lader sig optjene på kort tid. I første omgang er det et givent medie, der vurderer graden af kompetence, men den efterfølgende kvalitetsvurdering og eventuelle regulering er ikke kun et medieanliggende, men derimod en vekselvirkning mellem medier, publikum og politiske institutioner. Vi har på baggrund af vores interviews og observationer identificeret følgende kompetencer som værende centrale for et virke som politisk kommentator: Politisk basisviden, analytiske evner, netværk, kommunikationskompetencer og troværdighed. Nedenfor gennemgås kompetencerne – rækkefølgen er ikke et udtryk for en prioritering af væsentlighed.

Politisk basisviden: Som politisk kommentator er det ikke nødvendigt at kunne redegøre for finansloven i detaljer eller kende til de juridiske konsekvenser af ny lovgivning. Men en grundlæggende personlig viden om politisk historik og politiske processer er uden tvivl uomgængelig. Om denne viden er opnået på den ene eller anden måde er derimod mindre vigtigt, og der tegner sig her to overordnede tenden-

ser. Kommentatorer, som har tilegnet sig den fornødne viden gennem flere års arbejde som politisk journalist. Det gælder fx kommentatorer som Thomas Larsen, Helle Ib, Ask Rostrup og Anders Krab-Johansen. Den anden gruppe består af kommentatorer, som har opnået politisk indsigt gennem et virke hos et partiapparat. Her kan bl.a. nævnes Michael Kristiansen, Peter Mogensen, Niels Krause-Kjær, Ralf Pittelkow, Hans Engell og Henrik Qvortrup. Med andre ord, så kræver politisk kommentage ikke en doktorgrad i statskundskab, men omvendt er et indgående og aktuelt kendskab til politisk praksis og politiske processer fundamentalt.

Analytiske evner: Gode analytiske evner er en anden central kompetence for kommentatoren. Som fremtrædende kommentator er man løbende udsat for påvirkning fra diverse politikere og partiapparaternes kommunikatører. Helt konkret handler det om evnen til at kunne sammenkæde og fortolke de tilgængelige informationer (eller manglen på samme) samtidig med, at de bagvedliggende intentioner og taktiske manøvrer fra politikere og partiapparater bliver gennemskuet.

Netværk: Dernæst må betydningen af et velfungerende kildenetværk betones. Her får kommentatorens tidligere virke stor betydning: Ingen kilder, ingen informationer, og uden informationer, ingen politiske kommentarer. Et velfunderet kildenetværk tager tid at opbygge og er baseret på tillid og gensidig nytte. Flere af vores respondenter nævner i den sammenhæng vigtigheden af fysisk nærhed, som vi belyser i kapitel syv.

Kommunikationskompetencer: I forhold til de førnævnte kompetencer er kommunikationskompetencerne af mere teknisk karakter. Evnen til at kommunikere forståeligt både på skrift og i tale er et uomgængeligt adgangskrav. At skrive en klumme i en avis eller på en blog er i sagens natur markant anderledes end at kommentere på tv. I den forbindelse forudsætter en skarp pen ikke nødvendigvis gode retoriske evner på tv og omvendt. Hvor man ved de skrevne medier har mulighed for at læse korrektur og redigere kommentarerne før de går i trykken, er tv mediet anderledes barbarisk. Rostrup kalder tv for et ”in your face-medie”, og slår fast, at man kan vide nok så meget og være nok så dygtig, men hvis ikke man formår at brænde igennem på skærmen og formidle klart og tydeligt i det minut eller to man er på, så sorteres man hurtigt fra.

Troværdighed: Hvor de fire første kompetencer er nogle man tilegner sig over tid, er troværdighed en lidt mere diffus størrelse, der knytter sig til kommentatorens personlighed. Politisk kommentage er på ingen måder en skønhedskonkurrence, men en usympatisk fremturing er diskvalificerende. En kommentators troværdighed (opfat-

tet af såvel publikum som medier og partiapparater) er derfor altafgørende for, hvordan kommentaren bliver modtaget, fordi politisk kommentage kan være svær at gøre målbar og kvalificere. I den forbindelse er politisk neutralitet en væsentlig faktor, der har afgørende indflydelse på vurderingen af en given kommentators troværdighed.

At bedrive politisk kommentage kræver altså en bred vifte af kompetencer hos den enkelte kommentator – både for at blive optaget af medierne som kommentator, men så sandelig også for at fastholde sin position. Kommentatorerne har hver deres primærstyrker inden for de beskrevne kompetencer, men grundlæggende er alle kompetencer en nødvendighed. Kompetencerne udgør således et kompetencemix, der ligger til grund for mediernes selektion af kommentatorer, men også den efterfølgende regulering, der udelukker kommentatorer. Som eksempler på denne reguleringsproces kan nævnes Ralf Pittelkow, der under valgkampen 2007 blev fravalgt af TV2 pga. sit ægteskab med Karen Jespersen. En udelukkelse, der jf. Krab-Johansen fortsat står ved magt. Henrik Qvortrup blev ligeledes bredt fravalgt under valgkampen 2007 pga. Se & Hørs artikler om Naser Khader, hvori Ny Alliances³³ leder blev beskyldt for at benytte sort arbejde. For både Pittelkow og Qvortrup gjaldt, at forhold omkring deres troværdighed blev så problematiske, at medierne ikke længere kunne forsvare at benytte d’herrer som kommentatorer. I den forbindelse var medierne udsat for et vægtigt, eksternt pres. Et tredje eksempel angår Lotte Hansen, tidligere kommentator på Jersild & spin, der blev diskvalificeret fra store dele af kommentatorvirket pga. et utilstrækkeligt netværk³⁴.

Generelt synes der blandt kommentatorerne at være en accept af, at det er tilladt at tage fejl en gang i mellem, men at politisk kommentage også medfører en risiko for at blive ekskluderet af de reguleringsmekanismer, i særdeleshed troværdighedselementet, hvis man har for mange fejlskud eller på anden vis overtræder de uskrevne krav og regler, der bl.a. ligger til grund for ovenstående kompetencemix.

6.3 Kommentatorernes mission, indflydelse og ansvar

Niels Krause-Kjær, Helle Ib, Ask Rostrup, Anders Krab-Johansen og Jarl Cordua har i de gennemførte interviews beskrevet deres mission med virket som kommentator – herunder hvilken indflydelse og hvilket ansvar de mener, der følger med. Sagt med andre ord forsøger dette afsnit at forstå, hvad der driver kommentatorerne, og i den forbindelse med hvilke motiver de agerer i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik. Bidrag fra Peter Mogensen, Michael Kristiansen og Thomas Larsen benyttes også.

³³ Nu Liberal Alliance.

³⁴ Hun optræder dog stadig som kommentator af og til. Bl.a. i gratisavisen MetroExpress.

Mission: At afkode det politiske spil

Alle respondenter påpeger, at der vedrørende politik eksisterer et behov for at fortælle de ting, politikerne ikke siger. Krab-Johansen forklarer, at der ”i politik altid vil være et behov for at sige alle de dagsordener som er skjulte. Og jo mere professionel politik bliver, jo mindre man [politikkerne] siger sin mening, men siger ting af taktiske eller strategiske årsager for at nå et bestemt mål, jo mere bliver der behov for, at man ligesom skiller den proces ad, og prøver at hjælpe folk med at forstå den”. Krause-Kjær supplerer Krab-Johansen med sin beskrivelse af et vakuum, der på den ene side udgøres af politikere, der ikke tør eller ikke kan sige hvad de mener, og på den anden side fortravlede journalister. Det vakuum passer kommentatorer jf. Krause-Kjær perfekt til. For Ib handler opgaven derudover også om at nuancere den kompleksitet, der eksisterer: ”Jeg må sige, at jeg er meget optaget af at få nuancerne med... Når man dyrker tingene derinde [på Christiansborg], så ved man, at sandheden er lidt mere kompliceret end som så”. Michael Kristiansen påpeger i forlængelse heraf et behov blandt publikum: ”Når kommentatorerne er blevet interessante, er det fordi folk har svært ved at skelne politikerne fra hinanden. Derfor er der brug for nogen, der kan afkode, hvad fanden det er, der foregår. Og så tror jeg et eller andet sted også – undskyld mig – at vi er mere interessante at høre på. Det er mere interessant at høre på en kommentator end at høre på en politiker fra de bagerste rækker”. Gennem ekspliciteringen af kommentatorernes status som værende interessante og underholdende, tilskriver Kristiansen også sit virke en dimension af infotainment³⁵.

Overordnet præsenterer kommentatorerne en journalistisk forankret opfattelse af deres mission, der hænger sammen med, at flertallet er uddannet som journalist kombineret med, at de alle arbejder i et journalistisk drevet miljø. Krause-Kjær siger, at ”det [journalistiske] påvirker ens måde at se det på”. Det samme gælder Thomas Larsen, der arbejder på et journalistisk grundlag (Journalisten, 31.05.07). Den journalistiske tilgang betyder, at det ikke er respondenternes personlige holdninger, der er vigtige. Krause-Kjær eksemplificerer, at han på bloggen på berlingske.dk nogle gange går over i at have en holdning, men den rene politisering, den holder han sig langt fra. I Jersild & spin er Krause-Kjærs mål dog altid at holde analysen så ren som overhovedet muligt. For Krab-Johansen er journalistikken ligeledes et vigtigt pejlemærke og han fremhæver, at hans tilgang til kommentage er baseret på brug af kilder og offentlige oplysninger, og, at han dermed udøver klassisk journalistisk håndværk.

Hvad angår Peter Mogensen og Michael Kristiansen forholder de sig ikke eksplicit til det journalistiske ideal. Begge markerer dog indirekte, at de tilstræber neutralitet og tæt kildekontakt. Mogensen siger bl.a., at han oplever sig selv som neutral observatør og Kristian-

³⁵ Infotainmentbegrebet (se Hjarvard 2005) er baseret på en sammensmeltning af begreberne information og underholdning (entertainment).

sen fremhæver sin kontakt til centrale kilder som en nødvendighed for sit virke. Rostrup er meget klar omkring sin rolle: *"Jeg kommer fra et journalistisk ståsted, og jeg ser mig selv som værende journalist i mit virke. Jeg skal ind og udlægge teksten, og så skal jeg være bedst muligt klædt på. Det gør kommentatoren også, men han har ikke nødvendigvis brug for det, for han skal ind og kommentere, hvad han mener om det. Jeg skal ikke ind og kommentere, hvad jeg mener om det"*. Selvom Rostrup betegner sig selv som journalist, skal det for god ordens skyld understreges, at han med sit virke stadig falder ind under vores definition af politiske kommentatorer og faktisk også betragter sig selv som kommentator (i forhold til distinktionen kommentar/analyse som analytiker).

Et af elementerne i problematiseringen af politisk kommentage er kommentatorernes politiske ståsteder. Den problematik tillægges ikke stor vægt blandt kommentatorerne selv. Kendetegnen for kommentatorerne er nemlig, uanset om de har en fortid hos et partiapparat eller ej, at de betragter deres personlige, politiske tilhørsforhold som mindre væsentligt for publikum såvel som andre aktører i forhandlingsinstitutionen (politikere og journalister kan dog have en anderledes opfattelse). Krab-Johansen beskriver sig selv som neutral i forhold til kommentatorer med en fortid inden for politik. Der er *"nogen af os, som går op i, at vi er uafhængige - ingen kan komme i nærheden af og ingen kan sætte en finger på vores fortid. Vi bruger meget tid på kildekontakt for at være sikre på, at det vi siger er rigtigt og korrekt"*. Rostrup betegner det som godt, hvis han kan bevare sit politiske ståsted ukendt med mindre det betyder, at han ikke siger noget i sine kommentarer. Rostrup er meget optaget af ikke at male sig op i et politisk hjørne: *"Det vil være meget problematisk for mig, og så ville jeg ikke kunne være her"*. Når både Krab-Johansen og Rostrup gør en dyd ud af at være neutrale, skal det selvfølgelig også ses i den kontekst, at de begge arbejder for to politisk styrede virksomheder, der må siges at være yderst fintfølelse i forhold til politisk partiskhed.

Krause-Kjær, der har en fortid hos de Konservative, vedkender at have en borgerlig base, hvilket dog ikke er ensbetydende med et politisk projekt. Han opfatter det som umuligt at udføre sin nuværende kommentatorvirksomhed, hvis han havde et politisk projekt. Cordua vedkender sig ligeledes en borgerlig-liberal base, som specielt træder frem på hans blog. Mogensen og Kristiansen vedkender sig ikke politiske projekter, men forsøger heller ikke at skjule deres tidligere deltagelse i politik og pointerer desuden, at de betragter det som kvalificerende at have arbejdet i det politiske system. De anerkender samtidig, at en karantæneperiode er nødvendig, uden dog at tage stilling til dennes længde. Kristiansen siger bl.a. om sin relation til Fogh Rasmussen: *"At jeg har arbejdet for ham, gør jo netop, at jeg har et godt grundlag for at vurdere ham"*.

Thomas Larsen problematiserer kommentatorernes forhold til politikerne og giver udtryk for, at der påhviler medierne en stor opgave med at varedeklarerer kommentatorer bedre: *"Min metode er ikke bedre end de andres. Men publikum – tv-seerne, læserne og lytterne – skal vide, hvem der er hvem, og hvilken sammenhæng de taler i"* (journalisten.dk, 31.05.07). Ib ekspliciterer, at det for hendes vedkommende ikke er de personlige holdninger, der er drivkraften. Hun betragter politisk kommentage som værende løsrevet fra egne holdninger: *Man kan sagtens lave en politisk analyse, også på lederplads, som indeholder en række argumenter og vinkler, der ikke nødvendigvis er ens egen dybeste, inderste overbevisning"*.

Indflydelse

Respondenterne var generelt tøvende, når de blev adspurgt, hvilken indflydelse de har på politikerne. Flere gav udtryk for, at det er svært at vurdere. Rostrup tror, at hans virke har indflydelse på politikere og nævner to parametre til måling: For det første den proaktive kontakt fra partiapparaterne og for det andet den reaktive, kontante afregning i form af op-ringninger eller sms'er fra politikere, der er forårsaget af en kommentar. Rostrup beskriver bl.a. kontakten fra pressechefer og spindoktorer, som kontakter ham, og forsøger at påvirke ham, når de ved noget er under opsejling. Men Rostrup siger også: *"Jeg kan ikke som ene kommentator stille mig op og sige et eller andet, så der er nogle politikere herinde der reagerer."* Rostrup giver i forlængelse heraf eksempler på, at hvis flere kommentatorer mange gange pointerer et problem (fx Løkkes bilagssag), så vil det på et eller andet tidspunkt afføde en reaktion fra politikerne. Rostrup kan dog ikke komme med eksempler på politiske kommentarer, der efterfølgende har fået markante, politiske konsekvenser.

Krab-Johansen mener også, at der er en indflydelse, men påpeger, at der ikke er noget over vælgerne: *"Det vil sige, at de [politikere] er skråt ligeglade med alt, hvad vi siger, hvis deres fokusgrupper eller meningsmålinger siger noget andet. Det er der ingen tvivl om"*. Krab-Johansen nævner en kommentar, han skrev om planen for de danske afstemninger om EU-forbeholdene. En plan han fik kendskab til via sit kildenetværk. Den kommentar tog den samlede nyhedsinstitution til sig, og den fik altså en igangsættende effekt, som politikerne i sidste ende blev nødt til at forholde sig til. Krause-Kjær indleder sit svar med en bemærkning om, at der er en tendens til at overvurdere hvad politiske kommentatorer har af reel indflydelse på noget. Han uddyber i forlængelse heraf, at kommentatorerne ikke skaber en bevægelse, men beskriver og forstærker en bevægelse: *"Men man kan sige, at de politiske kommentatorer i hvert fald er med til at bidrage til, at pendulet svinger mere yderligt end det ellers gør"*. Krause-Kjær benytter begrebet opmærksomhedsøkonomi til at beskrive sin pointe om, at opmærksomhed nødvendigvis giver indflydelse: *"Hvis jeg har opmærksomhed hos nogle læsere eller seere, jamen så gør det selvfølgelig mig interessant, og giver mig opmærksomhed i forhold til en partileder"*. Ib nævner, at hendes histo-

rie om Ny Alliance havde en vis gennemslagskraft, men at det er *overkill* at tro, der er enkelte kommentarer, der har fået selvstændig betydning for politiske hændelser.

I forbindelse med diskussionen om indflydelse fremlagde vi i interviewene en hypotese om, at mindre markante (fx nyvalgte) folketingspolitikere, har mindre indflydelse end kommentatorerne. Respondenterne var generelt enige i påstanden som Krab-Johansen også uddybede: *”Jeg tror også, at de har meget mindre adgang til deres egne partiformænd end vi har, meget mindre adgang til toprådgivere, meget mindre adgang til ministre og sådan noget. Altså, de får meget mindre at vide. Det kan vi se. Vi ved tit ting, før folketingsgrupperne ved det... men I må ikke fortolke det over til, at jeg synes, at vi bestemmer. Det tror jeg ikke, men det er helt klart en del af fødekæden”*. Det er i forbindelse med Krab-Johansens svar vigtigt at nævne, at der heri ikke ligger en opfattelse af, at kommentatorer har en adgang til den politiske top, som nødvendigvis adskiller sig fra traditionelle Christiansborg-journalister. Jf. vores interviews med Christine Cordsen, Anne Mette Svane og Bjarne Steensbeck giver de alle udtryk for, at de også har adgang til toppolitikerne.

Vedrørende en reel politisk effekt af kommentatorernes produkter er Kristiansen ikke afvisende for eksistensen af en sådan: *”Men det er jo kun, hvis politikerne ikke selv er stærke i troen, at de vil lade sig påvirke af, hvad du og jeg siger. Og der kan jeg da godt blive lidt bekymret, for det virker på mig, som om der er en hel del af de politiske partier som ikke er det. [...] Men det siger mere noget om nogle mere dybtliggende problemer hos politikerne”*.

Ansvar

Kommentatorerne betragter altså sig selv som havende indflydelse, og selvom denne indflydelses omfang er svær at præcisere, medfører den et ansvar. Nedenstående sætter fokus på, hvordan kommentatorerne oplever dette ansvar.

Krause-Kjær beretter, at han tit siger 'nej' til henvendelser fra pressen. I den forbindelse konstaterer han også ærligt, at der er meget, han ikke ved noget særligt om. Det skal i den forbindelse nævnes, at Krause-Kjær beskriver sin rolle som lidt afvigende fra de andre kommentatorers. Han er ikke ansat af et medie, men fungerer i højere grad som freelance-kommentator. Rostrup og Krab-Johansen er i modsætning til Krause-Kjær politiske redaktører med adgang til platforme, der dagligt har millioner af publikummer og public-service-forpligtelser. Rostrup forholder sig til DR's status og pointerer, at det er vigtigt ikke at blive smagsdommer. Rostrup beretter som eksempel om andre kommentatorers udlægning af S og R's udspil vedr. 24-årsreglen som værende politisk selvmord og siger i den forbindelse: *”Og det er der, man skal være sit ansvar bevidst. Det kan godt være det er en lødig iagttagelse, men på det tidspunkt, der ved man det ikke. Og der går man ind og*

ligesom er overdommer. Der tror jeg, man er meget meningsdannende i virkeligheden. Hvis der står to meget kendte politiske kommentatorer på alverdens kanaler og siger; 'der skød hun sig i foden, der tabte hun valget [...]'. Det synes jeg er et ansvar, man selv kan mærke. Man skal være enormt påpasselig". Ib giver udtryk for, at hun har en klar grænse. Nogle ting vil hun ikke medvirke til, fordi der er risiko for at blive "for meget spiller". Ib nævner den selvforstærkende effekt, der kommer, når mange bærer til et givent emne, og giver Ny Alliances rise and fall og Helle Thorning-Schmidt som negative eksempler. I forlængelse heraf gør hun opmærksom på, at en måde at optræde ansvarsfuldt på er ved at nuancere billedet. Krab-Johansen fortæller, at TV2's målsætning altid er at stille spørgsmål til kilden selv, så folk kan danne deres mening ud fra kildens egen-fortælling.

Flere af kommentatorerne påpeger, at rådgivning er et andet område, hvor de skal være påpasselige med ikke at indtage en uønsket rolle. Ib siger, at det er naturligt, at politikerne prøver ting af på naboer, taxachauffører og andre. Men hun er meget bevidst om ikke at agere rådgiver for politikerne, når hun bliver spurgt om et givent politisk udspil. Kristiansen oplever ofte, at medierne henvender sig med spørgsmål som; hvad ville du gøre, hvis du var Anders Fogh Rasmussen rådgiver? Sådanne spørgsmål svarer Kristiansen generelt ikke på i respekt for det nuværende team af rådgivere omkring Fogh Rasmussen, men også fordi han ikke besidder samme insider-viden som tidligere. Krause-Kjær kan også berette om, hvordan politikere forsøger at udfritte ham for hans vurdering af en specifik sag. Det kan altså ikke undgås, at kommentatorerne i deres dialog med politikerne og deres rådgivere, i et eller andet omfang også tilkendegiver deres vurdering af politiske sager, og dermed indirekte rådgiver. Men kommentatorerne forsøger generelt at undgå rådgiverrollen.

Sammenfattende kan vi slå fast, at de politiske kommentatorer betragter deres mission som værende at oplyse publikum gennem en afkodning af det komplekse, politiske spil. Heri skinner et journalistisk ideal tydeligt igennem, og kommentatorerne betragter deres metier som et journalistisk håndværk, der udøves neutralt, uanfægtet af personligt politisk ståsted og tidligere partipolitiske engagementer. I forlængelse heraf er det tydeligt, at kommentatorerne ønsker at distancere sig fra en rolle som politisk smagsdommer, hvilket opfattes som værende uprofessionelt, akkurat som de heller ingen intentioner har om at gøre sig selv til politiske aktører.

Kommentatorerne vurderer, at de har indflydelse på partiapparaterne, men de har svært ved at karakterisere og kvantificere denne indflydelse. Generelt betragtes indflydelsen som værende relateret til den politiske dagsorden, og der er altså ikke tale om direkte påvirkning af politiske beslutninger. Kommentatorerne anerkender i den forbindelse, at der med deres virke følger et stort ansvar, og de beskriver i den sammenhæng et reflekterende og respektfyldt forhold til professionen.

Relationer i forhandlingsinstitutionen

Dette kapitel fokuserer på de relationelle forhold i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik mellem politiske kommentatorer, kommunikatorer fra partiapparaterne og de politiske journalister/redaktører på Christiansborg-redaktionerne. Et vigtigt element i forståelsen af disse relationer udgøres af partiapparaternes og journalisternes syn på politisk kommentage.

Kapitlets empiriske grundlag udgøres primært af de gennemførte interviews. Vi har valgt at strukturere denne empiri i tre afsnit. Det første analyserer partiapparaternes, det andet kommentatorernes og det tredje journalisternes beskrivelser af de relationelle forhold i forhandlingsinstitutionen. Hvert afsnit er bygget op omkring nogle kvalitative parametre (eksempelvis kompetence, nærhed, professionalisme og konflikt), som vi ud fra datamaterialet har vurderet som centrale. Disse parametre er ikke nødvendigvis de samme fra afsnit til afsnit. Qua vores definition af indflydelse, skal de politiske kommentatorers relationelle indflydelse i forhandlingsinstitutionen forstås ud fra disse parametre, der afdækker hvordan kommentatorerne interagerer med partiapparater og journalister, og dermed også, hvordan kommentatorerne påvirker partiapparaternes og journalisternes handlinger.

7.1 Partiapparaterne

Med udgangspunkt i interviewene med Frank Korsholm (Konservative) og Bjarne Fog Corydon (Socialdemokraterne) sætter dette afsnit fokus på relationerne mellem partiapparaterne og kommentatorerne, sådan som partiapparaternes kommunikatorer betragter dem.

Kompetence

Partiapparaternes forhold til kommentatorerne er bl.a. baseret på en kompetencevurdering af den enkelte kommentator, der har flere fællesnævner med det kompetencemix, vi præsenterede i det foregående kapitel. Ifølge Corydon er Socialdemokraternes forhold meget forskelligt fra kommentator til kommentator, og han beskriver det som et kontinuum, hvor kommentatorerne i den ene ende opfattes som objektive iagttagere man har tillid til og en lige-på-og-hårdt dialog med. Desuden stoler man på, at kommentatorerne ikke har en politisk agenda, og der hersker en fair-play-stemning over relationen. I den anden ende af kontinuumet findes de kommentatorer, som helt klart har deres egen politiske agenda. Corydon konstaterer, at den måde partiapparatet håndterer kommentatorerne på bliver påvirket

af, hvor de ligger henne i det kontinuum. Udover den centrale markering af en eventuel politisk agendas betydning for relationen præsenterer Corydon også godt kildenetværk og faglige kompetencer som essentielle. Desuden giver han i nedenstående citat udtryk for, at 'Christiansborg' har klassificeret kommentatorgruppen:

”Der er på Christiansborg, ikke nødvendigvis konsensus om, men i hvert fald er der et sprog for, hvilke kommentatorer der ved, hvad de skriver om. Dem som har et godt kildenetværk, som har sådan en historisk institutionel baggrund for at forstå, hvad der foregår i sådan nogle nøgleforløb. Hvis man har de der basale kundskaber omkring dansk økonomi og det på plads på en måde som gør, at de forstår det spil, som foregår, i den ene kompetente ende. Og i den inkompetente ende går der sådan sportsjournalistik, konspirationsteori og anmelderi i den”.

Heri ligger en positiv klassificering af den kommentator, der udover det journalistiske håndværk også har såvel historisk som nutidig indsigt i samfundsforhold. Samtidig ligger der en væsentlig konstatering af, at kommentatorgruppen er niveaudelt i forhold til ovenstående kontinuum, og, at forhandlingsinstitutionens aktører har klassificeret kommentatorerne. Socialdemokraternes forhold til og prioritering af kommentatorer er sammenfattede båret af respekten for de dygtige analytikere. En opfattelse, der jf. Corydon syrer igennem hele partiet.

Korsholm markerer grundlæggende samme pointer som Corydon. Han betragter kommentatorerne som meget forskellige, hvoraf nogle er meget yderligtgående i deres produktioner: *”Der er forskel i deres analytiske tilgang... der er forskel i deres kvalitet”* og *”den der midterbalance, den kan vi bedst lide, for politik er jo nuanceret”*. Korsholm italesætter altså – dog med andre ord – det samme kontinuum som Corydon og beskriver en præfereret midterbalance, hvilken vi tolker som en positiv klassificering af den analyserende, velorienterede og fagligt dygtige kommentator. Der synes dog at være forskelle på partiapparaternes konkrete vurdering af kommentatorerne. Corydon beskriver eksempelvis Krause-Kjær som en kommentatorer, det er lykkedes at optræde næsten totalt objektiv. Hos Korsholm finder vi ikke samme vurdering af Krause-Kjær, og selvom en Christiansborgklassificering måske er tilstedeværende, kan den altså ikke siges at være entydig³⁶.

Nærhed og samarbejde

En interessant dimension i partiapparaternes relation til kommentatorerne er nærhed, som Corydon sammenholder med den øvre del af kompetenceskalaen: *”Den fysiske nærhed er*

³⁶ Det skal i den sammenhæng bemærkes, at Krause-Kjær tidligere har bestridt den stilling som pressechef som Korsholm d.d. indtager.

størst hos dem, der ved mest. De kommer tættere på - det er jo ligesom alle andre former for journalistik. De bliver vurderet som fagligt dygtige, og så accepterer man at dele sine overvejelser med dem, fordi man er sikker på fair play, og fordi de på en eller anden måde også har noget at give tilbage. Det er faktisk interessant at drøfte deres vurdering af situationen, fordi de har oplysninger med fra andre steder, og fordi de er sådan et spejl på, hvad man objektivt kan sige om situationen i et givent øjeblik". Heri ligger en klar indikation af, at nærheden indbefatter tillid (fair play), og samtidig gives relationen et skær af samarbejde, hvilket illustrerer, at parterne i forhandlingsinstitutionen – i tilfælde som her – ikke nødvendigvis har modstridende interesser. Man kan tale om, at der eksisterer et accepteret interessefællesskab i at opretholde en positiv relation.

Der åbnes dog også for andre fortolkninger, når man sammenskriver nærhedselementet med de institutionaliserede forhold i forhandlingsinstitutionen (jf. Pedersen et al., 2000): For det første, at denne nærhed har en forpligtende betydning for relationen, hvor kommentatoren underlægges de samme institutionaliserede regler og normer som den traditionelle politiske journalist. For det andet, at partiapparaterne i højere grad har mulighed for at påvirke kommentatorerne og deres produkter qua den regelmæssige kontakt. Nærværet giver så at sige partiapparaterne adgang til en relationel forhandlingsmulighed, hvilket vi betragter som en del af forklaringen på, at partiapparaterne foretrækker denne form frem for uhåndterlige kommentatorer, der opererer fra distancen. Forholdet bringer dog samtidig de nærværende kommentatorer tættere på politikerne og partiernes strategiske kommunikatører.

Selvom nærhed og en grad af samarbejde synes at relatere sig til hinanden, er disse elementer ikke kendetegnende for relationen generelt. Korsholm forklarer, at det Konservative partiapparat grundlæggende ikke er positivt stemt overfor kommentatorrollen, hvilket hænger sammen med dens fokus på procesjournalistik, der dramatiserer politik. Den type journalistik er jf. Korsholm "med til at undergrave tilliden, den er med til at gøre politik for dramatisk og for pjattet i forhold til, hvad det er i virkeligheden". Korsholm, der i øvrigt selv har arbejdet som politisk journalist, forklarer denne dramatisering med en sensationstendens, der i forbindelse med kommentage er blevet et konkurrenceparameter i medierne³⁷. Jf. de i foranalysen (kapitel 4) beskrevne drivere kan vi nikke genkendende til Korsholms udlægning. Kommentarer, der overdramatiserer virkeligheden eller fejlfortolker politiske processer i forhold til partiapparaternes opfattelse af hvad der foregår, skaber derfor konflikter i relationen. En af de mest markante konflikter er det Det Radikale Venstres anstrengte forhold til Peter Mogensen. Relationen mellem parterne var på et tidspunkt så anspændt, at der på radikale.dk var oprettet en underside med titlen 'Bag om Mo-

³⁷ Bl.a. Corydon og Ib taler også om denne sensationstendens: Jagten på nyt, opsigtvækkende stof.

gensen', der skulle danne modvægt til hans kommentarer³⁸. Dette er det mest omfattende eksempel på eksplicit politisk utilfredshed med en kommentator vi har observeret, og konflikten skal naturligvis forstås i lyset af, at Mogensen qua sin base på Politiken, taler til mange nuværende og potentielle radikale vælgere. Vi er også stødt på historier om et mindre lidenskabeligt forhold mellem Henrik Sass-Larsen (S) og Thomas Larsen, hvor førstnævnte i et debatindlæg har ytret, at Larsen er for regeringsvenlig og agerer "dukke" for Anders Fogh Rasmussen og Venstre (Berlingske Tidende, 22.06.2007). Eksempler på uoverensstemmelser findes der formentlig mange af under overfladen. Peter Mogensen, efter vores opfattelse en af de mere diskuterede og problematiserede kommentatorer, som i øvrigt selv var udsat for kritik fra medierne, da han i sin tid som sekretariatschef i statsministeriet blev anklaget for mediestyling (Pedersen et al., 2000: 36), forklarer i den forbindelse, at hvis man som kommentator er kritisk overfor politikerne og udlægger deres handlinger negativt, så bliver man selvsagt ikke særlig populær.

Strategi

Partiapparaterne gør sig – naturligvis fristes man til at sige – strategiske overvejelser om, hvordan kommentatorerne skal håndteres. I den forbindelse vil vi indledningsvis markere, at partiernes kommunikatører agerer forskelligt afhængigt af, om interaktionen er med politiske kommentatorer eller journalister. Corydon forklarer, at "*de politiske journalister, dem har man jo daglig kontakt med og nærmest sådan et døgnforhold til*". Samarbejdsformen med kommentatorer beskriver Corydon som mere aftalepræget, og den giver desuden rum for at drøfte politiske processer mere dybdegående. Korsholm bekræfter, at kommentatorer adskiller sig fra traditionelle politiske journalister og markerer, at kommentatorerne tager sig nogle (indholdsmæssige) frihedsgrader i forbindelse med deres produktioner. Han påpeger desuden, at der er tale om servicering af to forskellige ting. Grundlæggende sonderer han mellem afsættelse af nyheder til journalisterne og mere strategisk, bagvedliggende informationer til kommentatorerne. Heri ligger der ikke en intention om at afskære journalisterne fra informationer om strategi og taktik, men ifølge Korsholm er det sjældent, at journalisterne bruger denne type informationer. Der er altså ikke tale om, at kommentatorer prioriteres højere end journalister. Ifølge Korsholm snarere tværtimod, fordi det trods alt er vigtigere for partierne at få kommunikeret politisk substans end politisk proces og taktik. Partiapparaterne forholder sig altså strategisk til kommentatorerne som en selvstændig, journalistisk gruppering, der ikke sidestilles med de traditionelle politiske journalister.

Ifølge Corydon har Socialdemokraterne en systematisk idé om, hvordan de skal håndtere korpset af kommentatorer. Korsholm giver udtryk for en mere løs Konservativ strategi:

³⁸ Undersiden er ikke længere tilgængelig.

”Vi kører ikke handlingsplaner igennem – det er ad hoc fra sag til sag”. Korsholm markerer, at der både er tale om proaktiv og reaktiv kontakt til kommentatorerne. Som et eksempel på reaktiv kontakt giver han en politisk forhandling, der er faldet ud til Konservatives favør, hvorefter ”vi så overvejer, om vi skal tage kontakt til de politiske kommentatorer”. Korsholm beskriver i den sammenhæng kommentatorerne som et centrum for små forhandlingsspil, hvor de forskellige partier forsøger at påvirke kommentatorerne, der samtidig lægger deres egen afkodning af det politiske spil til summen af indkomne informationer. Vedr. den reaktive kontakt provokeres den i høj grad af kommentarer, hvori partiapparaterne føler sig forkert vurderet og/eller har en anden udlægning af en given situation. Hvis partiapparatet er enig med indholdet af en kommentar, foretages ingen reaktiv kontakt. Korsholm påpeger, at mængden af kritiske og favorable kommentarer som regel er i en tilstand af ligevægt.

Vi var i kapitel fem inde på tv-mediets betydning for politisk kommentage, og i forbindelse med partiapparaternes strategiske prioritering af kommentatorer fremgår denne betydning også. Corydon beskriver i forbindelse med håndteringen af kommentatorer DR's og TV2's politiske redaktører, Anders Krab-Johansen og Ask Rostrup, som nøglespillere. I den vurdering ligger naturligvis socialdemokraternes vægtning af tv som det medie, der bedst når deres potentielle vælgere. Udover deres redaktionelle ansvar som politiske redaktører for landsdækkende tv-kanaler er deres professionelle kompetencer også vigtige. I den sammenhæng beskriver Corydon en tendens til, at de landsdækkende tv-stationer lader deres egne redaktørers kommentarer fylde mere end de eksterne kommentatorer: ”Det har hævet kvaliteten på den måde, at de jo ved, hvordan historien er lavet, de ved, hvad det er for en del af historien, man ikke har fortalt, fordi det akkurat ikke holdt. Det har simpelthen gjort spillet mere spændende og kvalificeret”. Heri ligger igen en markering af nærhedens betydning for kvaliteten, men samtidig også en generel betragtning af den ideelle kommentar, som uddybes af følgende citat: ”Det er ren public service, at du beder Ask Rostrup på 2-3 minutter fortælle folk, hvordan de bedst kan forstå det indslag, der lige har været om forhandlingerne af et eller andet. Det er sådan det skal være”. I kontrast hertil står den dårlige kommentage, som jf. Corydon fylder for meget i forhold til, hvad den objektivt set burde gøre.

Hjemmebanebedømmelser

Et af de problematiserede forhold omkring politisk kommentage i den offentlige debat er kommentatorernes politiske tilhørsforhold og private bekendtskaber med aktører i partiapparaterne. Tesen er i den forbindelse, at kommentatorerne skulle favorisere deres bekendtskaber og tidligere arbejdsgivere – et fænomen, man kan kalde hjemmebanebedømmelser. Korsholm forklarer i den forbindelse, at partiapparaterne kender de fleste kommentatorer – flere af dem også personligt. Disse bekendtskaber beskrives primært som arbejdsrelaterede

og Korsholm konstaterer, at det personlige/professionelle bekendtskab betyder, at det er uproblematisk at komme i kontakt med kommentatorerne. Men bekendtskaberne medfører ingen foræring i form af positive kommentarer. Tværtimod er der jf. Korsholm snarere tale om, at de borgerlige kommentatorer er hårdest mod de borgerlige partier. Bl.a. får de Konservative på puklen for at søge den politiske midte og dermed fravige sit liberale udgangspunkt. Man kan tale om, at der hos kommentatorerne eksisterer en frygt for at blive hjemmebanedommere, hvilket enkelte af dem også pointerer (se kapitel 5). I den forbindelse må man have in mente, at Korsholm – og for den sags skyld kommentatorerne – diskvalificerer sig selv, hvis de siger det modsatte og anerkender, at hjemmebanebedømmelser forekommer. At konkludere på eventuelle favoriseringer eller det modsatte vil kræve indholdsanalyser af kommentatorernes produkter, der ligger ud over denne afhandlings rammer. At vores interviews med Korsholm og Corydon overhovedet bød på tale om hjemmebanebedømmelser markerer imidlertid, at partiapparaterne tillægger kommentatorerne (dog ikke alle) politisk tilhør på enten højre- eller venstrefløjen. Disse tilhørsforhold skal dog ikke betragtes som forlængede arme for partiapparaterne – snarere det modsatte.

Direkte indflydelse

Hvor vi herover har fokuseret på kommentatorernes indflydelse i forhandlingsinstitutionen gennem kvalitative parametre som kompetence, nærhed og strategi, vil vi i dette underafsnit fokusere på partiapparaternes beskrivelse af en mere direkte indflydelse, forstået som kommentatorernes evne til at influere politiske beslutninger og handlinger.

Korsholm beskriver denne direkte indflydelse som værende meget, meget, meget minimal. ”*Det er jo ikke sådan, at vi sidder og laver vores strategier om – det har ikke nogen indflydelse i den forstand. [...] Kommentatorerne kan få os til at ændre humør, men de får os ikke til at ændre politik eller strategi*”. Man skal naturligvis forholde sig kritisk til denne udlægning, fordi Korsholm qua sin position naturligvis ikke kan tilskrive kommentatorerne stor indflydelse selvom de måtte have det. Sammenholdt med kommentatorernes egne udsagn er det vores vurdering, at Korsholm i langt de fleste tilfælde har ret. De handlinger, politiske kommentarer fremprovokerer fra partiapparaterne, går i høj grad ud på at influere kommentatorerne, så fremtidige kommentarer vinkles mere i partiets favør – både i reaktiv og proaktiv forstand. De fremprovokerede handlinger er altså ikke rettet mod det politiske arbejde.

Vi har dog identificeret eksempler, hvor kommentatorer har fremtvunget politiske handlinger og måske også beslutninger. Et eksempel herpå er Michaels Kristiansens kommentar i Berlingske Tidende om Anders Fogh Rasmussens internationale ambitioner, der medførte stor diskussion om statsministerens motiver og engagement i dansk politik. Bl.a.

medførte den følgende debat et politisk pres fra Dansk Folkeparti mod Venstre. Et andet eksempel er Ralf Pittelkows fortløbende kommentarer i Jyllands-Posten om muslimske tørklæder i danske retssale og specielt hans fokus på Domstolsstyrelsens personalevejledning, der – uden at det dog kan dokumenteres – fra flere sider er blevet vurderet til at have stor betydning for det efterfølgende, lovbestemte tørklædeforbud. Også Anders Krab-Johansens kommentar på tv2.dk om regeringens planlagte proces i forbindelse med folkeafstemningerne om EU-forbeholdene og Peter Mogensen forudsigelse i Politiken af Ny Alliances opstandelse er værd at nævne. I forhold til disse kommentarers indflydelse på partiapparaterne er det vigtigt at understrege, at kommentarerne også skal forstås i forhold til deres påvirkning af den samlede nyhedsinstitution og dermed den samlede politiske dagsorden. Kommentarerne står således ikke alene. Om partiapparaterne i den forbindelse knytter ovenstående emner til de pågældende kommentatorer er tvivlsomt. Tvivlsomt er det imidlertid ikke, at de nævnte emner (der findes flere og formentlig mange vi ikke har opdaget) alle har været diskuteret på diverse gruppemøder og fremkaldt politiske reaktioner.

Sammenfattende tillægger partiapparaterne de politiske kommentatorer betydning i forhandlingsinstitutionen, hvilket de strategiske overvejelser om pro- og reaktiv kontakt samt den generelle accept af kommentatorernes tilstedeværelse bl.a. understreger. Desuden bliver partiapparaternes interaktion med kommentatorerne, trods de Konservatives generelt kritiske tilgang til kommentatorerne (der til dels støttes af Socialdemokraterne), et udtryk for, at man føler sig nødsaget til at prioritere kommentatorerne, selvom denne prioritering langt fra er en nødvendighed for det politiske virke.

Partiapparaternes polariserede opdeling af kommentatorer medfører, at vi ikke kan opstille en generaliserende beskrivelse af relationerne, der – afhængigt af partiapparaternes vurdering af den enkelte kommentator – kan kategoriseres som alt fra samarbejde over konflikt til slet ingen kontakt. Denne opdeling af kommentatorgruppen, der er baseret på personlige kompetencer, tildeler de kommentatorer, der vurderes som kompetente, større indflydelse i forhandlingsinstitutionen end dem, der vurderes mindre kompetente. Kompetence bliver derfor et kvalitativt mål for kommentatorernes indflydelse, der i øvrigt kan knyttes til graden af nærhed til Christiansborg. Der fremstår nemlig et billede af, at de kompetente kommentatorer også er de nærværende.

Partiapparaterne beskriver den kompetente, accepterede kommentators arbejdsmetode og karakteristika som værende forankret i politisk analyse (jf. kapitel fem) og journalistiske idealer. Dermed sidestilles dette kommentatorideal i høj grad med de traditionelle politiske journalisters arbejdsmetoder og faglighed. Kommentatorerne vurderes altså på bag-

grund af de institutionaliserede forhold i forhandlingsinstitutionen, der regulerer de politiske journalisters virke.

Selvom kommentatorerne påvirker partiapparaternes handlinger, beskrives kommentatorernes direkte indflydelse på politiske handlinger og beslutninger som minimal. De fremprovokerede handlinger er jf. partiapparaternes beskrivelse primært af pressestrategisk karakter.

7.2 Kommentatorerne

Hvor vi i det foregående afsnit analyserede partiapparaternes beskrivelse af relationen til de politiske kommentatorer, belyses samme relation i dette afsnit, men denne gang på baggrund af kommentatorernes betragtninger. Det vil primært sige Anders Krab-Johansens, Ask Rostrups, Jarl Corduas, Helle Ibs og Niels Krause-Kjærs beskrivelser, men også eksternt producerede bidrag fra Peter Mogensen og Michael Kristiansen inddrages.

Nærhed og kildeafhængighed

Akkurat som for partiapparaternes aktører er nærhed et afgørende element for kommentatorerne, der hænger tæt sammen med en afhængighed af kildemateriale. Helle Ib beskriver, at det er vigtigt at færdes i det politiske miljø på Christiansborg for at holde sig orienteret. Nogle af de bedste oplysninger hun får, fremkommer når hun møder relevante aktører tilfældigt: *”Altså politikere eller ministre man lige kan møde på gangen og passe op, og så lige veksler ord et par minutter med. Det har jeg egentlig bedre erfaringer med end telefoninterviews”*. Vedrørende adgangen til politikerne oplever Ib ikke nogen begrænsninger, selvom der naturligvis er aktører hun kender bedre end andre. Hun pointerer i den sammenhæng, at den løbende udskiftning af politikere på Christiansborg betyder, at hun til stadighed er nødt til at opdyrke nye kildenetværk. For at gøre det, er en regelmæssig færden på Christiansborg en nødvendighed.

Ib føler, bl.a. i takt med sit indtog på tv, at der fra partiapparaternes side eksisterer et behov for at påvirke hende, men hun beskriver ikke den påvirkning negativt: *”De vil selvfølgelig gerne give deres udlægning af teksten, og jeg vil gerne have så mange informationer om, hvad der foregår i deres partier, som muligt”*. Parterne lytter altså til hinanden, og relationen bærer præg af gensidig forståelse af at have hver sin mission. Ib anerkender i den sammenhæng, at politikerne bruger hende: *”De kan jo godt sige noget til mig, og hvis jeg synes, at det lyder tilpas relevant eller rigtigt i forhold til en sag, så kan jeg gøre synspunktet til mit eget [...] Det er jo ikke sådan, at de beder mig om det [...] og det er selvfølgelig klart, at det er et eller andet de gerne vil have ud”*. Hun understreger, at der ikke er tale om et ghostwriter-fænomen, og, at hun kun anvender partiapparaternes udmeldin-

ger, hvis hun kan stå inde for dem. Denne påvirkende kontakt beskriver Ib som en præmis for sit virke som kommentator, der gør hende i stand til at forstå og videreformidle, hvad der reelt foregår, og i den sammenhæng er partiernes udlægninger ofte forskellige. Der er altså tale om en afhængighed af informationer fra partiapparaternes aktører.

Selvom Michael Kristiansen ikke sidder fast på Christiansborg, er hans produkter akkurat som Ibs baseret på informationer fra partiapparaterne, og han præsenterer dermed også en kildeafhængighed: *”Før man kan sige det [noget om et givent emne], bliver man nødt til at spørge nogen, der kan fortælle noget om, hvad der foregår oven i hovederne på de folk. Jeg ringer typisk til de folk, enten en rådgiver eller politikerne selv og spørger, hvad de tænker i den her situation. [...] Og så må man lægge sin egen analytiske evne indover for at høre, hvor meget af det er noget sniksnak, og hvor meget af det der er et forsøg på at lave spin”*. Kristiansen pointerer, at der er situationer, hvor partiapparaterne påvirker kommentatorerne på en måde, så kommentatorerne påtager sig partiernes synspunkter, så de til sidst fremstår som kommentatorernes egne. Kristiansen beskriver denne proces som værende ubevidst. Kommentatorerne tager ting til sig, som de senere ikke kan huske hvor kommer fra, og gør dem på den måde til deres egne. Krab-Johansen ekspliciterer også en erkendelse af at blive brugt: *”Det er da klart, at vi bliver både brugt og misbrugt ved, at folk giver os information, som man så bruger i sin analyse, fordi de har en interesse i, at det kommer ud, men ikke vil stå ved det. Det er et komplekst spil – ikke altid lige charmerende”*.

Rostrup har, akkurat som Ib og Krab-Johansen, sin base på Christiansborg og markerer også nærheden som vigtig. Det, der bl.a. karakteriserer den kommentatorgruppe Rostrup beskriver sig selv som en del af, er netop, at dens medlemmer har sin faste gang og arbejde på Christiansborg. Han nævner bl.a., at Michael Kristiansen, Peter Mogensen, Ralf Pittelkow og Thomas Larsen sjældent er der: *”Det er nogen folk, der mere ser det store billede – og de har rigtig gode kontakter mange af dem og snakker tæt med mange politikere. Men de er ikke her. [...] Og det er ikke for at gøre os bedre, men vi har en journalistisk tilgang til det – de har en anden, kommenterende tilgang til det”*. Rostrup beskriver dermed en forskel mellem kommentatorernes relation til politikerne karakteriseret ved den fysiske nærhed. En nærhed, som Rostrup også kæder sammen med en journalistisk tilgang.

Overvågning og pres

Hvor man i forbindelse med nærhed og kommentatorernes afhængighed af politiske kilder kan fornemme en form for kontrakt mellem politikere og kommentatorer, beskriver kommentatorerne også, at de konstant overvåges og presses af partiapparaterne. Rostrup beskriver dette monitoreringselement, hvor nærheden igen har en central placering, således:

”Man er i den rolle jeg er i, udlægger af den politiske tekst til rigtig, rigtig mange mennesker, og så oven i købet for Danmarks Radio, under enorm politisk overvågning. Det er jo virkelig monitoreret, hvad jeg siger. Ikke så meget i Danmarks Radio, men herinde [på Christiansborg]. Det her er sådan et lille drivhus at gå rundt i. Kilderne går rundt lige uden for døren”. Denne monitorering medfører bl.a. hurtig og kontant afregning, hvis politikerne er uenige i hans udlægninger af politiske emner. Rostrup nævner Pia Kjærsgaard som et eksempel på en kontant politiker, der selv ringer, hvis hun er tilstrækkelig sur over noget, han har sagt: ”Det har jeg egentlig stor respekt for – det er egentlig meget rart frem for der er nogen, der går med det i fjorten dage, og så møder man vedkommende, og så får man det der”. Denne direkte kritikform beskrives som et generelt element i relationen, som også Ib, Krause-Kjær, Kristiansen og Mogensen bekræfter, og formen er bredt accepteret af kommentatorerne. Rostrup beskriver også et pres i den forbindelse: ”De [politikere/partiapparaterne] ved godt, at hver gang de brokker sig og bliver sure, eller hver gang der er en spindoktor der ringer, så hører jeg jo efter. Hvis nu et parti i tre dage har klaget over et eller andet jeg har sagt, så kræver det jo noget stamina i hvert fald, for fjerde dag i træk, stadigvæk at sige et eller andet som man godt ved, de risikerer at blive sure over. Så der er jo en enorm påvirkning af mig, og det tror jeg også der er af alle de andre”. Rostrup bringer altså også omfanget – volumen – af dette pres i spil som en faktor i relationen.

Kommentatorerne beskriver altså en overvågning og et pres mod sig leveret af partiapparaterne, men hvordan de oplever og reagerer på det pres, kan ikke karakteriseres entydigt. Til forskel fra Rostrup giver Kristiansen udtryk for, at han er fuldstændig ligeglad med, hvad politikerne mener om hans produkter. Mogensen forklarer, at kritik kun gør indtryk på ham, hvis den omhandler faktuelle oplysninger, han ikke har haft med i sine kommentarer og som betyder, at kommentarens konklusion er for hård. Kristiansens og Mogensens beskrivelser af presset er i den forbindelse ikke nødvendigvis et billede på, at de har mere ’stamina’ end Rostrup – i den forbindelse må Rostrups daglige færden på Christiansborg (nærhed) og hans engagement hos DR medtænkes. Generelt er ingen kommentator dog interesseret i at frembringe et billede af sig selv som liggende underdrejet for partiapparaterne, hvilket også må holdes for øje i diskussionen af kommentatorernes modstandsdygtighed overfor det eksisterende pres.

Gensidig professionalisme

Rostrup betragter partiapparaterne som professionelle overfor kommentatorerne og konstaterer, at de har erkendt, at kommentatorerne ikke forsvinder som fænomen i medierne. Mogensen beskriver denne professionalitet som en nødvendighed for partiapparaterne: *”Det kan ikke svare sig at være uvenner, det er jo uprofessionelt. Som politiker er du nødt til at omfavne de politiske kommentatorer. Der kan sagtens være utilfredshed, og jeg ople-*

ver da tit, at de efterfølgende gerne vil korrekse mig, og det er også helt fint, men det er ikke sådan et varigt personligt had". Partiapparaternes kommunikative professionalisering bliver generelt ikke problematiseret af kommentatorerne, der ikke oplever en skævvridning. Krab-Johansen forklarer i den sammenhæng, at der i forbindelse med VK-regeringens tilkomst i 2001 var et problematisk styrkeforhold mellem den politiske journalistik og partiapparaterne, men, at den politiske journalistik igen har fundet sit fodfæste. Rostrup opfatter professionaliseringen som et gode i logistisk forstand, fordi resultatet er større tilgængelig til ønskede informationer og kilder. Han gør i den sammenhæng op med metaforen om spindoktorer som mørkets fyrster³⁹ og beskriver deres virke som helt almindelige jobs, der er en stor hjælp for såvel kommentatorer som journalister, hvis de forstår at bruge mulighederne rigtigt. Vores opfattelse er, at Rostrups udmelding ikke er tegn på en journalistisk underdrejning, som mediekritikere måske vil mene.

Kommentatorerne beskriver altså partiapparaterne som professionelle i deres interaktion og redegør i den forbindelse for såvel reaktive som proaktive elementer i relationen. På samme måde beskriver kommentatorerne sig selv som værende professionelle i forhold til deres virke. En del af denne professionalisme er forankret i de journalistisk-analytiske idealer vi beskrev i kapitel seks, men kommentatorernes professionalisme har også andre dimensioner. Kristiansen forklarer bl.a., at han har færre private venner blandt politikere, end man umiddelbart skulle tro og noterer i den sammenhæng, at *"hvis det er kendt, at man kender hinanden privat, så er man nødt til at være endnu hårdere"*. Mogensen forklarer, at han ikke kan have sit job, hvis han uretmæssigt deler gaver ud til de politikere, embedsmænd og journalister han uvægerligt har lært at kende gennem sin karriere. Han konstaterer i forlængelse heraf, at jobbet kommer før relationen, og, at man ikke kan spise sig til goodwill. Personlige relationer til politikere vurderes altså som værende sekundære i forhold til det at udføre et professionelt stykke arbejde, hvilket understreger det førnævnte fravær af favoriserende hjemmebanebedømmelser.

Den gensidige professionalitet kommentatorerne beskriver i interaktionen med partiapparaterne, antager i daglig praksis forskellige former og foregår i høj grad uformelt. Udover tilfældige sammenstød på Christiansborg er der bl.a. også tale om de såkaldte kaffemøder. Kort efter vores interview med Rostrup skulle han eksempelvis til et sådant møde hos Helle Thorning-Schmidt. Denne mødeform er ganske normal mellem kommentatorer og politikere, og der er derfor intet odiøst i Rostrup og Thorning-Schmidts møde. Statsministeren inviterer hvert år til møde på Marienborg, hvor de respektive kommentatorer sidder solo med Fogh Rasmussen i en time til halvanden, hvor han udlægger teksten. Om disse møder forklarer Rostrup: *"Det er totalt off record. Det er jo super nyttigt for mit job, men det er*

³⁹ Akkurat som de øvrige kommentatorer og i tråd med vores opfattelse af spinmetaforen.

selvfølgelig også vigtigt for ham. Han får også sagt nogen ting, som han aldrig ville kunne sige [offentligt] selv, men som han kan have en interesse i, godt kan blive sagt af mig". Her beskriver Rostrup et gensidigt udbytte af den professionelle relation, der også er et gennemgående element i kommentatorernes beskrivelser af relationen. Kontakten foregår ikke kun face to face, men naturligvis også telefonisk, via internettet og måske mere overraskende – som mange kommentatorer påpeger – via tekstbeskeder (SMS).

Sammenfattende er kommentatorernes virke dybt afhængigt af gode relationer til politikere og andre kommunikatører fra partiapparaterne – altså et stærkt politisk kildenetværk, der genererer insideroplysninger. Hvordan dette netværk udnyttes i praksis, afhænger af om den enkelte kommentator har sin daglige gang på Christiansborg (nærhed) eller i højere grad kommenterer på baggrund af observationer fra distancen. Som en konsekvens af denne kildeafhængighed anerkender de politiske kommentatorer at blive overvåget, presset og til tider udnyttet af partiapparaterne, fordi det er en betingelse for at vedligeholde sit netværk og dermed sikre sig fortløbende adgang til oplysninger. Kommentatorerne oplever i den forbindelse alle en gensidig professionalisme i relationen. De beskriver, at partiapparaterne agerer professionelt, og, at de samtidig bestræber at agere professionelt i forbindelse med produktion af kommentarer, men også i den daglige, netværksprægede interaktion. Denne professionalisme medfører imidlertid ikke en struktureret og formaliseret kontaktform i daglig praksis, hvor kontakten i høj grad foregår uformelt og uden for citat. Kommentatorernes beskrivelser af de relationelle forhold viser, at overvågning og pres samt partiapparaternes professionelle påvirkningsforsøg er kvalitative parametre for, hvor indflydelsesrig en given kommentator betragtes. Sagt med andre ord er det vores fortolkning, at jo større betydning partiapparaterne tillægger en given kommentator, jo mere forsøger de at påvirke kommentatoren gennem overvågende, pressende og informationsfordrende interaktioner.

7.3 Politiske journalister

Dermed når vi frem til de politiske journalisters betragtninger baseret på interviewene med Anne Mette Svane (Jyllands-Posten), Bjarne Steensbeck (Berlingske Tidende) og Christine Cordsen (Politiken). De to førstnævnte fungerer også som politiske redaktører på deres respektive medie.

Afsnittet omhandler relationen mellem journalister og kommentatorer, men diskuterer også journalisternes beskrivelser af relevante elementer i relationen mellem kommentatorer og partiapparaternes kommunikatører. Disse indgangsvinkler er relevante, fordi de afdækker hvilken indflydelse politiske journalister tildeler kommentatorerne i forhandlingsinstitutionen, hvor kampen om den politiske dagsorden traditionelt er blevet udkæmpet mellem

journalister og politikere. Sagt med andre ord påvirker politiske kommentatorer altså den 'traditionelle' balance i forhandlingsinstitutionen ved at influere journalisternes handlinger og produkter.

Kompetence og journalistisk faglighed

Generelt kan Steensbeck, Svane og Cordsens beskrivelse af de politiske kommentatorer ikke karakteriseres entydigt som værende overvejende positiv eller negativ. Som afhandlingen til nu har vist, betragtes kommentatorerne ikke som en homogen gruppe - hverken af kommentatorerne selv eller af partiapparaterne. De politiske journalister udtrykker samme uhomogene opfattelse af gruppen af kommentatorer. Både Cordsen, Svane og Steensbeck problematiserer den genreforvirring, der eksisterer mellem kommentar og analyse og markerer i forlængelse heraf et klart journalistisk ideal i forhold til eget virke. Dermed distancerer journalisterne sig også fra kommentatorrollen, og de beskriver i den forbindelse, at et virke som kommentator ikke er noget de stræber efter.

Når Svane og Steensbeck skal forklare, hvad kommentatorernes bidrag til den politiske journalistik består af, fremhæves kommentatorernes evne til at analysere det politiske spil. Svane formulerer det præcist gennem følgende udsagn: *"Man kan sige, at alle kommentatorerne, selvom de er meget forskellige, er super dygtige til at læse det politiske spil. De har en ekstrem god næse for politiske nyheder. De er dygtige journalister, de har alle de faglige kvaliteter og den erfaring som skal til"*. Men Svane kritiserer også, at kommentatorerne dramatiserer politiske hændelser og personificerer de politiske kampe: *"De sætter lynhurtigt rammen; hvem taber, hvem vinder, allerede nærmest inden slaget er slået. [...] Men altså igen, der er jo masser af eksempler, hvor de faktisk er nede i substansen, og hvor de er gode til at lave analyser"*. Sammenfatter man ovenstående citater frembringer Svane et billede af en kompetent kommentatorgruppe, der i forhold til et journalistisk udgangspunkt har tendenser til at producere smagsdommeri i en (under)holdningsbåren journalistik. Heri ligger altså igen en reference til de journalistiske idealer som værende 'best practice'. Svane pointerer dog, at kommentatorernes til tider underholdende facon ikke udelukkende er negativ: *"Jeg tror, de er med til at udlægge teksten, så der er flere der synes, at politik er interessant at følge med i. Så jeg tror også, at de kan være med til at få mange flere unge vælgere, andre vælgere, til at engagere sig, i stedet for at læse vores politiske baggrunde og alt muligt andet, der formentlig godt kan blive en lille smule elitært"*. Dermed tildeler Svane også den revolverjournalistiske del af politisk kommentage en hvis legitimitet, hvis kommentatorerne i kraft af den form og stil er i stand til at nå en gruppe i befolkningen, for hvem politik tidligere ikke har nogen større interesse.

Steensbeck er grundlæggende positiv overfor kommentatorernes kompetencer og beskriver et persondrevent element ved kommentatorrollen. Følgende citat rummer også en be-

skrivelse af kommentatorerne som en form for journalistisk elite: ”Der sidder nogle dybt begavede folk, som ikke gider lave det politiske rugbrødsarbejde. De er ligesom for dygtige til at sidde ude i apotekerforeningen som pressechefer i en aftægtsrolle - ergo bliver de hængende. Så opstår der pludselig en ny platform, altså som kommentator. Det er sagt af beundring for deres indblik. Qvortrup, han er for dygtig til, at ham gider vi ikke høre på længere. Michael Kristiansen er for dygtig, Thomas Larsen for dygtig. Sådan opstår det. Folk som Larsen og Kristiansen, de sidder inde med en kæmpe viden og skal jo ikke sidde på en redaktion og lave rugbrødsarbejde”. Steensbeck har dog også et markant aber dæbe: Det er hele tiden vigtigt at sætte fokus på kommentatorerne, for det må ikke ske, at spalterne bruges til at gøre gamle regnskaber op. Produkterne skal være funderet i analyse og journalistik slår Steensbeck fast, og han markerer altså dermed de journalistiske idealer som en primær rettesnor for genren.

Cordsen maler et overvejende negativt billede af kommentatorrollen, der blandt andet hænger sammen med et efter hendes mening uhensigtsmæssigt fokus på proces frem for substans. Hun er af den opfattelse, at politisk kommentage altid har eksisteret i en eller anden form, og, at den politiske kommentages vækst bl.a. skal ses i lyset af det øgede fokus på proces, der egner sig til dramatisering på tv. Hun problematiserer også væksten og omfanget og angriber, at man ikke går direkte til primærkilderne: ”Jeg synes det har taget fuldstændig overhånd. Der er alt for meget, hvor alle mulige kloge-Åger sidder og udlægger, hvad politikerne gør, i stedet for, at man lader politikerne selv komme og fortælle, hvorfor de gør som de gør og lave kritiske interviews med politikerne. Der er masser af situationer, hvor det tjener et formål, men der har været en periode – specielt efter at TV2 News startede – der har det taget overhånd”. Cordsens kritik er umiddelbart rettet mod de redaktionelle ansvarspersoner, der tildeler politisk kommentage airtime og spaltmillimeter. Men indirekte retter hun også en kritik af kommentatorerne selv. Det synes rimeligt at udlede, at var Cordsen tilhænger af kommentatorrollen, så var hun formentlig ikke af den overbevisning, at fænomenet har taget fuldstændig overhånd. Cordsen gør dog opmærksom på, at der hersker respekt omkring de dygtige, grundigt researchende kommentatorer og pointerer, at netop dette journalistiske researcharbejde også er vigtigt for kommentatorvirksomheden. Hvad angår Cordsens angreb på det store procesfokus fremhæver Steensbeck et modargument: Proces kan få store konsekvenser i forhold til, om det eksempelvis bliver den ene frem for den anden kandidat, der ender som partileder, og dermed hvilken substanspolitisk linie, der bliver styrende. Generaliseret er Steensbecks argument altså, at proces og substans er uadskillelige størrelser i forståelsen af moderne politik.

Såvel Cordsen som Steensbeck og Svane beskriver altså den gode kommentators produkter som værende forankret i de journalistiske idealer, der i kapitel fem blev sammenholdt

med disciplinen politisk analyse. De tre journalister differentierer de politiske kommentatorer ud fra denne forståelse.

Konflikt eller samarbejde

Mylenberg (2003) har beskrevet, at nogle politiske journalister ynder at skele hånligt til de politiske kommentatorer, og indikerer dermed et anstrengt forhold de to grupperinger imellem. På spørgsmålet om der eksisterer en kamp berettede Krab-Johansen, at der er en 'gammel skole' af politiske journalister der mener, at kommentatorerne har skubbet den traditionelle politiske journalistik i baggrunden – at kommentaren om en begivenhed læses på bekostning af den journalistiske artikel om begivenheden. Vores interviews har tilvejebragt viden om denne potentielle kamp i forhandlingsinstitutionen. Både eksplicit gennem konkrete udsagn, men også implicit gennem vores observationer samt de ting, der er blevet sagt mellem linierne.

For Jyllands-Postens vedkommende gør Svane det klart, at relationen mellem den politiske redaktion og Ralf Pittelkow er identisk med dens forhold til lederredaktionen, hvilket vil sige, at der er vandtætte skotter: *"Der er ikke nogen koordinering. Vi taler ikke sammen, og det synes jeg på en eller anden måde giver en frihed forstået på den måde, at vi ikke skal tage hensyn til, hvad han [Pittelkow] skriver kommentarer om. Vi skal ikke tage hensyn til, hvilke vinkler han lægger overhovedet"*. I forlængelse heraf forsikrer Svane, at skotterne ikke bundes i konflikt parterne imellem, men at relationens karakter udspringer af et journalistisk princip om, at der skal være afstand mellem meningsstof og journalistisk stof. Og da Pittelkow udtrykker holdninger, bliver han i den henseende placeret i samme båd som lederen. Svane forklarer samtidig, at der er tale om redaktionelle traditioner, eftersom man på andre redaktioner har et samarbejde omkring lederen og det politiske stof.

Hos Berlingske Tidende er relationen anderledes tæt mellem de politiske journalister og husets kommentator Thomas Larsen, og der finder en løbende dialog og et samarbejde sted. Steensbeck beskriver bl.a. en indholdskoordinering omkring de politiske temaer i søndagsudgaven. Hvad angår Krause-Kjærs og Kristiansens skriverier i Berlingske Tidende, er der dog ikke tale om dialog og samarbejde med den politiske redaktion på Christiansborg. Steensbeck forklarer, at deres produkter er placeret på debatsiderne, hvorimod Larsens stof findes på de journalistiske sider. Sammenfattet med Svanes betragtninger kan Pittelkows meningsstof altså sidestilles med Krause-Kjærs og Kristiansens produktioner, mens Larsens adgang til de journalistiske sider jf. Steensbeck er en konsekvens af hans analytiske tilgang.

Hvad angår Politiken har vores interviews ikke tilvejebragt citerbar viden om forholdene i dette mediehus. Baseret på vores generelle observationer er vi af den opfattelse, at relatio-

nen her omfatter en konflikt i tråd med Mylenbergs udlægning og Krab-Johansens beskrivelse af en gammel skole.

Breder vi blikket ud og betragter den generelle relation mellem journalister og kommentatorer, betragter hverken Steensbeck eller Svane forholdet som værende præget af konflikt. Begge kan – qua deres status som relativt nye i Christiansborg-sammenhæng – betragtes som værende en del af en 'ny skole' med reference til den gamle skole. Selvom der i Svane og Steensbecks beskrivelser af de politiske kommentatorers virke findes løftede pegefingre, er deres opfattelse af kommentatorrollen ikke kun præget af negativitet, men også af accept og respekt. Uden at lægge ord i munden på Cordsen er hendes beskrivelse i sin helhed mere kritisk. En af hendes kæpheste er et opgør med myten om spindoktorer som nogle fandens karle, der kan styre hele pressen, og i forlængelse heraf beretter hun kritisk om det store fokus, der lægges på proces og spil, og beskriver kommentatorerne som et element, der er med til at dramatisere politik. Kombineret med Cordsens ønske om mere substans i den politiske journalistik og hendes omfattende karriere på Christiansborg⁴⁰ ser vi Cordsen som en potentiel 'elev' – måske endda 'lærer' – i den mere kommentatorkritiske gamle skole. Igen må vi dog pointere, at gruppen af kommentatorer langt fra beskrives som homogen af forhandlingsinstitutionens aktører, og derfor er generaliseringer svære at bedrive.

Rent praktisk foregår en del af den løbende kontakt mellem journalister og kommentatorer med paraderne oppe fra journalisternes side. Svane beskriver, at hun jævnligt fører samtaler med kommentatorer. Folketingets restaurant, Snapstinget, er et af de steder, hvor man over frokosten diskuterer og deler analyser. Svane har bl.a. oplevet at se sin aktuelle analyse af en politisk situation, diskuteret over frokostbordet med en kommentator, brugt af selv samme kommentator på TV2 News to timer senere. Svane beskriver i forlængelse heraf en varsomhed: *"Fordi de [kommentatorerne] er så meget på, og fordi der er så stort pres på dem hele tiden om at mene noget, så bliver de nødt til at bruge alting de får ind, for på en eller anden måde at kunne fyre budskaber af. Altså, hvor der er nogle af mine andre kollegaer, der ligesom jeg er politisk journalist eller redaktør, dem kan man godt have en fortrolig samtale med. Jeg er nok blevet lidt mere varsom med kommentatorerne"*. Heri ligger udover Svanes markering af varsomhed også en vigtig konstatering af, at kommentatorer bruger journalisterne som kilder. Svane beskriver desuden Christiansborgmiljøet som værende konkurrencepræget – det handler konstant om at breake den næste store historie, og i den forbindelse er et godt kildenetværk afgørende. Svane karakteriserer miljøet som værende lille og et meget særligt miljø, hvor der er mange venskaber på kryds

⁴⁰ Der bl.a. omfatter et aktuelt næstformandskab for Folketingets Presseloge.

og tværs af redaktionerne. Selvom kommentatorerne tilbringer forskellige mængder tid på Christiansborg, beskrives og betragtes de som en del af miljøet.

Adgang og direkte indflydelse

Kommentatorernes adgang til politikere er efter vores vurdering et kvalitativt parameter på graden af indflydelse. Det ræsonnement baserer vi på et argument om, at kommentatorer, der opnår adgang til partiapparaterne, må være betragtet som aktører, partiapparaterne finder vigtige for deres virke.

Hvor stor adgang har kommentatorerne til politikere? En sammenfatning af Svane, Steensbeck og Cordsens svar på det spørgsmål fortæller, at kommentatorerne har stor adgang – herunder også til ministre og partiledere. Den store adgang hænger proportionalt sammen med mængden af eksponering og specielt tv-eksponering. Adgangen skal i den forbindelse ikke kun opfattes som gående fra kommentatorer til politikere, men også den anden vej. Cordsen forklarer, at der ikke er *”nogen tvivl om, at de kommentatorer, der hele tiden sidder på tv og udlægger verdenssituationen, dem vil politikerne selvfølgelig gerne prøve at påvirke, hellere end de vil bruge tid på journalister, som har mindre gennemslagskraft”*. Dermed er det også markeret, at kommentatorernes adgangsforhold (naturligvis) ikke præsenteres som værende ens. Et markant eksempel herpå er Svanes beskrivelse af Thomas Larsens adgang til Statsministeren: *”Vi læser Thomas Larsen, fordi så ved vi, hvad Anders Fogh mener”*. Citatet er afgivet med en god portion humor, men markerer alligevel tilstedeværelsen af forskellige netværks- og tillidsbaserede adgangsforhold. Om kommentatorerne generelt har bedre adgang til politikere end journalisterne har, kan vi ikke udlede entydigt. Steensbeck beskriver i forlængelse af ovenstående og lidet overraskende, at Larsen har større adgang til Statsministeren, end han selv har. Men hverken Steensbeck, Svane eller Cordsen beskriver generelt deres adgangsforhold som værende kommentatorernes underlegne. Adgangen handler naturligvis også om kildenetværk og erfaring.

Der er ikke helt enighed blandt de tre journalister, når de skal forholde sig til kommentatorernes direkte indflydelse på partiapparaterne. Cordsen er tøvende i sin vurdering men siger, at *”hvis de er dygtige, laver deres research grundigt og ved, hvad de snakker om, så kan de have en vis indflydelse”*. Modpolen hertil er jf. Cordsen de kommentatorer, som skyder med blankt, som ikke har den store betydning, men som derimod er irritationsmomenter.

Svane mener grundlæggende, at kommentatorerne har stor indflydelse på mediernes dagsorden og derigennem også på den dagsorden politikere må forholde sig til. Hun beskriver en proportionalitet mellem eksponering og indflydelse – at indflydelsen stiger i takt med

mængden af airtime og spalteplads. Som konsekvens af eksponeringen påpeger Svane, at man ikke kan se bort fra kommentatorerne som element i den politiske journalistik. Som et konkret eksempel på direkte indflydelse giver hun Pittelkows rolle i debatten om muslimske tørklæder i de danske retssale: *"Jeg er ikke et sekund i tvivl om, for at give et eksempel på hans magt og indflydelse, at der ikke var kommet lovgivning om tørklæder, hvis ikke Ralf Pittelkow havde skrevet om domstolsstyrelsens personalevejledning. Det er ham, som har holdt den i kog i så mange måneder. Jeg mener direkte, han er en af hovedårsagerne til, at der kommer lovgivning. Det har været sådan en vekselvirkning med bl.a. Dansk Folkeparti, fordi Ralf Pittelkow hele tiden har kørt på. Han har været meget, meget drivende for, at det kom igennem"*. Svane beskriver i forlængelse heraf en opfattelse af, at Pittelkow i ovenstående sag ramte plet to gange. Både gennem en påvirkning af den politiske dagsorden, der drev lovgivningen igennem, og samtidig gennem en appel til læsere og vælgere, som også er bange for islamiseringen. Hermed markerer Svane altså også en opfattelse af, at en kommentator kan påvirke både journalister og mediernes publikum. I den forbindelse er det i øvrigt journalisterne klare vurdering, at kommentatorerne i høj grad kommenterer emner på den aktuelle politiske dagsorden, og kun i få tilfælde bryder nye historier selv. Svane pointerer, at når kommentatorerne en sjælden gang starter en historie, så går journalisterne med, mens Steensbeck beskriver, at hvis forholdet var omvendt, ville det stå skidt til for journalisterne.

Bjarne Steensbeck er den mest direkte i sin vurdering af indflydelse, og kalder de politiske kommentatorer for en ny magtelite, der kan påvirke hele miljøet omkring Christiansborg, har stor adgang til politikerne og udsættes for stor påvirkning fra partiapparaterne pga. deres indflydelsesrige status. Som eksempel herpå siger han: *"Når Thomas Larsen går ud og laver sin vurdering af Lene Espersens evner, og der så står i Berlingske Tidende, at Lene Espersen vurderer han som en politiker med store muligheder, så står det selvsagt mere i vægten, end når Helle Sjelle i et læserbrev i syvende spalte på side 57 i Berlingske Tidende siger, at Lene Espersen er en knalddygtig politiker. Det kan slet ikke sammenlignes"*. Her refererer Steensbeck til Larsens politiske analyser i Berlingske Tidende og på berlingske.dk, der ifølge Steensbeck altid figurerer blandt de mest læste. Svane giver et lignende eksempel: *"Hvis du fx sammenligner dem [kommentatorerne] med, hvem ved jeg... Henrik Sass-Larsen. Tro mig, kommentatorerne har meget mere fri taletid end Socialdemokraternes politiske ordfører, det er jeg ikke et sekund i tvivl om. Og det er indflydelse"*. Steensbeck er ikke i tvivl om den store betydning det har, når fx Thomas Larsen eller Michael Kristiansen kommer med deres udlægning af en given hændelse på tv. Men han problematiserer også denne indflydelse: *"Hvis ikke man kommenterer på de faktiske forhold, kan man hugge hovedet af en mand så let som ingenting"*. Efter Steensbecks opfattelse skal en kommentator være neutralt analyserende og må ikke benytte sin platform til meningsbårne angreb.

Sammenfattende differentierer de politiske journalister sig selv fra gruppen af kommentatorer. Der hersker ingen tvivl om, at journalisterne betragter de politiske kommentatorer som en selvstændig del af den politiske journalistik, og samtidig en del, hvis tilstedeværelse er accepteret som et uundgåeligt element i det moderne mediebillede.

De politiske journalister respekterer de kommentatorer, der leverer produkter forankret i det klassiske, journalistiske håndværk. De menings- og holdningsbårne kommentatorer distancerer journalisterne sig derimod fra, og nedtoner dermed den betydning, disse kommentatorer har for deres virke og for partiapparaterne. De respekterede kommentatorer – eller politiske analytikere, som i denne sammenhæng synes at være en mere korrekt betegnelse – indtager til gengæld en position, hvor de på baggrund af deres analytiske produktioner bliver en seriøs del af journalisternes faglige miljø og derigennem kan påvirke journalisternes tilgang til og forståelse af politiske emner. Journalistisk faglighed er altså et kvalitativt parameter til forståelse af kommentatorernes indflydelse på de politiske journalister i forhandlingsinstitutionen, der i øvrigt har markante paralleller til partiapparaternes kompetencevurdering.

Hvad angår den mere rutineprægede, daglige relation mellem journalister og kommentatorer, kan vi på baggrund af vores analyse ikke kategorisere denne entydigt. Det er åbenlyst, at forholdene på DR og TV2 i udtalt grad er præget af samarbejde pga. Rostrup og Krab-Johansens dobbeltroller som såvel kommentatorer som redaktører. Samme samarbejdende kontakt mellem journalister og kommentator finder sted hos Berlingske Tidende, hvor Thomas Larsen i høj grad kan påvirke de politiske journalister. Derimod har vi sporet konflikt hos Politiken, hvor Peter Mogensens indflydelse på journalisterne derfor er minimal, mens indflydelsen hos Jyllands-Posten er begrænset til at foregå gennem indholdet i Ralf Pittelkows kommentarer, fordi parterne pga. redaktionelle principper aldrig er i dialog.

Blandt journalisterne er der enighed om, at kommentatorerne generelt har god adgang til politikerne, men hvordan deres direkte indflydelse vurderes, er umuligt at generalisere. Jf. journalisterne har kommentatorerne dog indflydelse, og de beskrevne forskelle går derfor i høj grad på, hvilket omfang denne indflydelse antager.

Konklusion og perspektivering

Denne afhandling har sat fokus på fænomenet politisk kommentage i Danmark med udgangspunkt i en række kvalitative interviews med centrale aktører i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik og observationer af mediernes brug af politisk kommentage. En omfattende øvelse, hvor mange vinkler er blevet inddraget for at skabe et bredt forståelsesgrundlag. Afhandlingen er i sin helhed et bidrag til forståelsen af et nutidigt, problematiseret fænomen i den politiske journalistik. Et fænomen, der akkurat som spin, er omgærdet af fordomme og myter om udemokratiske magtforhold.

Dette ottende og sidste kapitel summerer afhandlingens vigtigste konklusioner og byder sig desuden til med en perspektivering, hvori vi bl.a. *kommenterer* på den politiske kommentages fremtid i Danmark.

Hvad angår konklusionen, skal denne læses som et samlet svar på den problemformulering, vi opsatte i det første kapitel. De problemformulerende spørgsmål besvares altså ikke særskilt pga. deres iboende sammenhængskraft. Vi vil i den forbindelse understrege følgende vigtige pointe endnu en gang: Afhandlingens karakter har ikke muliggjort en opstilling af absolutte konklusioner. Vores slutninger er i høj grad baseret på en fortolkning af det behandlede emne, og denne fortløbende fortolkningsproces medfører, at konklusionerne er kontingente.

8.1 Konklusion

Den første konklusion vi kan drage er, at politisk kommentage er et særdeles komplekst fænomen, der er sammensat af den politiske kommentator og den politiske kommentar. Komplexiteten skabes i den forbindelse både af forhold omkring kommentatoren, producenten, og kommentaren, produktet. Den iboende sammenhæng mellem kommentator og kommentar er årsagen til, at vi har valgt politisk kommentage som et rammebegreb for fænomenet.

Karakteristika

Hvad angår den politiske kommentar antager denne adskillige former indenfor vores definition af politisk kommentage. De forskellige kommentarformer, der er underlagt forskellige grader af redaktionel styring, udstyrer kommentatorerne med mere eller mindre

uimodsagte talepositioner, hvor kommentatorerne fremstår i spændet mellem politiske eksperter (uimodsagte) og politiske debattører (modtagne).

Vores indledende observationer af et problem omkring distinktionen mellem analyse og kommentar er blevet bekræftet af empirien. Det medieforankrede fravær af kontinuitet i italesættelsen af politisk kommentage anerkendes bredt af forhandlingsinstitutionens aktører, selvom et genreteoretisk blik – trods accepten af et subjektivt element – beskriver analysens og kommentarens karakteristika klart. Grundlæggende gør aktørerne i forhandlingsinstitutionen analysen til et ideal, mens der i praksis snarere er tale om en hybridgenre, hvor produkterne befinder sig i spændet mellem distinktionens poler.

Hvad angår den politiske kommentator kan vi konkludere, at han – og med ganske få undtagelser hun – i høj grad er drevet af et klassisk, journalistisk-demokratisk ideal; at tjene sit publikum som fortolker af politik. Kommentatorernes mission er således at afkode det spil, der er en uvægerlig og accepteret del af aktuel, dansk politik. I den forbindelse kan vi også slå fast, at kommentatorerne primært kommenterer på emner fra den aktuelle politiske dagsorden og kun i ringe omfang driver egne historier frem. Selvom kommentatorerne beskriver deres mission ganske ens, kan gruppen af kommentatorer ikke beskrives entydigt, og den nuværende population udgør en uhomogen gruppe.

At opnå en position som kommentator, kræver indfrielse af en række adgangsgivende kompetencer. Det nødvendige kompetencemix bliver samtidig en del af en reguleringsmekanisme, der løbende gransker den enkelte kommentator i en vekselvirkende proces mellem kommentatorens medie og (kritiske) aktører fra forhandlingsinstitutionen og andre eksterne institutioner. Der skal dog markante problematikker til, før et medie ekskluderer en kommentator. Det skyldes bl.a. det faktum, at medierne benytter kommentatorerne som et aggressivt element i deres brandingstrategi.

Kommentatorerne vurderer, at de, qua sammenhængen mellem mission og eksponering i medierne, har indflydelse i forhandlingsinstitutionen. En indflydelse, der primært influerer den politiske dagsorden og kun i sjældne tilfælde politiske handlinger og beslutninger. Som en naturlig konsekvens af denne indflydelse betragter kommentatorerne sig selv som havende et ansvar knyttet til deres profession. Grundlæggende distancerer kommentatorerne dog sig selv fra et ønske om politisk indflydelse.

Relationer

På trods af de politiske kommentators forskellighed kan vi konkludere, at kommentatorerne har status som en fast og selvstændig aktørgruppering i forhandlingsinstitutionen for

politisk journalistik. Det vil sige, at de ikke betragtes som en del af gruppen af traditionelle politiske journalister.

Hvor forholdet mellem journalister og politikere (og presserådgivere etc.) er underlagt institutionaliserede forhold i forhandlingsinstitutionen (jf. Pedersen et al., 2002), der regulerer interaktionen mellem de to grupperinger, kan der vedr. de politiske kommentatorer ikke opstilles tilsvarende og generaliserende institutionaliserede normer og regler. Det skyldes uhomogeniteten i kommentatorpopulationen og det dertilhørende kontinuum, hvori kommentatorerne placeres, der bestemmer, hvordan partiapparaternes strategiske interaktion med kommentatorerne udspiller sig, og hvordan de politiske journalister interagerer med kommentatorerne. Dette kontinuum strækker sig mellem to poler, der generaliserende kan opstilles således:

Vedr. den positive pol er der en klar sammenhæng mellem kompetence og faglighed forankret i journalistiske idealer, der samtidig knyttes til nærhed. Kommentatorer, der færdes i miljøet omkring Christiansborg og arbejder ud fra journalistiske principper, respekteres i forhandlingssituationen. Det betyder, at de respekterede kommentators arbejdsforhold slægter på de traditionelle journalisters ditto, og, at relationen mellem disse kommentatorer og partiapparaterne har karakter af et accepteret interessefællesskab med et tilhørende gensidigt udbytte.

Den anden og negative pol kan knyttes til arbejdsmetoder, der afviger fra journalistiske idealer og til dels et fravær fra Christiansborg. Her tilskriver forhandlingsinstitutionens aktører kommentators produkter status som unuancerede smagsbedømmelser, der ikke reflekterer de faktiske, politiske forhold. Relationen mellem partiapparater samt journalister og kommentatorer bærer omkring denne pol præg af interessekonflikt, der i yderste konsekvens betyder, at kontakt parterne imellem ikke eksisterer, hvilket dog ikke er ensbetydende med, at kommentatorerne i denne ende af kontinuummet ikke tillægges betydning i forhandlingsinstitutionen.

Ovenstående opstilling af kontinuummets poler er generaliserende, og kommentatorerne er i praksis drysset ud over spændet mellem polerne. De reelle forhold er sagt med andre ord yderst komplekse og langt fra enkle at simplificere. Et eksempel herpå er de traditionelle politiske journalisters forhold til kommentatorerne. Den relation kan ud fra vores empiri ikke generaliseres, da vi både har fundet tegn på samarbejde og konflikt. Udover kommentatorernes forskellighed jf. ovenstående kontinuum er journalisternes tilgang til kommentage også forskellig. Vi har i den forbindelse observeret to journalistiske ”skoler”; en gammel, kommentatorkritisk samt en nyere og mere positiv. I den sammenhæng skal de respektive mediers institutionaliserede, redaktionelle traditioner også medtænkes.

Indflydelse

Vi kan konkludere, at politiske kommentatorer har indflydelse på den politiske dagsorden gennem deres relationer og interaktioner i forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik. En på nuværende tidspunkt banal konklusion, men samtidig en slutning, der – før afhandlingens eksplorative empiriindsamling lagde fra land – langt fra syntes banal. Mængden af indflydelse i kvantitativ forstand kan vi kun i ringe grad drage slutninger omkring. Derfor skal kommentatorernes indflydelse forstås relativt på baggrund af en række kvalitative parametre udledt fra de relationelle forhold i forhandlingsinstitutionen.

I den forbindelse er vores konklusion, at kommentatorer, der nærmer sig den positive pol i ovenstående kontinuum, har større indflydelse på den politiske dagsorden end kommentatorer fra den negative ende – bl.a. fordi den positive pol medfører bedre adgang til centrale aktører og kilder. Det er i den forbindelse vigtigt at understrege, at forhandlingsinstitutionens aktører ikke nødvendigvis placerer en given kommentator ens. Dermed bliver parametre som kompetence, journalistisk faglighed, nærhed, adgang og professionalisme kvalitative udtryk for kommentatorernes indflydelse: Jo større kompetence, jo mere indflydelse, jo stærkere forankring i journalistisk faglighed, jo mere indflydelse etc. At generalisere omkring den politiske kommentators indflydelse på den politiske dagsorden er derfor en umulighed. Indflydelsen må i stedet vurderes fra kommentator til kommentator som et produkt af de relationelle forhold, der eksisterer omkring kommentatoren.

Hvad angår de politiske kommentatorers direkte indflydelse på politiske handlinger og beslutninger – altså en indflydelse, der ikke er knyttet til den politiske dagsorden – kan vi på baggrund af vores analyse konstatere, at den er minimal. De handlinger, politisk kommentage fremtvinger fra partiapparaternes side, er næsten udelukkende af pressestrategisk karakter og møntet på forhandlingerne om den politiske dagsorden. Fokus på specifikke politiske emner drevet frem af politiske kommentatorer kan således kun fremtvinge politiske handlinger, hvis de slår sig igennem på den politiske dagsorden. Dermed er der ikke længere tale om kommentatorens indflydelse, men om den samlede nyhedsinstitutioners indflydelse.

8.2 Perspektivering

Politisk kommentage er et fænomen, der efter vores vurdering vil fortsætte sin vækst. Jf. teorien (se kapitel 4), denne afhandlings empiri og en skelen til USA og England er der ingen tegn på det modsatte. Politisk kommentage er imidlertid ikke uproblematisk, men de tilhørende problematikker knytter sig aktuelt primært til mediernes brug.

Som vi har pointeret i denne afhandling, italesætter medierne fænomenet unuanceret og forholdsvist ukritisk. I den forbindelse følger derfor en normativ opfordring. Hvis det er Politikens overbevisning, at Peter Mogensen producerer politiske analyser, så tituler ham analytiker og ikke kommentator. Denne opfordring gælder naturligvis ikke kun Politiken, men generelt. Og med den følger også et mere generelt budskab om at udvikle et 'sprog' for politisk kommentage. Dette sprogkrav omfatter ikke kun konkrete tituleringer og produktbetegnelser, men eksempelvis også den mundtlige interviewform i nyhedsudsendelser, hvor man jævnligt oplever ankerkvinden afrunde med et 'tak for den analyse' til en kommentator (tituleret politisk redaktør, politisk kommentator, kommunikationsrådgiver eller noget helt fjerde), der i sin udlægning af en politisk hændelse har brugt vendingerne 'jeg tror...' eller 'jeg mener...'. Udover et mere veludviklet sprog for politisk kommentage er der også behov for en fortløbende kontrol med, og dertil hørende regulering af, kommentatorpopulationen. Vi har set spor af en sådan reguleringsproces, men den konflikter med kommentatorernes brandingværdi for mediehusene – altså et sammenstød mellem journalistisk faglighed og markedsøkonomiske kræfter.

At gøre politisk kommentage til et demokratisk problem, som flere af fænomenets kritikere forsøger, er en tese, vi ikke kan støtte. Det skyldes bl.a. en vurdering af disciplinens indflydelse på mediernes publikum, som i den forbindelse er et spørgsmål, der er et selvstændigt studie værdigt. Som Lund (2002) har konkluderet, bestemmer medierne dog primært, hvad publikum skal mene noget om. Da de politiske kommentatorer næsten udelukkende behandler emner, der allerede er på den aktuelle politiske dagsorden, er deres dagsordensættende indflydelse i forhold til publikum således minimal. Vi ser altså på ingen måde tegn på opstandelsen af et dansk kommentatorvælde, der er på vej mod en dominerende politisk rolle i det danske demokrati.

Vores vurdering af politisk kommentage er i den forbindelse, at fænomenet i sin nuværende form ikke er folkeligt i bred forstand, selvom brugen af politiske kommentatorer har spredt sig udover nyhedsflader og debatprogrammer. Der kan dermed spores tendenser til en stigende folkelighed i form af en light-kommentage, der eksempelvis benyttes i aktualitetsprogrammer, som kombinerer underholdning og information. Overordnet betragter vi dog kommentage i Danmark som et elitært fænomen, der henvender sig til det publikumssegment, vi metaforisk døber DR2-segmentet. Sagt med andre ord – og med fare for at rulle fordomme på bordet – er kerneforbrugerne af politisk kommentage højtuddannede, der har interesse for såvel politisk substans som proces, men samtidig har et stabilt politisk tilhørsforhold. For dette segment er politisk kommentage en sparring, man kan måle egne vurderinger med og endvidere lade sig underholde af.

Vender vi blikket mod forhandlingsinstitutionen for politisk journalistik, hvori den politiske dagsorden undfanges, er det vores vurdering, at de relationelle forhold, der omgærder de politiske analytikere, vil institutionalisere sig med stærke bånd til de nuværende normer og regler baseret på de journalistiske idealer, der regulerer de politiske journalisters virke. Sagt med andre ord vil der ske en prioritering, hvor de analyserende kommentatorer forankres i forhandlingsinstitutionen, mens de holdningsbårne indtager mere distancerede roller. Et blik på England og USA afslører (jf. McNair, 2000 og Nimmo & Combs, 1992), at der er et stort marked og en stor interesse for politisk kommentage løsrevet fra disse analytisk, journalistiske idealer. Hvis forhandlingsinstitutionen fremelsker seriøse analytikere, og i mange publikummers øjne kedelige analytikere, kan en holdningsbåren, polemisk og satirisk kommentage, der pt. ikke eksisterer i Danmark, vokse frem. En mulighed er i den sammenhæng opstandelsen af en politisk blogosfære, der i USA har udviklet sig til et modspil og supplement til den traditionelle presse. I den amerikanske blogosfære er omfanget af politisk kommentage enormt.

Også de klassiske, danske mediehuse kan bidrage til en modpol til den analytiske retning. Mikael Bertelsen har til tider optrådt i en satirisk, men ikke indholdsløs, politisk værtsrolle i De uaktuelle nyheder på DR2. Det samme gælder Clement Kjersgaard i programmet Clement Direkte på samme kanal⁴¹. Et nyt program, hvor en af d' herrer indtager en satirisk kommentage-rolle á la Jon Stewart i The Daily Show synes langt fra at være en umulighed. Hvad angår den mere polemisk orienterede kommentage er den også relativt fraværende i Danmark. Rune Engelbreth Larsen, der skriver en humanistisk blog med kritiske kommentarer til politiske begivenheder på politiken.dk, nærmer sig den polemiske kommentage med sine gentagne angreb på Dansk Folkeparti og den borgerlige fløj personificeret ved blandt andre Birthe Rønn-Hornbech og Anders Fogh Rasmussen. Måske kommer der flere af hans slags.

En ting er sikkert: Den politiske kommentage har i sin moderne form ikke rodfæstet sig helt i Danmark. Den offentlige debat om fænomenet og fænomenets generelle udvikling bliver derfor interessant at følge. Vi ser desuden frem til at læse den fremtidige magtudredning om de politiske kommentatorers indflydelse – både på den politiske dagsorden og på politiske beslutningsprocesser – der må blive en logisk konsekvens, hvis problematiseringen tiltager i styrke og omfang. Scenariet kan dog også meget vel blive, at rapporteringen udebliver, fordi kommentagen accepteres (akkurat som spin) som et naturligt, seriøst og nødvendigt element i den politiske journalistik i det 21. århundrede.

⁴¹ De uaktuelle nyheder blev sendt i 2002 (18 episoder). Clement Direkte blev sendt i efteråret 2005 og foråret 2006 (31 episoder).

Litteraturliste

- **Alterman, Eric (1999):** *Sound and Fury: The Making of the Punditocracy*. Cornell University Press.
- **Arnoldi, Jakob (2005):** *Den offentlige ekspert*. Forlaget Samfundslitteratur.
- **Bondebjerg, Ib (2000):** *Medieforskning til tiden*. København: Mediekultur.
- **Bro, Peter (2006):** *Koloniseringen af den politiske kommunikation*. I Peter Bro, Rasmus Jønsson & Ole Larsen (red.) (2006): *Politisk journalistik og kommunikation – forandringer i forholdet mellem politik og medier*. Forlaget Samfundslitteratur.
- **Bro, Peter & Anker Brink Lund (2008):** *Valgkampens politiske kommentatorer*. Workingpaper (artiklen er d.d. til review med henblik på optagelse i *Politica*).
- **Bro, Peter, Rasmus Jønsson & Ole Larsen (2006):** *Politikkens nye sprog*. I Peter Bro, Rasmus Jønsson & Ole Larsen (red.) (2006): *Politisk journalistik og kommunikation – forandringer i forholdet mellem politik og medier*. Forlaget Samfundslitteratur.
- **Bro, Peter, Rasmus Jønsson, Søren Schultz Jørgensen og Poul Anders Pedersen (2005):** *Mediernes Valgkamp i 2005*. Modinet working paper no. 16. Online: <http://www.modinet.dk/pages/TEMA/Valg2005/valg2005.htm>
- **Carlsen, Erik Meier, Peter Kjær & Ove Kaj Pedersen (1999):** *Magt og fortælling*. Forlaget Ajour.
- **Dahl, Robert A. (1967):** *Moderne politisk analyse*. J.W. Cappelens Forlag.
- **Elmelund-Præstekær, Christian & David Nicholas Hopmann (2008):** *Teflon og Bullshit?*. Syddansk Universitetsforlag.
- **Eriksen, Erik O. & Jarle Weigård (2003):** *Kommunikativt demokrati*. Hans Reitzels Forlag.
- **Esser, Frank, Carsten Reinemann & David Finn (2001):** *Spin Doctors in the United States, Great Britain, and Germany: Metacommunication about Media Manipulation*. The Harvard International Journal of Press/Politics, 6; 16-45 (January).
- **Fisher, Charles (1944):** *The Columnist*. Howell.
- **Grundwald, Ebbe (2004):** *De journalistiske avisgenrer*. I Katja Teilmann (red.) (2004): *Genrer på kryds og Tværs*. Syddansk Universitetsforlag.
- **Habermas, Jürgen (1962):** *Strukturwandel der Öffentlichkeit: Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft*. Suhrkamp.

- **Hjarvard, Stig (2005):** *Det selskabelige samfund: Essays om medier mellem mennesker.* Forlaget Samfundslitteratur.
- **Hjavard, Stig (2007):** *Medie-spin tildeler journalister helterokker.* TID & tendenser, nr. 2, marts, s. 10-13.
- **Jønsson, Rasmus (2006):** *Den professionelle politiske kommunikation kræver nye journalistiske perspektiver.* I Peter Bro, Rasmus Jønsson & Ole Larsen (red.) (2006): *Politisk journalistik og kommunikation – forandringer i forholdet mellem politik og medier.* Forlaget Samfundslitteratur.
- **Järvinen, Margaretha (2005):** *Interview i en interaktionistisk begrebsramme.* I Margaretha Järvinen & Nanna Mik-Meyer (2005): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv.* Hans Reitzels Forlag.
- **Krause-Kjær, Niels (2003):** *Den politiske landsby.* Forlaget Ajour.
- **Krause-Kjær, Niels (2006):** *Hold fingrene fra den fjernbetjening!* I Peter Bro, Rasmus Jønsson & Ole Larsen (red.) (2006): *Politisk journalistik og kommunikation – forandringer i forholdet mellem politik og medier.* Forlaget Samfundslitteratur.
- **Kristensen, Nete Nørgaard & Mark Ørsten (2006):** *Krigen i medierne, medierne i krig.* Samfundslitteratur, København.
- **Kvale, Steinar (1997):** *InterView – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview.* Hans Reitzels Forlag.
- **Lund, Anker Brink (2002):** *Den redigerende magt.* Aarhus Universitetsforlag.
- **Lund, Anker Brink (2004):** *Niche Nursing – strategisk offentlighedsarbejde for viderekomne.* I Mie Femø Nielsen (red.), Rasmus Jønsson og John Thorup (2004): *Spin, selvfremsstilling og samfund.* Forlaget Samfundslitteratur.
- **Mac, Anita (2005):** *Institutionelle teorier indenfor sociologi.* I Klaus Nielsen (red.) (2005): *Institutionel Teori – en tværfaglig introduktion.* Roskilde Universitetforlag.
- **March, J & J. Olsen (1994):** *Institutional Perspectives on Governance* i Derlich, H.U, U, Gerhardt & F, Scharpf (1994): *Systemrationalität und Partialinteresse.* Nomos Verlagsgesellschaft.
- **McLuhan, Marshall (1964):** *Understanding Media: The Extensions of Man.* Routledge.
- **McNair, Brian (2000):** *Journalism and Democracy – An evaluation of the political public sphere.* Routledge.
- **Mylenberg, Troels (2003):** *Ansaret fortøner sig.* I Niels Krause-Kjær (2003): *Den politiske landsby.* Forlaget Ajour.

- **Nielsen, Klaus (2005):** *Introduktion: Institutionelle tilgange inden for samfundsvidenskaberne*. I Klaus Nielsen (red.) (2005): *Institutionel Teori – en tværfaglig introduktion*. Roskilde Universitetsforlag.
- **Nimmo, Dan & Chevelle Newsome (1997):** *Political commentators in the United States in the 20th century*. Greenwood Press.
- **Nimmo, Dan & James E. Combs (1992):** *The Political Pundits*. Praeger.
- **Olsen, Erling (1998):** *Fra ælling til Ugle*. Forlaget Fremad.
- **Olsen, Poul Bitsch & Kaare Pedersen (2003):** *Problemorienteret projektarbejde*. Roskilde Universitetsforlag.
- **Pedersen, Ove Kaj, Peter Kjær, Anders Esmark, Maja Horst & Erik Meier Carlsen (2000):** *Politisk Journalistik*. Forlaget Ajour.
- **Pedersen, Jesper (2004):** *Det institutionelle perspektiv*. I Mark Lorenzen, Ivar Friis & Tamás S. Vámosi (2004): *Erhvervsøkonomisk Teori*. Forlaget Samfundslitteratur.
- **Rivers, William L. (1965):** *The Opinionmakers*. Beacon Press.
- **Schultz, Ida (2006):** *Bag nyhederne – værdier, idealer og praksis*. Forlaget Samfundslitteratur.
- **Teilmann, Katja (red.) (2004):** *Genrer på kryds og Tværs*. Syddansk Universitetsforlag.
- **Torfinng, Jacob (2005):** *Institutionelle teorier inden for politologi*. I Klaus Nielsen (red.) (2005): *Institutionel Teori – en tværfaglig introduktion*. Roskilde Universitetsforlag.
- **Ørsten, Mark (2005):** *Nyhedsinstitutionen: Et ny-institutionelt perspektiv på den medierede politiske kommunikation*. Økonomi & Politik nr. 3, oktober 2005.

Artikler:

- **Berlingske Tidende 22.06.2007:** *Med hånden oppe i Thomas Larsen*. Af Henrik Sass-Larsen.
- **Berlingske Tidende 03.11.2007:** *Groft Sagt: Giganternes Kamp*. Af Claes Kastholm Hansen.
- **Euroman juli 2008:** *Mogensen og Kristiansen (Råd vs. blå)*.
- **Politiken 19.05.2008:** *Den politiske mislyd*. Af Kim Brinckman.

- **Ugebrevet A4 31.03.08:** *Medier skamrider stadig politiske kommentatorer.* Af Bjarke Hartmeyer Christiansen.
- **Ugebrevet A4 26.05.08:** *Politikere har fået nok af kommentatorer.* Af Jan Birkemose.
- **Journalisten.dk 31.05.07:** *Kommentatorers ståsted skal varedeklareres.* Af Jacob Albrecht.
- **Journalisten.dk 22.11.07:** *Er de inhabile?* Af Signe Højgaard Nielsen, Lasse Højsgaard & Andreas Relster.
- **Journalisten.dk 19.12.07:** *Tal punkterer myte om dominerende kommentatorer.* Af Anders Krab-Johansen.
- **Journalistforbundet.dk 2006:** *Thomas Larsens indstilling af Jesper Larsen til Cavlingprisen.*

Hjemmesider:

- Berlingske.dk
- Bt.dk
- Dr.dk
- Eb.dk
- Information.dk
- Jarlcordua.dk
- Jp.dk
- Politiken.dk
- Politiken.tv
- Tv2.dk
- Weekendavisen.dk